
This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

GoogleTM books

<https://books.google.com>

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

B L O E M L E Z I N G

UIT

MIDDELNEDERLANDSCHE DICTERS ,

BIJEEVERZAMELD

DOOR

DR. E. V E R W I J S ,

Archivaris-Bibliothecaris der Provincie Friesland.

NIEUWE UITGAVE.

Derde Deel.

MENGELPOEZIE.

Z U T F E N ,
W. J. T H I E M E & Cie.

I N H O U D.

	blz.
MENGELPOËZIE	1
Sproken	"
PYRAMUS EN THISBE.	"
VRIENDENTROUW.	9
DE DRIE DIEVEN.	16
Pieter van Iersele	23
VROUWENLIST.	"
DE VERZOENING.	29
Hein van Aken	30
ROMAN VAN DE ROOS.	"
GOEDE RAAD AAN MINNAARS, vs. 1996—2593.	36
ROMAN VAN LIMBORCH.	46
ECHTES STRIJD, B. IV. vs. 1258—1849	47
Willem van Hildegarsberg	62
OVERAL MAAR!	"
HOOGMOED KOMT VOOR DEN VAL.	67
LOF DES HUWELIJS	70
PLICHTEN VAN DEN PRIESTER, DEN RIDDER EN DEN HUISMAN.	76
Dirc Potter	86
DER MINNEN LOEP.	"
LIEFDE VAN VROUWEN TOT DWAZEN.	"
HERO EN LEANDER.	94
OPWEKKING TOT BEMINNEN.	101
LEGENDEN.	105
Gillis de Wevele.	"
LEVEN VAN ST. AMAND.	"
ST. AMAND TE ROME.	106
Broeder Geraert	110
LEVEN VAN SINTE KRISTINA.	"
KRISTINA'S WONDEREN.	"

blz.

LYRISCHE POËZIE.	115
WERELDSCH E L I E D E R E N	"
MINNEZANGEN VAN JAN I. HERTO G VAN BRABANT.	"
MINNEPIJN.	118
ZOETE SLAVERNIJ.	120
DRINKLIED.	"
SCHEIDEN.	121
VERLANGEN.	122
AAN HAAR.	"
DE LEEUWERIK.	123
ZOET GEDENKEN.	124
NIMMER RUST.	125
VERLAAT MI NIET !	"
HEIL DEN GOEDEN WAARD.	"
OCH GEDINCK MIJNS !	126
LIED VAN DEN HOED.	128
DE KERELS.	129
OCHTENDAFSCHEID.	131
NAAR OOSTLAND.	132
ZANGERLOON.	"
STEE DS DE UWE.	134
DE GESTORVEN GELIEFDE.	"
DE KONINGSKINDEREN.	136
HEER DANIEL.	131
DE JONGE COENRAET.	141
HILDEBRANT.	144
GEESTELIJKE L I E D E R E N	149
STABAT MATER.	"
DIES EST LAETITIAE.	151
KERSTLIED.	153
MARIALIED.	154
HET HEMELSCH VADERLAND.	155
DRAMATISCHE POËZIE.	157
EEN ABEL SPEL VAN ESMOREIT	"
DIE SOTTERNIE VAN LIPPIJN.	189

MENGELPOËZIE.

Sproken.

Dr. JONCKBLOET, Gesch. der Mnd. Dichtk., III., 301—321.

Hoemeer de riddergeest op den achtergrond trad, en langzamerhand voor den meer praktischen geest der burgermaatschappij moest wijken, des te minder groote oorspronkelijke gedichten zag men in het licht verschijnen, maar des te meer omwerkingen van oude romans, welke ook wat de taal aanbelangt moesten gemoderniseerd worden; doch vooral kleinere verhalen, spoken (fables), waarvan eene groote menigte tot ons is gekomen, kwamen in zwang, welke deels van verhalenden, deels van allegorischen inhoud, nu eens met een innengsel van satyre, dan van moralisatie, hier meer episch, daar weder meer lyrisch, door de rondreizende sprekers den gretigen burgers en ridders werden voorgedragen.

PYRAMUS EN THISBE.

Belgisch Museum, X, 89—98.

*Van twee kinderen die droeghen ene starcke
minne een ontfarmelijc dinc.*

- Wilten een stuc hier te voren
Waren II kinder geboren
Ter stat die Babilonien hiet,
Alsoe als men ghescreven siet:
3 Deen hiet Tisbe ende dander Piramus.
Een muer sciet haer beider huus.
Die kinder waren wel gheboren;
Haer scoenheit ginc verre te voren
Vore alle die men tier stonde
10 In den rike vinden conde.
De kindere waren salech, vroe;
Daer holpen alle die gode toe:
Apollon makese beide wijs;
Maer een gaf hen der minnen prijs:
15 Venus die vrouwe makese scoene,
Datse daer af droeghen croene;

- Juno gaf hen goet ende scat,
 Ende Cupido holpen bat:
 Hi dedese oefenen goede werke;
- 20 Ende onderminnen even sterke.
 Nauwe men die kindre wachte
 Met herten ende met ghedachte;
 Maer die kindere minneden stille
 Verholenlike met enen wille:
- 25 Si daden al der minnen raet
 Sonder dorperliker daet;
 Maer dongheval dat comen moet,
 Dat den minnare onsachte doet,
 Quam hem beiden al te saen.
- 30 Men liet den maghen verstaen,
 Dat Tysbe ende Pirus
 Ghelieve souden sijn aldus.
 Doen benam men hen dat spreken,
 Sien, wincken ende ander treken,
- 35 Dat antwerden ende dat vraghen,
 Ende oec boetscapen draghen,
 Dat deen den anderen niet spreken en mach,
 Noch van minnen doen ghewach.
 Wat moghen doen die II ghelieve,
- 40 Die met minnen no met brieve
 En moghen onderspreken niet?
 Des doeghdern si beide swaer verdriet.
 Ghemeerdert es nu haren noet:
 Si baden beide om die doot,
- 45 Si peinsden vele ende sweghen stille;
 Maer selden hadden si haren wille.
 Dit herdense meneghen dach
 Dat elc anderen niet en sach.
 Eenwerf was Tysbe opghestaen,
- 50 Als die der minnen niet en conde ontgaen,
 Eens morphens in die dagheraet;
 Haer selfs en wiste si ghenen raet;
 Si ginc vort ende weder,
 Si sach opwert ende neder.
- 55 Daer si ginc aldus allene,
 Versach si in den muer een kene,

- Neven der kokenen ; ende leeter vore :
 Daer sach sie bander side dore.
 Soe langhe ginc si al daer staen ;
- 60 Ende Piramus quam daer ghegaen
 Bi avontuere met gherake.
 Nu moghdi horen hare sprake ,
 Daer hem na langde over een jaer.
 Hi seide: »Tysbe, sidi daer ?"
- 65 Blide haddense den moet.
 Daer elc vore die clove stoet ,
 Waende elc anderen cussen saen ,
 Ghelijc si voren hadden ghedaen ;
 Maer die muer , dire tusschen stoet ,
- 70 Benam haer beiden haren spoet.
 Doen custen si al sonder beide
 Den muer , daer [hi] stont an een side.
 Daer na claghdense haren noet
 Ende hare pine even groet ,
- 75 Waken , suchten ende beven ,
 Ende daer na haer droeve leven.
 Doen begonde dus haer tale
 Tysbe die overscoene smale:
 »Ay Piramus , ghine mint mi niet !"
- 80 — »Ic doe , lief ; wat mijns ghesbiet
 Merket bi u selven dan !
 Mach u verhoghen enech man ,
 Welctijt dat ghi mi niet en siet ?
 Neent ! alsoe es mi ghesbiet.
- 85 Al waric alsoe riken man
 Van haven , als men vinden can
 Ende alsoe scoene als Absaloen ,
 Ende alsoe wijs als Salomoen ,
 Dat en mochte mi hulpen twint ;
- 90 In moeste u scouwen , lieve kint."
 Dus claghden si haren aerbeit ,
 Haren rouwe ende haer grote leit ,
 Dat si hadden nacht ende dach ,
 Ende hem ghebreken niet en mach.
- 95 Nu moghdi Tysbe horen spreken ;
 Die metter minnen was ontsteken :

- » O leider muer, onsalech deel!
 Waeromme bestu dus gheheel?
 Hoe dic hebdi ons benomen,
- 100 Dat wi te gader souden comen,
 Ende der minnen gherne plaghen:
 De minne moeti henen draghen!"
 Doen sprac die scone Piramus:
- » Tysbe lief, hoe comet dus
- 103 Wi en sijn doot no en leven?
 Maer mi dunct wi sijn begheven
 Also eneghe clusenaren.
 Laet ons sien hoe wi ghevaren.
 Wine moghen desen ganc
- 110 Niet bedecken herde lanc;
 Want worde mens iet gheware
 Der leider niemare,
 Die ons langhe heeft begheven,
 [Ende] wartsi weder opgheheven;
- 113 Dan ¹⁾ soe soude onse scande
 Sere lopen achter lande.
 Nu hulpter toe gheraden dan,
 Want wijfs sijn vroeder dan de man
 Dicwile van nauwen rade."
- 120 — » Ay lief, hoe gherne ic dat dade,
 Wistic wat ons ware goet!
 Maer ic hebbe menegherande moet
 Met peinsene in mijn ghedachte:
 Ontgingic met u bi nachte,
- 123 Als ghi uwen wille hadt ghedaen,
 Masscien ghi liet mi dan gaen.
 Hier omme benic in twifele groet,
 In sorghen ende inder noet."
 — » Tysbe, mestroudi mijne tale,
- 130 En hebdi mi niet gheproeft soe wale,
 Dat ic u minne sonder wanc?
 Wanen comt desen ommeganc
 Ende desen twifel, daer ghi in sijt?
 Al mochtic hebben groet jolijt

1) Hs. 114. Worde w. o., 115. Ende s. s.

- 135 Met ere groeter coninghinnen,
 Nochtan soudicse node minnen,
 Ende u laten, scoene kint.
 Bi lode, ic en lieghe u twint!"
 — »Piramus, in mestrouwe u niet;
- 140 Maer dic eest alsoe ghesiet,
 Dat men vrouwen loesheit doet;
 Maer ic sette lijf ende goet
 In u, ende wil met u gaen,
 Ende latent ane u trouwe staen."
- 145 Het leghet een plein, slecht ende scoene,
 Buten der stat van Babilone
 Tusschen den woude enter rivieren:
 Daer stonden boeme menegertieren;
 In den overscoene pleine
- 150 Spranc herde meneghe scoene fonteine.
 Daer gheloofden dese twee,
 Piramus ende Tysbee,
 Emmer te comen bi nachte,
 Ende des hadden si ghedachte.
- 155 Ende alst quam ter middernach
 Stont Tysbe op, die lach ende wacht
 (Herde scoene scheen die mane.)
 Si peinsde haren wech te gane;
 Die dore liet si open staen,
- 160 Ende es dus van huus ghegaen:
 De minne makese soe bout.
 Tusschen der rivieren ende dwout
 Gincse ten bome wert van huus,
 Ende was daer eer Piramus.
- 165 Si sat neder onder den boem,
 Ende nam al omme goem,
 Ochte si Piramus iet saghe.
 Doen sach si comen ute eenre haghen
 Ene vreselike liebaerdinne,
- 170 Met enen herde grammen zinne
 Ghelopen comen daer si sat.
 Tysbe vervaerde haer om dat;
 Ende vloet aldaer besiden,
 Ende liet de liebaerdinne liden

- 175 Midden over ghenen pleine.
 Si liep op ghene fonteine
 Drincken ende keerde weder.
 Doen sach si voer haer ligghen neder
 Den scoenen mantel int gras ,
- 180 Dien Tysbee ontfallen was:
 Si setter op haren voet,
 Ende maecten allen bloet
 Ende scorden menech fout:
 Doen keerde se weder in dat wout.
- 185 Hier binnen was opghestaen
 Piramus ende quam ghegaen;
 (Die mane scheen claer als den dach.)
 Daer hi voren neder sach,
 Verkendi die voetstappen int sant,
- 190 Ende haesten doen al te hant,
 Ende quam ghegaen onder den boem,
 Ende nam al omme entomme goem.
 Hi sach den mantel al bebloet.
 Doen verwandeldem sijn moet;
- 195 Hi verloes al sine cracht,
 Ende viel neder in onmacht;
 Maer als hi te hem selven quam,
 Ende sijn ghedachte weder nam,
 Weder hi woude oft en woude ,
- 200 Dat hise doen roepen soude,
 Sijn suete lief Tysbee,
 Versucht i VII werf ende mee.
 »Ay mi,» seiti, »scoene wijf,
 Dore mi hebdi verloren dlijf!
- 205 Wats mi elendech man ghesciet,
 In mach des vergheten niet.
 Ghi doet dat ic u gheboet;
 Suete lief, ic hebbe u doot.
 Daeromme salic mi nu hier
- 210 Dooden. Ic woude tselve dier,
 Dat u lijf hevet ghenomen,
 Hier voer mi moeste comen,
 Ende mi oec mijn leven name:
 U doot es mi soe onbequame!"

- 215 Doen trac hi sijn sweert onvervaert,
 Ende hilt den appel neder waert:
 Met siere herten viel hi daer inne:
 Dat dede al die sterke minne.
 Ay aerne, wat mach men des,
- 220 Dat minne soe ontbeidech es,
 Daer men met minnen es bevaen!
 Wat hevet u Piramus mesdaen?
 Waer omme en haddi niet tgheluc
 Noch te beiden een clein stuc,
- 225 Soe hadde hi behouden dlijf;
 Ende Tysbee, die als een serech wijf
 Van der beesten was ghevlouwen,
 Haer herte was in groten rouwen;
 Si duchte haer voer ongheval,
- 230 Ochte si weder keren sal;
 Doch verwan der minnen cracht.
 Alse haer Tysbee hevet bedacht,
 Dat Piramus mach wesen comen,
 Es haer den twifele al benomen.
- 235 Weder gincse ten boeme wert,
 Blodelike ende sere ververt,
 Te siene oft comen si;
 Ende als si hem naecte bi,
 Sach si tsweert allen bloet,
- 240 Dat hem ter herten dorewoet.
 Doen bleef si staende in groten vare,
 Ende hadde wonder wat dat ware;
 Doch ginc si vort daer hi lach,
 Ende als sine alsoe ligghen sach
- 245 Dorsteken metten sweerde,
 Viel si neder op die erde.
 Saen wert si in onmacht,
 Ende alst haer weder was ghesacht,
 Stont si op crankelike,
- 250 Ende sprac te hem ontfarmelike:
 »Ay mi, scoene Piramus,
 Suete lief, hoe ligdi dus?
 Wacharme, hoe stille zwijchdi!
 Ic ben Tysbe, sprect jeghen mi!»

- 255 Doen sloech hi doeghen op hare;
 Ende sach in haer anschijn clare:
 Hi waende haer antwerde gheven,
 Ende mettien es hi doot bleven.
 Doen viel in onmacht dat edel wijf
- 260 Plattelinghe neder op sijn lijf:
 Lanc waest eer si ghenas,
 Ende als si becomen was
 Seide si: »Och leider onghewal,
 Wat hebdi ons gheweten al!
- 265 Maer daer dongheval beghint te gane,
 Daer blivet gherne hangende ane.
 Och, en waren wi onghewallech niet,
 Dit en ware ons niet gheschiet!"
 Si dreef de jammerlijkste claghe,
- 270 Die noit wijf dreef in enen daghe.
 Noch sprac Tysbe in deser wijs
 Toter zielen haers amijs:
 »Ontbeidt, lief, ontbeidt na mi,
 Ende laet mijn ziele varen met di!
- 275 Hebben wi bliscap ofte zeer,
 Wi bliven te gader emmermeer."
 Doen viel int sweert die joncfrouwe:
 Dus endet hare beider rouwe:
 Die zielen voeren ewelike
- 280 Te gadere in der minnen rike.
 Daer vondense joncfrouwen ende menegen man,
 Meer dan ic ghesegghen can:
 Hondert scaren ende mee
 Saten te samen twee ende twee,
- 285 Die ter bliscap sijn ghevaren
 Met der minnen maertelaren:
 Daer moeten si alle comen binnen
 Die leven in gherechter minnen!
-

VRIENDENTROUW.

*Van twee ghesellen die elc voer andren
sterven wilden.*

- Voer al dat in de weerelt es
Ne gaet niet, gheloeft mi des,
Voer rechte jonstelike trauwe,
Die in bliscepen ende in rauwe
- 5 Blijft ende niet en es wisselbaer;
Ende hier af willic doen verclaer
Van II coeplieden, die jonstelike
Andren minden ende hertelike,
Ende noint andren ne hadden ghesien;
- 10 Maer onderstreven, gheloeves myen,
Ende vele groeter coepmanscepen andren ghesant.
Deen woende te Brugghe, si u becant,
Ende dander te Baldak in de stede.
Up eenen tijt, al voer waerhede,
- 15 Quam den coeman van Baldac in,
Dat hi peinsde in zinen zin,
Hi wilde zinen gheselle zien,
Ende bleef begrepen vaste in dien,
Ende bereedde zine vaert;
- 20 Ende over lanc, si u verclaert,
Quam hi te Brugghe in de stede.
Als zijn gheselle die waerhede
Van ziere comsten waert becant,
Was hi de blijtste die men vant,
- 25 Ende ontfinckene jonstelike zeere.
Hine spaerde gout no selver ter eere
Jeghen zinen lieven compaen,
Ende heeftene so uterlike ontfæen,
Beede met vrienden ende met maghen,
- 30 Dat nye man in zinen daghen
So groete vriendelichede en zach,
Waer hi nye quam up eenen dach.
Ende binnen dat dese coepman rike
Te Brugghe was sekerlike,
- 35 So was besproken een huwelijc

- Van eere scoenre maghet rijc ;
 Edele ende wel gheboren ;
 Ende dese maecht utevercoren
 Sekerde van Brugghe die coepman ;
 40 Die zinen lieven gheselle nam ,
 Ende leeddene toter scoenre maecht ,
 Den welken dien soe so behaecht ,
 Dat hi van haerre minnen saen
 Met groeten ghepeinse waert bevaen ,
 45 Ende so ontsteken in zinen moet ,
 Dat hem dinckt dat hi verwoet ;
 Ende trac ter herberghen sonder waen
 Met zwaren zinne ende al ondaen ,
 Dat hi no eten , no drincken en mochte :
 50 Die minne dede hem so onsochte
 Van deser lieveliker jonfrauwe .
 Sijn gheselle hadde zwaren rauwe ,
 Ende lach hem vriendelike an ,
 Als een goet ghetrauwe man ,
 55 Om te weetenen zinen staet :
 » Lieve gheselle , niet en laet ,
 Ontdect u rondelic jeghen mi ;
 Mach ic u helpen , gheloevens mi ,
 Ic sal mi ghetrauwelic in u quiten .”
 60 Doe so gaf hi een versiken
 Met zwaren ghepeinse scamelike ,
 Ende sprac zeere bloedelike :
 » Lieve gheselle , het ware om niet :
 Niement en mach betren mijn verdriet ,
 65 Ende biddu dat ghijs mi doet verdrach .”
 — » Lieve gheselle , ic en mach ,
 Ic moet weten uwen staet ;
 Ende mach icker toe ghevinden raet ,
 Dien sal ic u werden laten te goede
 70 Getrauwelike met goeden moede ;
 Ende daer en twifele u niet an .”
 Doe sprac de coepman : » Och lieve man ;
 In dars u ghewaghen niet ;
 Want die scaemte mi verbiet
 75 Entie groete jonste mede ;

- Die ghi mi in deser stede
 So minlike hebt ghetoecht nu;
 Want ic mochter met verwerken u,
 Dat mi noch ware een ander doot:
- 80 Dus blivic liever in der noot,
 Dan ic mi brochte in meere quale."
 — »Lieve gheselle, laet varen dese tale,
 Ende secht mi uwer herten gront;
 Getrauwelike te deser stont
- 85 Salic u helpen na mijn vermoghen,
 Al soudicker omme lijden doghen,
 Ende segghet mi rondelic al claer."
 Doe seide de coepman over waer:
 »Gheselle, ic bem van minnen tonder
- 90 So zeere, dat meer es dan wonder,
 Ende ic sal al up ontsinnen,
 Ende nochtan van deser minnen
 Ne mach mi nemmermeer goet ghescien."
 — »Och lieve gheselle, secht mi van wien;
- 95 Ic sal u getrauwelic werden te goede
 Neerenstelike met goeden moede,
 Up dat ghi mi secht wie u doet quelen."
 — »Nu ne willics u niet langher helen,"
 Sprac de coepman zeere vervaert:
- 100 »Het moet u van mi zijn verclaert:
 Het es die scone jonghe maecht,
 Die mi aldus heeft verbaecht,
 Die ghi ghesekert hebt te wive."
 Al haddemen met eenen knive
- 105 Den anderen int herte ghesteken;
 Men hadder cume bloet uut zien leken,
 So wonderlike was hem te moede;
 Nochtan sprac hi metter spoede:
 »Gheselle, ghetroest u, hebt goet verdrach,
- 110 Ic salre in doen al dat ic mach.
 Om de groete minne van u
 So sal ic ter tijt van nu
 Getrauwelic letten up u sake."
 Aldaer scietsi met curter sprake;
- 115 Ende die goede coepman van Brugghe

- Die so ghinc met leden vlugghe
 Toter jonfrauwen moeder ende vader,
 Ende verteldem al te gader
 Die woerde van sinen lieven gheselle.
- 120 Nu hoert wat ic u vertelle,
 Hoe hi bezorghede zinen veynoet,
 Ende zeide van zinen state groet,
 Van ziere gheborten ende rijchede,
 Dat hi haestelike dede
- 125 Bi consente jonstelike,
 Dat van den eersten huwelike
 Van hem niet en soude gheskien,
 Ende vader ende moeder worden in dien,
 Bi rade van vrienden ende maghen,
- 130 Dat si den andren coepman ghaven
 Harer dochter in huwelike,
 Ende bi den rade sekerlike
 Van den coepman diere voeren sprac:
 Dit was trouwe sonder lac!
- 135 Doe ghinc dese goede coepman
 Tote sinen gheselle, die lach ende stan,
 In suchtene ende in groeten zeere:
 » Wel up, gheselle, ne truert nemmeere!
 Uwen wille die sal gheskien.”
- 140 Ende hi vertrac hem mettien,

 Ende dat hi die jonfrauwe ter vaert
 Hebben sal in huwelike.
 Doe was hi blide sekerlike
- 145 Ende dancte zinen gheselle zeere
 Der trauwen ende der groeter eere,
 Die hi hem hier in hadde ghedaen;
 Ende hier naer ghinc men verstaen
 Ten huwelike ende ter feeste,
- 150 Die men helt met bliden gheeste,
 Heerlic ende rikelic mede,
 Binnen Brugghe der goeder stede.
 Ende als den tijt was overleden,
 So wilde de coepman van steden
- 155 Varen te zinen lande waert

- Met zinen wive onghespaert.
 Den tijt quam dat hi woude sceiden.
 Doe woudene die coepman gheleiden,
 Ende vrienden ende maghen van der jonfrauwe.
- 160 Daer was droufheit ende rauwe
 Ten sceedene van der compaengye,
 Ende boven al, gheloeves mye,
 Van den twee weerden ghesellen
 Boven al, hoerdic vertellen.
- 165 Den tijt verghinc, tversceet verleet,
 De coepman zeilde wech ghereet
 Met zinen wive te lande waert,
 Daer hi quam al onghespaert,
 Daer hi rikelic was ontfien,
- 170 Ende der jonfrauwen groet eere ghedaen,
 Ende jonstelike visentacie.
 Hier naer gheviel in curter spacie,
 Dat scoepmans maghe te Brugghe int stede
 Eenen dootslach daden, voer waerhede,
- 175 An eenen heere van groeter macht,
 Ende met hare lieder cracht
 Mochten si de veete ghehouden niet;
 Sine moesten bliven int verdriet,
 Goedeloes ende slants verdreven.
- 180 Dese coepman quam hier bi in sneven,
 Dat hi zijns goets te male waert quite.
 Doe moesti bliven in crancker vite,
 Arem, allendich ende onverduldich;
 In despiracien menichfuldich
- 185 Wart hi ende in ghepeinse groet
 Dicwile weinschti om die doot.
 Ende daer hi was in desen dole,
 Quam hem up een tijt in de mole,
 Dat hi te zinen gheselle wilde varen.
- 190 Hi trac ter Sluus al sonder sparen
 Sonder allinc ende penninc,
 Ende beleede so die dinc,
 Dat hi int scip quam sekerlike,
 Ende barch hem daer heymelike,
- 195 Tes si van den lande waren in de zee.

- Doe openbaerdi hem (wat souts mee?)
 Ende quam onder die scipheeren,
 Die hem daden lettelt eeren.
 Som woudsine waerpen over boort,
 200 Som vielsi daer af in discoort,
 Ende daden hem om Gods wille gracie.
 Als overleden was die spacie,
 Datsi te Baldac quamen an tlant,
 Si settene haestelic up tsant:
 205 An hem te houdene was cranc profijt.
 Dus so landi sonder jolijt,
 Ende was in meneghen ghedochte;
 Wat hi voert an best doen mochte.
 Hi dachte te sinen gheselle te ghane,
 210 Maer hi viel in sulker scame,
 Dat hi den wille onthilt weder;
 Ende ghinc de straten up ende neder.
 Bi nachte dat hi zach ende vernam,
 Waer een uut eenen huus gheloepen quam;
 215 Dat hem een ander volchde naer,
 Ende brochtene ter doot al daer.
 Die tfeyt dede ruumde ziere straten;
 Ende heeft den dooden daer ghelaten;
 Ende die coepman bleffer bi.
 220 Hier af quam een groet ghecry,
 Ende daer vergaderden vele lieden.
 Die rechter quam, hoerdic bedieden;
 Ende vraechde den coepman zaen;
 Wie die moort hadde ghedaen.
 225 Die coepman lijde up de stede,
 Dat hi selve tfayt dede.
 Haestelic waert hi ghevaen
 Ende ghejugiert, sonder waen,
 Ter doot, sonder eenich verdrach;
 230 Ende curt daer naer waert de dach;
 Datmen soude justicier.
 Men leeddene udewaert sonder vieren;
 Ende daer hi ter justicien was,
 Quammer zijn gheselle ras
 235 Met andren, om de justicie te ziene;

- Ende met eenen scerpen anziene
 Wart hi bekennde te dier ueren
 Sinen gheselle bi avontueren.
 Haestelic riep hi : » Her rechter , hoert ,
 240 Laet gaen desen man ; ic dede de moort .”
 Alle diet hoerden worden uten keere ,
 Mids dat hi was ghemint so zeere ,
 Rike ende machtich , van groeten maghen.
 Die liede ghinghen weenen ende claghen
 245 Om die jonste van den man.
 Die rechter sprak den andren an ,
 Waer omme dat hi lijde de moort ,
 Ende dat hi selve heeft ghehoort ,
 Dat dese ander heeft ghedaen.
 250 » Her rechter ,” seit hi , » laet dit staen :
 En dede niemen tfayt dan ic .”
 Dus so streden si een lanc stic ,
 Ende elc zeide te dier stede ,
 Dat hijt tfayt alleene dede.
 255 Die rechter , die dit wonder hoorde ,
 Deedse met eenen curter worde
 Weder leeden in die stede ,
 Ghevanghen ende versceeden beede.
 Also laghen si die nacht
 260 In groeter zorghe , want elc acht
 Te stervene up den andren dach.
 Elc dreef in hem selven gheclach
 Van der zwaere avontueren.
 Up den andren dach ter ueren
 265 Dat dinghens tijt was onghalet ,
 Worden si brocht voer de wet ,
 Ende daer lijde elc al sonder waen ,
 Dat hi te voeren hadde ghedaen ;
 Ende binnen datmen stont in deser onleden
 270 Quam die man ter selver steden ,
 Die ghedaen hadde de moort ,
 Ende hi hoerde dit discoort
 Van desen twee onschuldeghen lieden ;
 Ende met compassien , hoerdic bedieden ;
 275 Quam hem groete berauwenesse ,

- Ende up Gods ontfaermenesse
 Heeft hi hem selven gheopenbaert,
 Ende naectelic de moert verclaert,
 Ende de waeromme dat hijt dede,
 280 Ende ontlastese beede ter stede.
 Dit verwonderde den jüge noch meere,
 Ende met eenen curten keere
 Leedden si de twee over zijde,
 Ende vraechden hem tien tijde,
 285 Waer omme si hem sonder noot
 Alsoe leveren wilden ter doot,
 Ende elken si alleene spraken.
 Daer ondervonden si de saken,
 Dat deen dede uut onverduldicheden,
 290 Ende dander uut goeder ghetrauwicheden,
 Ende verclaerden de vrientscap groet,
 Die elc andren dede ter noot,
 Ghelijc dat ghi voeren hebt verstaen.
 Beede worden si ontslegghen saen,
 295 Ende de jüge sprac metter wet,
 Ende daer wart in teermen gheset,
 Watmen metten derden soude doen;
 Ende mits datmen vant occusoen,
 Dat de doode hadde brocht ter doot
 300 Smans broeder, ende noch stont bloot
 Onversoent in veeten claer;
 Ende dat hi alsoe openbaer
 Lijde uut groeter ontfaermenesse,
 Ghesciede hem gracie, zijts ghewesse,
 305 Dat hi daer behilt zijn leven;
 Maer sommen van goede moesti gheven
 Over den dooden, seker zijt,
 Ende daer met was hi ghevrijt.
 Die coepman van Baldac, seker zijt,
 310 Nam zinen gheselle in curter tijt,
 Ende leedene thuus, al sonder waen,
 Daer hi eerlike was ontfæen
 Van der jonfrauwen, scoepmans wijf,
 Ende bleef wonende al zijn lijf
 315 Metten lieven gheselle zijn.

- Oec gaf hi hem , dats waerheit fijn ;
 Siere suster ende dheelt van zinen goede,
 Om te blusschene zine aermoede :
 Dus was trouwe gheloent met trauwen.
- 320 Ic bidde Marien onser vrouwen ,
 Dat so ons verbidden moete ,
 Dat wi van onser zonden boete
 Vercrighen in onsen laetsten stonden ,
 Dat wi in trauwen werden vonden
- 325 Voer die glorieuse majesteit
 Der helegheer Drievoudicheit.
 Amen !
-

DE DRIE DIEVEN.

Belgisch Museum , X, 69—76.

Van III ghesellen die den bake stalen.

- Ghi goede liede , hoort na mie !
 Selke boerde en hoerdi nie ,
 Als ic u hier sal vertellen.
- Wilén waren III ghesellen :
- 5 Scakers , dieve ende mordenaren
 Waren si wel XX jaren ,
 Ende teenre tijt , gheloves mi ,
 Namen si , al sonder si ,
 Enen man wel C scilde.
- 10 Die ene sprac : hine wilde
 Hem met dier dinc nemmeer generen ,
 Hi wouts avestaen ende ontberen ;
 Want die selc waren in haer doen
 Storven gherne in haer scoen ,
- 15 Ofte vor den handdief si stupen ;
 Men sietse van der galgen drupen :
 Des woudi sijn broet winnen gaen.
 Van den II sciet hi saen ;
 Met enen dorper dienst hi vant.
- 20 Die knape conste wel int lant
 Erien , diken , coren saien ,

- Derschen , wannen , sniden , maien.
 Alsoe wel diendi dare ,
 Dat hem die dorper tenden jare
 25 Sine dochter gaf tenen wive
 Ende al sijn goet na sinen live.
 Tenen tide dese knape
 Ghemiste van enen scape,
 Dat hi liep soeken tot hijt vant.
 30 Doen sach hi comen int lant
 Sine II ghesellen bloet,
 In netten , om der lieden broet.
 Die knape liep te sinen wive
 Ende sprac: » Hier comen II keitive ,
 35 Minne , dien seldi teten setten ;
 Siet waer si comen int netten.”
 Mettien die knape uter duere
 Ginc , ende sloet hem in die scuere.
 Saen die II ter dore in spronghen.
 40 Watse lasen ofte songhen
 Dat hebbic te male vergheten ;
 Maer te voren si wel weten ,
 Dat haer gheselle es de weert.
 Si liepen sitten bi den heert.
 45 De ghone sach op waer hinc enen bake:
 Hi began te wriven sijn kake ,
 Ende sprac: » Gheselle , bi sent Bave ,
 Eer morghen vroeck sal hi ave!”
 Die vrouwe , dies gheware waert ,
 50 Si waende datti sinen baert
 Van der caken sal doen sceren.
 » Ja !” sprac si met groter eren ,
 » Hi es soe swert ende soe ru ,
 Daer toe gevic II penningen nu.”
 55 Na den eten die II van danen gaen ;
 Grooten raet datse slaen ,
 Datse selen stelen in der nacht
 Den bake , hoe wel dat men wacht.
 Die man quam sinen wive vraghen ;
 60 Hoe haer de II behaghen.
 Si sprac: » Deen sach sere opwaert ;

- Altoes wreef hi sinen baert;
 Ende sprac: men moesten ave doen.
 Ic gaf den selven gaertsoen
 65 Twee penninghe ter hulpe tier saken."
 — » Ay minne, si meinen onsen bake:
 Te nacht selen sine halen;
 Ter vaert laetten ons nederdalen!
 Ten voeten van den bedde wine legghen
 70 Diepe int stroe: — wijt niemen en segghen."
 Die II dieve hen bespraken
 Datse tsnachts int huus braken.
 Die een [die] om den bake quam
 Hine vanten niet, des was hi gram.
 75 Die neder bleef sprac: » Hebdine, sech?"
 Die ander sprac: » Die bake es wech."
 — » Ja!" sprac hi, » es dat waer?"
 Die dief liep sonder vaer
 Daer die vrouwe lach in slape
 80 Bi haren man den goeden knape.
 Dwijf hi utan slape trac,
 Die dief, die an haer sprac:
 » Segt mi," seitti, » lieve minne,
 Brochti den bake hier inne?
 85 Waer hebdine ghedaen?"
 Dwijf den dief antworde saen
 Vakrecht binnen haren mont:
 » Ghi brochten ghister navont
 Tonsen voeten hier int stroe."
 90 Die dief sprac: » Dat si alsoe."
 Dwijf te slapen wert ghereet.
 Die dief den bake ten halse smeet:
 Siere verde hiere mede liep.
 Die knape langer niet en sliep,
 95 Uten slape hi ontbrac.
 Sijn wijf dit an hem sprac:
 » Daer ghi den bake hadt gheleit
 Moest u te nacht sijn verseit:
 U vroetscap en es niet weert een ey!"
 100 Die knape sprac: » Mijn bake es wey!
 Si hebben wech hare straten

- Die II die gisteren aten!
 Maer in die helle moeten si quelen:
 Ic salne hen leeren stelen!"
- 105 Die knape cleedem; na hi ran;
 Sciere achterhaeldi den man,
 Die daer sinen bake droech:
 Van laste maecti groet ghesoech.
 Dander dief stilde die honde.
- 110 Die knape sprac met stillen monde,
 Also oft sine gheselle ware:
 »Die bake wecht u al te sware:
 Gheeft mi den bake, gheselle mijn!
 Ic salne draghen een lettelkijn."
- 115 — »Nemten hier!" die dief sede,
 »Want hi brect mi al mine lede."
 Den knape begans wel te behaghen,
 Den bake ginc hi thuus draghen.
 Die dief, die den bake ontloet,
- 120 Liep vore: in sijn ontmoet
 Vant hi sciere den anderen dief.
 De dief sprac: »God gheve u grief!
 Waer hebdi den bake ghedaen?"
 De dief die antworde saen:
- 125 »Wat! en gavic u den bake niet?"
 — »Ghi daet dat u groet ¹⁾ verdriet
 Gheve entie goede sente Jan!
 Ic weet wel dat die goede man
 Sinen bake onverholen
- 130 Van uwen halse hevet ghestolen."
 — »Ic gheloefs wel," dander sprac:
 »Hi hevet ghestolen menech pac;
 Maer ontbeit mijn, ic halen weder."
 Die dief stac met haesten neder
- 135 De broec van sinen live.
 Alsoe pleghen de dorpwife
 Op thoeft te draghen enen doec,
 Alsoe wimpeldi sijn broec.
 Over droeghe ende over diep

1) Lees: *des u God*.

- 140 Tes knapen huse waert hi liep;
 Ende bleef staende voren den dam.
 Die knape metten bake quam:
 Sijn wijf waendi daer wel sien.
 Hi sprac: » Minne, hulpt mien ! »
- 145 Stillekine sprac die dief:
 » Gheeft mi den bake, suete lief;
 Die II dieve moet men raden.”
 Die knape ginc den bake laden
 Den dief van sinen live:
- 150 Wel waendi laden sinen wive.
 Die dief siere verde liep.
 Die knape ginc int huus ende riep
 Met ere luder sprake:
 » Ende emmer hebbic minen bake ! »
- 155 Dwijf lach boven ende riep weder:
 » Lief, hebben wi den bake weder ? »
 Die man sprac: » Sidi daer boven ?
 Nu en was ic noit soe verscoven !
 Den bake waendic u hebben bevolen ;
- 160 Maer si hebbene mi ghestolen
 Van den halse, die II keitive;
 Nochtan laticken hen niet bliven.”
 Die man liep na: saen hise vant
 In ene scuere, die int lant
- 165 Woeste ende die allene stoet.
 Ay, hoort wat die knape doet !
 Boven de want, onder tac,
 Tenen gate sijn eers hi in stac,
 Te male bloet sonder broec.
- 170 Die dief saecht, hi sprac: » Loec !
 Gheselle, mijn moeder vore haer doot
 Si was uter maten groot
 Te male in haer anschijn gheswollen:
 Haer kinnebacken soe groet als bollen,
- 175 Thaer haer over doeghen stont,
 Den nese hinc lanc onder den mont;
 Sie, gheselle, waer si staet.
 Vlien es ons de beste raet ! ”
 Die II dieve liepen dan.

- 180 Sinen bake greep de man ;
 Ende lieper mede tsinen huus.
 Die II dieve sere confuus
 Ter scuereu weder si in traken ;
 Maer doen si ghemesten sbaken ,
- 185 Wisten si wel ter waerhede
 Dat de man om sinen bake dede.
 Si selen weder stelen ganghen ,
 Al souden siere omme hanghen.
 Si keerden weder in der nachten
- 190 Ende braken in den dore bachten
 Een groot gat onder die sille :
 Die knape saecht , die emmer wille
 Sinen bake houden te rechte.
 Daer sach hi waer een der knechte
- 195 Tenen gate sinen aerm in stac.
 De knape sijn swert utetrac :
 Den dief hi den aerm afsloech ;
 Maer hine maecte gheen ghesoech ,
 Maer hi seide : » Gheselle , comt naer !
- 200 Die bake es mi al te swaer :
 In machen niet vorder sleepen ;
 Maer ic hebben wel begrepen.
 Stect oec u hant hier binnen ,
 Den bake selen wi wel ghewinnen."
- 205 Die dief dede anders raet.
 Die knape anderwerven slaet
 Den dief af sijn aerme ,
 Ende riep hi : » Wacharme ,
 Minen aerme hebbic verloren !"
- 210 Die ander sprac : » Nu te voren
 Verloesic hier oec den minen.
 Penninghen , hellinghe , potevinen
 Moeten wi bidden gaen int lant.
 Worde oec ons weerc becant ,
- 215 Ane de galghe moesten wi waien.
 Swighen[s] best : lopen wi draien !"
 Die II dieve liepen vlien.
 An dit bispel mach men sien
 Alse een doet [te] bederve quaet ;

- 220 Sie dat hijs te tide avestaet,
 Eer hem scade of verdriet
 Oppenbaer daer af ghesiet:
 Dies en doet, hets sijn scade.
 God hoede ons van allen quaden!

Pieter van Iersele.

VROUWENLIST.

Belgisch Museum, III, 108—114.

Wisen raet van vrouwen.

- Ghi hebt ghehoert te meneger stonden,
 Dat vrouwen wisen raet vonden
 Te Haerlem oft in anderen steden:
 Nu hoert wat een joncfrouwe dede.
- 5 Si was een ertsche creatuere:
 Op een huys, dat hoghe muere
 Hadde, daer was si besloten in.
 Haer vader peinsde in sinen sin,
 Dat hi verwaren woude haer ere,
- 10 Des quam een ridder of een jonchere,
 Diese aen hem te wive sochte,
 Ende hise teren bringhen mochte.
 Daerom dede hise sijn allene,
 Dat si met man neghene
- 15 Gheselschap en mochte hantieren,
 Dan met hovesschen camerieren
 Plach si te leiden haren tijt.
 Vrienscap ende minne sonder nijt
 Droech si tot enen jonghen man.
- 20 Wiselike dat sijt began
 Hem doen te wetene, bi wat saken
 Dat si manlijc anderen quamen te spraken.
 Si ontboet enen predecare,
 Ende si deden comen tot hare;
- 25 Si seide, si woude hare biechte spreken:
 »Want niemen en es sonder ghebreken,»
 Sprac si, »weder man no vrouwe.
 Here, want ic u wel betrouwe,

- Doer God soe hulpt mi gheraden!
- 30 Met eenre dinc benic beladen:
 Een jonghelinc, die hier niet verre
 En woent, heeft mi ghemaect erre.
 Ic soude u sinen name noemen:
 Hi es wel drierwervē comen,
- 35 Ende ghinc hier wandelen bi den muere.
 Ic duchte begriip van onsen ghebuere.
 Here, ic soude u bidden gherne,
 Segt hem, dat hijs hem set tonberne,
 Ende mi sijne minnen verdraghe,
- 40 Eer ict minen vrienden claghe,
 Daer mochte of comen paerlement;
 Te vele soe wandelt hi hier omtrent."
 Die broeder seide als een goet man:
 Hi soudts hem gherne spreken an,
- 45 Ende bidden hem dat hijs ontbare,
 Ende hoe dat si een goet kint ware.
 Die goede broeder ghinc al te hant
 Daer hi den jonghen knapen vant,
 Die die joncfrou hem te spreken bat.
- 50 Tusschen hem twee in ere stat
 Ghinghen si hemelike staen.
 Die broeder seide: »Ghi hebt mesdaen,
 Al daer ghi waert in deser weken
 Ter joncfrouwen, die ghi wilt spreken:
- 55 Si es die uwes niet en gaert,
 Ende doet u bidden dat ghijs onthaert."
 Die knape swaer: »Bi onsen Here,
 Daer af en wistec min no mere."
 Die broeder seide in corter woert:
- 60 »Ic bidder u omme, hoedes u voert."
 Hier mede lieten si die tale.
 Ic salt u segghen, verstaet mi wale,
 Wat de hovessche joncfrou dede,
 Daer si was in hare stede,
- 65 Dat salic u vertellen hier.
 Een gordel ende enen aelmoesnier
 Makede si van goeder houde,
 Ende dede penninghen in van goude,

- Dat en wist haer vader noch haer moeder.
- 70 Si sende weder om den broeder,
Ende hi quam tot haer ghegaen.
» Ay here, ic dede u verstaen
Te biddene desen jonghen man,
Dies ic niet quijt werden en can:
- 75 Seidijt hem niet, lieve here ?”
Die broeder seide: » Ic baets hem sere;
Hi seide, en souder u nemmermeer afspreken.”
— » Hy, here, hi was inder weken
Nevens die muere comen hier.
- 80 Dit gordel ende dit aelmoesnier
Werp hi mi ten veinster in,
Des ic mi scame in minen sin:
Deen was in dander ghewonden.
Oec riep hi ten selven stonden,
- 85 Daer waren penninghen in van goude,
Dat icker mede copen soude
Cleder, cousen ende scoen.
Gheloeft si God, en hebs gheen doen;
Want ic hebbe enen riken vader,
- 90 Die mi wel copen mach algader
Wat sijn wille es dat ic draghe.
Here, ic segt u in desen daghe:
Nemt ende draghet hem sijn scoenheit,
Ende segt hem alsoe als ic hebbe gheseit,
- 95 Dat ic sijns goets niet en ghere,
Ende dat hi hem selven daer mede pallere!”
Die broeder nam van der joncfrouwen
Dat scoenheit, ende staect in sijn mouwen,
Taelmoesnier ende tgordel mede,
- 100 Ende ghinc al te hant op die stede,
Daer hi vant den jonghen man.
Heymelike sprac hi hem an
Ende seide: » Knape, ghi mesdoet,
Dat ghi deser joncfrou goet
- 105 Met wandelinghen smaelt haer ere,
Daer aen mesdoedi al te sere.”
Die knape seide in hogher spraken,
Des soudi sekerlike missaken,

- Wiet hem aentide tot enegher stede ,
 110 Dat hi noit op haer en mesdede.
 Die broeder sprac: » Oec wats ghesbiet,
 Des en willic gheloven niet!
 Siet hier tgordel, dat ghi haer brocht,
 Ende taelmoesnier van siden ghewrocht,
 115 Gulden ghelt daer in ghedaen.
 Si en wilt gheen goet van u ontfæen:
 Neemt hier u gordel ende u ghelt
 Int aelmoesnier al onghetelt;
 Si en wilt uwes goets meer no min.”
 120 Die knape peinsde in sinen sin,
 Datten die joncfrouwe minnen woude.
 Taelmoesnier goet ende tghelt van goude,
 Ende tgordel van ziden mede
 Gaf hem die broeder daer ter stede,
 125 Ende seide dat hem die joncfrou sende,
 Die ghene vrienſcap aen hem en kende,
 Ende si sijns goets niet en gherde.
 Die knape naemt als donwerde,
 Ende seide: » Here, ic saels mi hoeden.
 130 Ghi en dorst u nemmermeer vermoeden,
 Dat icse aenspreke tenegher tijt,
 Die joncfrou: ic scelse quijt.”
 Nu heeft die broeder wel ghedaen
 Sine boetscap ende es thuus ghedaen.
 135 Die knape was een scoen jonc man:
 Hi treckede dierbaer cleder an,
 Ende hielt hem selven suverlike.
 Die joncfrou, diene maecte rike,
 Als ic gheseit hebbe, dit verstaet
 140 Si peinsde herde wisen raet;
 Si ontboet met enen bode
 Den broeder, dat hi om Gode
 Comen soude daer si was.
 Die broeder sat ende las,
 145 Ende leide sine boeke neder;
 Ende ghinc ter joncfrouwen weder:
 Si hieten willecome sijn.
 » Ay here,” seit si, » die herte mijn

- Es al te sere in onvreden!
- 150 Te nacht quam hier al onghebeden
 Dese man, daer ic u over claghede:
 Hi nam dat hijs mi niet en vraghede;
 Ic saelt u in biechten segghen.
 Aldaer mijns vader torve legghen,
- 155 Pliet altoes een leder te stane;
 Te nacht hadde hise gheset daer ane
 Die camer, daer ¹⁾ die venster stagt.
 Nu en wetic mijns ghenen raet,
 Ic moeder seker vore sterven.
- 160 Here, woudi hem noch ene werven
 Noch bidden, dat hijs mi verlate,
 Ic woudt u vrientscap ende bate
 Doen, dats u te bat soude wesen."
 Die broeder seide: »Haddic ghelesen
- 165 Mijn ghetide, ic souder gaen,
 Ende doens hem sekerlike afstaen."
 Die broeder ghinc ende sprac hem ane.
 Aldaer men speelde op ene bane
 Was hi met jonghen ghesellen.
- 170 Ic sal die waerheit hier vertellen.
 Die broeder wenkeden dat hi quam.
 Alder ierst dat hine vernam
 Vraghedi: »Here, wildi iet?"
 — »Mi es leet dat u goet gheschiet!"
- 175 Sprac die broeder ende seide:
 »Ghi werct te sere bi onbesceide!
 Ic hebbe u anderwerf ghebeden,
 Ende noch soe salic u bidden heden,
 Dat ghi nemmermeer en gaert
- 180 Te comene daer ghi te nacht waert."
 Die knape vraghede: »Waer was dat?
 Ay, of ghi alsoe waerlike hadt
 Uwen onwille, dat waer mi leet."
 — »Waendi dat ic niet en weet,
- 185 Hoe ghi comen waert te nacht,
 Ende hadt ene leder ghebracht?

1) Hs. *jeghen*.

- Die joncfrou hevet mi gheseit:
 Aldaer haers vaders berghinghe leit
 Pliets altoes een leder te stane:
- 190 Te nacht haddise gheset daer ane
 Die camer, daer die veinster staet.
 Die wech es broesch ende quaet,
 Ende van den watere sere verreghent.
 Ghi waert bede wel gheseghent,
- 195 Dat die wech niet en brac,
 Of dat si u niet af en stac."
 Die knape seide in hogher talen,
 Hi souds hem hoeden herde wale,
 Ende het soude nemmeer ghescien.
- 200 Die broeder ghinc thuuswert mettien,
 Ende en sprac den knape nemmeer an.
 Des avonts ghinc die jonghe man,
 Ende nam die leder daer si stoet,
 Als hem die broeder maecte vroet,
- 205 Ende hem die joncfrou hadde ghebeden.
 Achter aent huus te selver steden
 Sette hi die leder ende clam
 Ten veinster in. Die joncfrou vernam
 Dat hi daer was, die jonghelinc,
- 210 Dien si vriendelike ontfinc,
 Ende haelp hem dat hi quam binnen.
 Al te hant si doen beghinnen
 Mont aen mondekijn te legghen.
 Niet meer en willicker af segghen,
- 215 Maer Peter van Iersele die sede,
 Dat hise op een bedde lede,
 Ende leerde haer een minnen leven,
 Dat si goede ghevriende bleven,
 Ende niet meer en begherde men daer ter stede
- 220 Den broeder die die boetscap dede.
 Amen.
-

DE VERZOENING.

Hoe een keyser twee princhen dede versoenen.

Een keyser te Roeme was,
Die payselic, gheloeft mi das,
Sijn lant regierde ende wiselike,

.

- 5 Dat newer was orloghe no strijt;
Ende in desen selven tijt
Gheviel, dat twee de meeste baroene
Bi diveerssen occusoene
In ghescille resen met groeter hatye.
- 10 Elc andren ontseiden, ghelovets mye,
(Deen was hertoghe, dander grave)
Leiden vermennesse (*aldus*), ende teenen daghe
Woude elc strijden up den velde.
Die keyser onthoet beede die helde
- 15 Voer hem binnen den vornoemden tijden.
Hi zeide: »Ghi heeren, ghi wilt strijden,
Ende mijn volc te nieute doen;
Ic wille weten toccusoen,
Ende u daernaer te payse setten.”
- 20 Si vertrocken hem sonder letten
Haer lieder beclachte an beede zijden.
Doe wildi aflegghen dat strijden,
Ende maken tusschen hem beeden zoene.
Dat en was in gheere manieren te doene
- 25 Met beden noch met scoenen woorden,
Dat hise bringhen mochte in acorden.
Doe vant de keyser andren raet
Ende seide: »Hier moet zijn verlaet
Der bloetsturtinghen an beeden zijden;
- 30 Maer in wil niet beletten u strijden.”
Doe dedise toter brouc ontleeden,
Ende in eene scoene camere leeden,
Ende elken eenen knijf in de hant.
Doe so zeide de keyser vaeliant.
- 35 Tote den heeren an beede zijden:
»Nu moochdi vechten ende strijden

- Elc up andren met vromen moede;
 Ende nemmermeer wert u te goede
 Spijse of dranc in gheere zijden,
 40 Voer dat ghehent es u strijden,
 Ende deen van beeden doot es bleven,
 Of dat die veete zij verdreven,
 Ende dat ghi onderlinghe maect zoene."
 Doe zij hoorden van desen doene
 45 Si vielen stappans van acorde.
 Dus souden de moghende met eenen woorde,
 Coninghen, keyseren, des seker zijt,
 Vellen meneghen fellen strijt,
 Ende sparen menich onnoesel bloet,
 50 Dat si bi groeter overmoet
 Destruweren ende bederven,
 Ende jammerlic in zijn zonden doen sterven.
 Dies sulsi zwaren loen ontfæen,
 Ende alle diere te rade gaen,
 55 Daer si andwoerde sullen gheven
 Van dat si hier hebben bedreven
 Voer hem die alle herten kent:
 Dat es die Juge omnipotent!

Hein van Aken.

ROMAN VAN DE ROOS.

Dr. JONCKBLOET, *Gesch. der Mnd. Dichtk.* IIIⁿ, 322—333.
 KAUSLER, *Denkmäler Altniederländischer Sprache und
 Literatur.* II. Th.

Deze in Frankrijk hoogst geliefde en zeer populaire allegorische Roman, door Guillaume de Lorris begonnen en veertig jaar later omstreeks 1280 door Jean de Meung voltooid, moet ook in Nederland zeer gezocht zijn geweest, daar er behalve den volledige tekst, ons in twee handschriften bewaard 1), nog fragmenten eener tweede vertaling overig zijn. De Mnd. bewerking is op

1) De tekst hier door mij medegedeeld is naar het Amsterdamsche Hs., zorgvuldig met de uitgave van Kausler vergeleken.

sommige plaatsen veel korter dan het origineel, en vooral zijn vele der onzedelijkste passages er uitgelaten. De schrijver er van is Hein van Aken van Brussel, gelijk en uit het werk zelf blijkt, en door de getuigenis van de Clerc in den Lekenspiegel bevestigd wordt. De vertaling moet voor 1330 zijn geschied, daar Boendale, waar hij zijnen naam noemt, er bij voegt: „God hebbe die siele sine.” Het verhaal is in den vorm van een droom, waarin de minnaar verhaalt, hoe hij door het gezicht eener schoone rozenstruik (allegorie van het beminde voorwerp) ontvlamd, een prachtigen rozenknop begeerde te plukken en daarin na vele tegenheden eindelijk slaagt, en is doorspekt met vele didactische beschouwingen en hekelingen op de toen bestaande maatschappelijke ondeugden en gebreken.

GOEDE RAAD AAN MINNAARS.

VS. 1996--2593.

(KAUSLER, VS. 1987—2534.)

De minnaar, na in den boomgaard te zijn gekomen, was daar door de pijlen van den god der Minne getroffen, die hem gevangen neemt, waarop de minnaar dezen vrijwillig als leenheer erkent en hem manschap doet. Hierop onderwijst de Minnegod zijnen leenman in de hoofschheid, schildert hem zijne gevoelens als hij verliefd is en geeft hem eenige nuttige wenken om te slagen.

- Die God van minnen hi vertelle
 Mi altemale ende verspelle
 Zijn gebod van inde torde al,
 Gelijc dat ict u seggen sal
 5 In dit boec. Diet horen wille,
 Hi hore ende swige al stille;
 Hi mach horen dat goet si
 Ende genoegh leren, gelovets mi,
 Want die materie es nuwe ende goet.
 10 Ende die daertoe leget sinen moet,
 Dat hi van den drome hort dinden,
 Hi mager die naturen in vinden
 Ende oec al den art van minnen,
 Dien ic u hier sal na mijn kinnen
 15 Ontbinden al in Dietsche worden,
 Want alle die saken, die horden
 Ten drome, waren al ware dinge
 Ende oec grote betekeninge.

- Die God van minnen sprac ende seide:
- 20 » Ic verbiede u dorperheide,
 Ende die verwerpet altemale,
 Opdat gi mi wilt dienen wale,
 Want ic verbanne in allen sinnen
 Alle die dorperheiden minnen.
- 25 Die dorper hi doet dorpernie,
 Sinen dienst en gerdic nie,
 Want hi es fel sonder genaden
 Ende altoes in quaden raden;
 Te niemene sone draget hi minne,
- 30 So quaderande es hi van sinne.
 Hoet u, dat gi nine vertrect
 Dinc, die wesen wille bedect,
 Ende al dat te heelne staet:
 Hens gene meesterie te seggene quaet.
- 35 Besiet ane Keyen den drossate,
 Die fel was ende harde ongemate;
 Bi sinen scerne, dies hi plach,
 Lachterdenne so wie dattene sach,
 Ende was geheten quaet vilain.
- 40 Alse vele alst her Walewain
 Prijs hadde om sine hovesheide,
 Alse vele quaets men seide
 Van Keyen om sine dorperheit,
 Die hem altoes was gereit;
- 45 Met sire tongen maecte hi gescal
 Vor dandre riddren overal.
 Sijt hovesch mede, dat radic wale,
 Ende hebt altoes gereet u tale
 Beide ten riken ende ten gematen;
- 50 Ende alse gi gaet achter straten,
 So hebt van seden, wien gi ontmoedt,
 Dat gine emmer irstwaerf groedt.
 Geviele oec dat u een man
 Tirsten groette ende sprake an,
- 55 Wart een oude, wart een jonge,
 En hilt niet danne stom u tonge,
 Gine guettene weder haestelinghe,
 Ende ontpluct oec sonderlinge

- Uwen mont engene wile ;
 60 Om te seggene loddre gile ;
 Noch loddre worde , die sere mestaen ,
 Dien laet uten monde niet gaen ;
 Want hovesch sone hilt ickene nie ,
 Die gerne noemde dorpernie.
- 65 Eert altoes vrouwen ende joncfrouwen ,
 Ende pijnt te dienne hem met trouwen ;
 Ende hordi van hem seggen tale
 Iemene , die nine steet wale ,
 Segt hem dat hi swige al stille.
- 70 Doet gherne al vrouwen wille ,
 Ende emmer seldi doen den raet ,
 Dat gode niemare van u gaet.
 Hoet u mede van hovarden ,
 Want si es moeder der onwarden ;
- 75 Hovarde es sotheit ende sonde ,
 Hovarde en can in gere stonde
 Genedren hare hovardichede
 Te dienne of te biddene mede ;
 Want hovarde es altoes tsegen
- 80 Dies gerechte minnaren plegen.
 Maer diegene , die hem wilt pinen
 Te minne , hi sal hem metten sinen
 Cuscelike houden na sire werde :
 Cuscheit en es gene hovarde.
- 85 Hets menich cusch in sine maniere ,
 Hovarde es hem harde diere.
 Hout u wale ende cuschelike
 Van cledren , na dat gi sijt rike ,
 Want scone cledren temen sere
- 90 Ende trecken vorwaert haren here.
 Eist dat gi hebt nuwe laken ,
 So seldi doen uwe cledre maken
 Den genen diese wel can sniden ,
 Ende voren ploien ende besiden ,
- 95 Ende die mouwen cnoppen wale :
 Dit siert den mensce altemale.
 Scone gescoite ende goet
 Radic dat gi dickent anedoet :

- Het staet al nuwes wel anegedaen,
 100 Ende hoet u, dat si niet en staen
 Wijt, alsi den dorpre doen,
 Hare hoge, wide gecnoppede scoen.
 Draget fraie gordele ende alminiëre,
 Maer dat si niet en sijn te diere.
- 105 Hout u emmer na u goet,
 Ende hoedt u, dat gi onder voet
 Niet en valt, maer altoes blijft,
 So dat gi tuwe niet over en drijft;
 Maer hout u altoes cuschelike,
- 110 Na dien dat gi u weet rike,
 Ende dat gedragen mach u goet.
 Van blomen so draget enen hoet,
 Want hi en es van coste niet groet,
 Ochte te Meye van rosen roet;
- 115 Dien mach elc vercrigen sciëre,
 Want hine es van coste niet diere.
 Wasschet uwe hande ende scuert u tande,
 An u en laet vuelheit gereande;
 Cort u nagle wel met sinne,
- 120 Ende en later gene swartheit inne;
 Knopt u mouwen ende kint u haer:
 Gi sels te sienre scinen, dats waer.
 Ic rade u ende gebiede u dat,
 Dat gi u pijnt in elke stat
- 125 Te sine in hogen ende in bliden,
 Want minne en wilt in genen tiden,
 Dat enichge droefheit bi hare si;
 Want tevel es hovesch, geloves mi,
 Dat gerne es blide ende speelt mede.
- 130 Nochtanne gevalt ter meneger stede,
 Dat den minnare wert bekend
 Na bliscap harde groet torment:
 Bi wilen joie, bi wilen rouwe.
 Opdat sijn herte es getrouwe,
- 135 So moet hi menich wonder smaken;
 Die minnen dient met allen saken.
 Waerachtich sere es die minne,
 Sone staet niet stille in den sinne;

- Si doet wenen den minnare ,
 140 Alse nu so doet si singens garen.
 Condi maken enich spel ,
 Datten lieden behaget wel ,
 Alsmient u bidt , so doet sciere ,
 Ende en makes u niet te diere ;
 145 Siter af milde in alre wijs ,
 Salt sere hogen uwen prijs ;
 Ende siedi dapper ende oec snel ,
 Ende licht op dors ende ridet wel ,
 So selti riden op en tale ,
 150 Die orse al springende , dat sit wale ;
 Want die orse wel doen springen ,
 Dats behagelheit van jongelingen.
 Condi oec wel breken speren ,
 Dat seldi altoes begeren ,
 155 Ochte van wapenen dat bestaet ,
 Want u prijs daer verre mede gaet.
 Hebdi die stemme goet ende claer ,
 So seldi singen sonder vaer
 Die noten scone ende faitise ,
 160 Want het bringet in groten prise.
 Oec steet wel elken jongen man ,
 Dat hi op snaerspel spelen can ,
 Ende oec op die timbre mede ,
 Ende reyen ende dansen , alst heft stede.
 165 En sijt niet vrec , dats mijn raet ,
 Want die minnen , dat verstaet ,
 Moetens vele te mildere sijn ;
 Want die minne es so fijn ,
 Dat si alle vrecheit haet :
 170 Daer omme scuwetse ende laet
 Ende vliet , want het es lachter ,
 Ende si set den minnare tachter.
 Hen nes niet recht , geloves mi ,
 Dat minnaren also nodich sijn
 175 Alse een dorper fel ende sot ,
 Die noit en wiste der minnen gebot.
 Het es recht dat si geven
 Haer goet , die in minnen leven ;

- Want si [die] om een sien allene
 180 Al haer herte geven alrene ,
 Hoe soudense dan hare goet gesparen ,
 Sine gavent mildelike tuwaren ?
 Nu willic u tellen cortelike ,
 Wat gi doen selt sekerlike ;
- 185 Want die worde vernoyen min ,
 Alsmen cortelike seit dien sin ,
 Want vermoylec es lange tale.
 Nu hort ende verstaet mi wale :
 So wie dat dienen wilt der minnen ,
- 190 Hine mach hovarde niet hebben binnen ,
 Mar moet sijn hovesch ende goedertiere ,
 Ende soete ende sachte van maniere ,
 Ende mede milde , dat seggic u ,
 Ende vore u sonden settic u nu ,
- 195 Dat gi der minnen selt met trouwen
 Dienen u leven sonder berouwen ,
 Die u die herte maecte in rure ,
 Ende pensen om die suete ure ,
 Daer af coemt joie ende delijt.
- 200 Om dies ic wille dat gi sijt
 Met fijne herten een minnere ,
 Sone willic dat gi haren entere
 U herte legt , maer tere stat
 Willic dat si , vor waer wet dat ,
- 205 An enen mensche sonderlinge.
 Ic hate alle helecht wenninge ;
 Want icse en mach minnen niet ,
 Diemen hare herte deilen siet
 Ende hare minne in vele staden.
- 210 Ic wille dat gi sijt beraden ,
 Dat gise in ene stat bestaet ,
 Ende emmer siet dat gi versmaet
 U herte te leenne teneger stede ,
 Want het es kaitivichede.
- 215 Gefse alternale sonder wanc ,
 So mogedijcs hebben groten danc ,
 Want doget , die van geleenden dingen
 Coemt , vergaet haestelingen ;

- Maer die dinc diemen gevet,
 220 Hets recht datmer danc af hevet;
 Want stucken, diemen willechlike
 Geeft, ontfaet [men] dankelike;
 Want gifte en es wart eens poitevins,
 Diemen gevet behouden tsins.
- 225 Alse gi dus hebt uwe herte geleget
 Ende gegeven, alse ict geseget
 U hebbe, ende daer in wilt duren,
 So selen u die avonturen
 Der minnen comen openbaer,
- 230 Die dickent sijn hart ende swaer;
 Want u sal vallen ter meneger tijt,
 Alse gi metten lieden sijt,
 Ende u gedinct van uwer minnen,
 Die gi draget int herte binnen,
- 235 So seldi sceden daer van hen
 Ende gaen allene, dat si uwen sin
 Niet nē merken no en verstaen;
 Ende alse gi sijt van hem gegaen,
 Alse nu so sal u suetheit
- 240 Die minne tonen, daer na arbeit,
 Ende gi selt pensen dat ende ditte.
 Nu sal u coude, nu sal u hitte
 Comen ende nu pine groet;
 Alse nu bleec ende alse nu roet
- 245 Seldi wesen ende daerna beven.
 Noit en sagedi in u leven
 Rede, die u dochte wesen
 So swaer, dat hi gelike desen,
 No van coude, no van hitten.
- 250 Bi uren seldi moeten sitten
 Stom alse een beelde van stene,
 Dat levende sin en heeft negene,
 Dat hant no voete can geruren:
 Dus saldi sijn ter meneger uren;
- 255 Ende alse gi danne tuselven weder
 Coemt, sal u uter herten neder
 Suchten comen diepe ende swaer,
 Ende selt seggen dan daer naer:

- „Ay God ! nu ben ic harde quaet ,
 260 Dat ic niet en doe den raet ,
 Dat ic die scone sage van na ,
 Noch oec daer waert niet en ga ;
 Want sendic mine herte daer ,
 Mijn ogen en gingen mede naer ,
 265 Opdat mijn ogen niet en geleiden
 Mijn herte daer al sonder beiden ,
 Daert te wesene so begeert ,
 Ine prise ere not niet wert
 Wat dat moegen sien mijn ogen ;
 270 Si en souden niet gedogen ,
 Dat si hier lagen stille ,
 Mijn herte en ware daert wesen wille ,
 Ende en sagese al openbaer ,
 Daer mi soe sere langet naer .
 275 Bi Lode ! te rechte bem ic musart ,
 Ende blode ende sere vervart ,
 Dat ic so lange tijt mach sijn
 Sonder mijn lief , mijn minnekijn ,
 Ende ict met ogen niet en sie .
 280 In hadt met ogen gesien nie ,
 Alsict nu soude anesien .”
 Dan maecti u op die vart mettien ,
 Ende waent sien dat gi begaert ,
 Maer het gaet u achterwart :
 285 Gine selse sien no spreken mogen .
 Dan moetti keren in wanhogen ,
 Drove pensende ende wel erre ;
 U troest hi sal wesen verre .
 Gi selt suchten met dieper herten ,
 290 So dat u sal u leven smerten .
 Dit sal u comen sonder gewere .
 Dit kint elc gerecht minnere ,
 Dat dit es seker ende waer .
 Dan en sal u herte daer naer
 295 Hem niet custen in sijn droven ,
 Maer selt anderwaerf gaen proven ,
 Ochte gise iet selt moegen sien ;
 Ende mach u dat geluc gescien ,

- Dat gise saget , al daedt u pine ,
 300 Gi sout u verbliden daer te sine ,
 Ende oec soude u herte dat claget
 Joie hebben , dat gi saget
 Hare scoenheit , die u sal duncken groet.
 Ende dat verstaet nu wel al bloet ,
- 305 Dat bi siene u herte sal
 Ontfuncten ende ontsteken al ,
 Ende also dicke also u gescien
 Mach , dat gise moeget anesien ,
 Sal u tlier ontsteken meer
- 310 Dant noit dede te voren eer.
 So een meer siet sijn minnekin ,
 So meer bernt die herte sijn ,
 Want die minne den wille doet ,
 Stect int herte der minnen gloet.
- 315 Want elc minnere heeft gereet
 Tlier der minnen , dat es heet.
 Also een dan siet sine vriendinne ,
 Die es tlier van sinen sinne ,
 Ende diene altemale ontsteect ,
- 320 So hi meer jegen hare spreekt ,
 So hi seerre bernt , dats waer ;
 Want die meest den viere es naer ,
 Hi bernt meest van tliers gloede :
 Dat orcontscapen ons die vroede.
- 325 Die wile gi sijt int anesien ,
 Sal u duncken , mocht gescien ,
 Gine porret nemmer van daer voet ,
 Maer also gi keert ent wesen moet ,
 So sal u dinken alden dach
- 330 Die vroude die uwe herte anesach ;
 Maer also gi sijt enwech van hare
 Gesceden , so saldi openbare
 U selve scelden ende sere beclagen ,
 Dat gi hare en dorst gewagen
- 335 Dat u so sere op therte lach.
 Des seldi droven alden dach ,
 Dat gi noit so coene en wart ,
 Dat gi spreken dorst een wort ,

- Mare saet stom alsoe ene beeste
 340 Neven hare; dit sal u tmeeste
 Sijn ende oec swaerste mede,
 Want u sal duncken dat gi tier stede
 Met lachtere sijt van hare gesceden,
 Ende met groter dorperheden,
 345 Dat gi dus sijt van hare gegaen.
 Dan sal u duncken sonder waen,
 Dat gi van hare te verre sijt;
 Maer mochte vallen noch die tijt,
 Dat gi hare saluut mocht geven,
 350 Het soude u helpen al u leven.
 Noch sal u vallen int herte mede,
 Dat gi gerne ginct tier stede
 Daer gi saget die scone doe.
 Dan saldi pensen wie ende hoe
 355 Gi gegaen mocht in der straten,
 Daer gi die scone in hebt gelaten,
 Die gi met talen dorst bestaen.
 Te haren huus soudi gerne gaen,
 Consti vinden ockisoen,
 360 Dat gijt met redenen wel mocht doen;
 Want hets recht, daer gi mint sere
 Si al u wandelen ende u kere.
 Mar jegen tfolc so helet wale
 Ende soect dan andre tale,
 365 Die u aldaer comen doet;
 Ende quame daer in uwen moet
 Die scone, die gi alsoe mint,
 Gine sout macht een twint
 Hebben te anegroetene hare,
 370 Maere gi selt al openbare
 U varuwe verwandelen menichfout;
 U herte sal warden heet ende cout,
 Ende u sal begeben oec u tale,
 Ende alsoe gise waent beginnen wale,
 375 Seldijs qualec hebben die macht.
 Gevielt oec dat gi hadt die cracht,
 Dat gi te sprekene beginnen sout,
 Al ware dat sake dat gi wout

- Met ernste seggen wel drie saken ,
 380 Gine sout die twee niet mogen geraken ,
 So sere soudi sijn in vare ,
 Dat gi spraket jegen hare.
 En es so wel gesent man ,
 Noch die so wale spreken can ,
 385 Hine soude daer in sine tale
 Genoech vergeten , dat wetic wale ,
 En sijn die gene die loselec minnen ;
 Die el seggen dan si binnen
 Pensen ochte dinken mede ,
 390 Ende dat es ene grote valschede.
 Dan alse gi tusscen uwen beden
 Dan hebt gesproken ende sijt gesceden
 Met hovesscer tale onderlinge ,
 Ende gi dan penst om enege dinge ,
 395 Die ure herten quetst ende weget ,
 Ende die gi hare sout hebben geseget ,
 Dan saldi dogen grote pine ,
 Daer u lange in staet te sine ,
 Ende selt tu selven seggen dan :
 400 • Wat vergaetti , onsalich man ,
 Die wile dat ics hadde die stade ! ”
 Dese pine , dese ongenaden
 Moeten hebben die minnaren ,
 Ende hen selven sere vertaren.
 405 Altoes soe moet hem gebreken ,
 Tes icker wille die hant toesteken.
 Maer navons , alse gi slapen sijt
 Op u bedde ende u donct tijt ,
 So gaet u over dan gereet
 410 Meer dan dusentichsterande leet.
 Cleine delijt seldi vercrigen ,
 Ende oec onlange seldi swigen
 Sonder suchten ende beven ,
 Ende in groten lede leven ,
 415 Ende keren ende wenden tallen uren ,
 Ende qualec seldi mogen duren.
 Gi selt liggen in groten stride
 Nu over den rugge , nu over die side ;

- Gine selt geduren te gere stede ,
 420 Daer gi mocht hebben pais ende vrede ,
 Gelijc alse die den tantswere heeft ,
 Ende die in groten dogene leeft.
 Danne so seldi daer gedinken
 Hare scone ogen, die haer vlinken ,
 425 Ende hare welgedane figure ,
 Diere engene creature
 Die nu leeft en mach geliken.
 Dit sal u int herte striken
 Ende geven groet delijt.
 430 U sal oec dincken selke tijt ,
 Dat gi die scone, die es volmaect ,
 Bi u hebt al moedernaect
 In uwen armen , in die gebare
 Alse ocht uwe getrouwet wijf ware ,
 435 Ochte uwe amie van allen saken.
 Dan saldi borge in Spaengen maken ,
 Ende grote joie van niewete driven ,
 Daer gi onlange in selt bliven ,
 Die joie sine sal u ontgaen.
 440 Dan seldi wenen menichghen traen
 Ende dicke seggen: »Deus , God here !
 Waest een droem , dat mi dus sere
 Verblijdde ende maecte in vrouden ?
 Wilde hi mi altoes hier in houden ,
 445 So waer ic vol van avonturen ;
 Maer dat mi onlange mochte geduren ,
 Dat was sekerlec mine doet.
 God here ! mochtic die joie groet
 Noch ene waerf met mine ogen sien ,
 450 Ende mi mochte vor mine doet gescien ,
 Ic wout op een covent vorwaer ,
 Dat ic stappans storve aldaer ;
 En dade mi pine cleine no groet ,
 Dat ic in lives arme bleve doet.
 455 Sere torment mi die minne ,
 Ende dorepijnt al mine vif sinne ,
 Mar quame mi alselke salichge stonde ;
 Dat ic ane hare selke joie vonde ,

- So ware mijn seer vergaen te spele.
- 460 Wacharme, nu biddic te vele!
 Ic en houde mi selven niet
 Over vroet, dat mi gesciet;
 Es dat ic selke overdaet
 Iesch, ic hadde dullen raet,
- 465 Want die gene die iescht sotheit,
 Hets wel recht dat men ontseit.
 Ine weet niet wane mi quam
 Die herte, daer ic dit uut nam;
 Want menech soonre ende wiser,
- 470 Menich hoger ende faitiser,
 Soude hem met min genogen laten
 Dan ic dede met mire onmaten.
 Mar mochtic hebben teneger stont
 Een cussen ane mijns lieven mont,
- 475 So haddic een rike begeren
 Vor al mijn leet ende vor al mijn deren,
 Mar dat es swaer te comene an.
 Ic dede wel als een dom man,
 Dat ic daer mijn herte leide,
- 480 Daer ic meer af ontstichteide
 En crige no goelec wart.
 Nu seggic wale alse musart,
 Want allene een vriendelic sien,
 Dat mi van hare mochte gescien,
- 485 Ware mi beter op ene tijt
 Dan van ere andre al delijt.
 Deus, hoe gerne dat icse sage!
 En salt naken niet ten dage,
 Dat ic van minen bedde mochte staen,
- 490 Ende ic die scone mochte sien gaen?
 Dese nacht es utermaten lanc;
 Mi dunct, hine heft engen en ganc.
 Wat beliggic langer hier?
 Mijn herte bernt mi als een vier;
- 495 Liggen es te swaren sake
 Die niet en slaept met gemake.
 Mi verwast sere ende pijnt,
 Dattie sonne nu nine scijnt,

- Ende die nacht nine wilt tegaen ;
 500 Waert dach , ic soude op dan staen.
 Ay sonne , wane haesti uwen opganc ,
 Ende jaget enwech dien nacht lanc ,
 Ende wilt versnellen ende bat ruren ,
 Ine can hier langer niet geduren.”
- 505 Aldus seldi jegen den nacht
 Striden met wel groter cracht ,
 Sonder slapen ende oec rusten ,
 Want u sals wel lettelt lusten ,
 Opdat gi noit kindet die minne.
- 510 Ende alse u danne vernoit van sinne ,
 Dat gi moet liggen ende waken ,
 So seldi u ter vart opmaken ,
 Eer die dach nemmeer opgeet :
 Dat liggen sal u sijn so leet.
- 515 Gi selt u scoien ende cleden ,
 Gi selt u al opgereden ;
 Eist in hagle , eist in snee ,
 Dan sal u pinen no geven wee ,
 Dat gi laten selt u vart ,
- 520 Gine selt haesten vaste daer wart ,
 Aldaer u lief wonende si ,
 Op avonture , ochte gi
 Van hare mocht vernemen iet ,
 Die lettelt acht op u verdriet ;
- 525 Want si sal liggen slapen vaste
 Ende pensen lettelt om u onraste
 Noch om u diere buten staet.
 Gi selt hebben menichgen raet ,
 Wat gi moegen selt bestaen.
- 530 Vor dachterste dore seldi gaen
 Besien , ochte die scone si
 Daer buten iet , gelovets mi ;
 Daer seldi een stuc liggen vore.
 Condi vinden enichge score
- 535 Ane enichge venstre tenichger stat ,
 Ocht in die want maken een gat ,
 Daer seldi voren leggen ane ,
 Om te horne ende te verstane ,

- Ochtemen slapen si daer binnen ;
 340 Ende ocht die scone in enichgen sinne
 Mochte noch wesen iet in wake.
 Danne so radic u die sake ,
 Dat gi sucht ende claeget uwen rouwe ,
 Dat horen moege die joncfrouwe ,
 343 Dat gi dore die minne van hare
 En cont geduren hare noch dare ,
 Want wive ontfarmich sijn van herten.
 Eest dat si clagen hort u smerten
 Ende u pine ende u verdriet ,
 350 Haer sels ontfarmen emmer iet ,
 Dat si u wart so sere te sure ,
 Sine si te hart jegen nature.
 Gevalt dat gise nine siet ,
 So cust die porte , en lates niet ,
 353 Daer dat helichdoem woent binnen ,
 Daer gi omme waent ontsinnen.
 Dit gaen , dit keren ende dit waken
 Doet den minnare mager maken ,
 Ende afnemen sijn ansijn :
 360 Dies seldi noch wel seker sijn
 Ende met u selven wel orconden ,
 Dat minne en laet ten genen stonden ,
 Ende oec noch te genen male
 Haren vriend geверut wale.
 363 Mare die valsche losengiere
 Hebben ene andre maniere ;
 Want si doen verstaen den vrouwen ,
 Dat sise minnen so met trouwen ,
 Dat si eten no drinken en mogen ,
 370 Dat sere ende qualec es gelogen ;
 Want vetter sietmen al hare lede
 Dan abté ochte prioren mede.
 Noch so willic dat gi sijt
 Hovesch ende milde talre tijt
 373 Jegen die maget , die met hare woent ;
 Die en laet niet ongeloent ,
 Gi en geeft hare selc clinode ,
 Dat si niet en neme node ,

- Maer gerne ende willeke ontfā ;
 580 So seit si altoes verre ende na
 Van u , waer datment begeert ,
 Dat gi sijt prijs ende ere wert ,
 Ende sal u loven die helecht bat.
 Ic rade u dat gi ute ure stat
 585 Altelange en mert niet ,
 Ende es die sake dat gesciet ,
 Dat u verre te verne steet
 Om orbare die u anegeet ,
 Hoet u dat gi niet en mert ,
 590 Ende coemt besien , daert ligt bespert
 Al u herte ende in bedwange ,
 Ende en daegt niet buten lange ;
 Want van lieve lange merren
 Stoert die minne ende doetse verren.
 595 Nu hebbic u al mijn begeren
 Geseit hoe die minneren
 Moeten dienen , selense gewinnen
 Troest ende loen van hare minnen."

ROMAN VAN LIMBORCH.

Dr. JONCKBLOET , Gesch. der Mnd. Dichtk. III^u, 353—375.

Mr. L. PH. C. VAN DEN BERGH , Roman van Heinric en
 Margriete van Limborch. Nieuwe Reeks van Werken
 der Maatsch. van Ned. Letterk. II en III.

Deze ridderroman , waarmede gewis reactie tegen de steeds
 meer toenemende burgerlijke letterkunde werd bedoeld , doch wel-
 ke daarom niet vrij is van de heerschende burgerlijke denkbeel-
 den , wordt door den Groninger Hoogleeraar met veel scherpzin-
 nigheid aan den dichter der Rose toegekend , welke ze in 1291
 zoude begonnen zijn en in 1317 voleindigde. De wonderlijke men-
 geling van allerlei sagen , de opeenstapeling van allerlei avontu-
 ren zonder eenigen band , het invlechten van eene menigte episo-
 den wijzen ons reeds op een verval van kunst.

ECHITES STRIJD.

B. IV. vs. 1258—1849.

Echites, zoon des graven van Athenen, in liefde ontbrand voor Mergriete van Limborch, welke door een toeval aan 'sgraven hof en in de dienst van Echites moeder was gekomen, moet, toen zijne liefde voor de schoone wordt ondekt, welke zich voor eene koopmans dochter uitgeeft, het hof ontruimen. Mergriete, welke eerst tot straf zoude verbrand worden, wordt naar het hof van Constantinopel gebracht, wint daar de gunst der keizerin en verhaalt eindelijk Echites, die radeloos van liefde tot haar komt, hare edele geboorte, en zegt hem haar hart toe, zoo hij ridder wilde worden en zich eer en roem verwerven. Echites gaat daarop als een echt dolend ridder uit om avonturen te zoeken.

- Smergens doe die dach was claer
 Stont op Echites blidelike,
 Ende nam orlof hovesscelike
 Ane alle diere waren,
 5 Ende voer wech sonder sparen
 Vaste in ten woude waert,
 Blideliic ende onvervaert,
 Peinsende om die scone smale,
 Die sine herte heeft te male,
 10 Diene hilt van herten blide,

 Ende reet berch ende dal;
 Gode hi hem altoes beval.
 Soe langhe reet die ridder coene,
 15 Dat hi een marghens vore noene
 Quam in enen sconen vergier;
 In midden stont enen eglentier
 Boven ene scone fonteyne;
 Soudic al die sconeit reyne
 20 Prisen, het ware mi te swaer;
 Die fonteyne was oec soe claer,
 Dat wonder te seggen ware.
 Die ridder peinsde: »Eer ic vort vare
 Willic mi hier een luttel rusten;
 25 Het mochte elken mensce lusten

- Te rustene in alsoe sconer stede.”
 Ili beete neder ende dede
 Siin ors peistren gaen int gras;
 Hi ghinc liggen, als ict las,
 30 Slapen onder ghenen eglentier
 In gheen overscone vergier,
 Lach ende sliep tote middaghe.
 Doe quamen daer met groten geclage
 Drie meerwiif; doen sine sghen
 35 Lieten si staen [al] haer claghen;
 Deen seide ter ander ghesellinne:
 »Die vroemste ridder dien ic kinne
 Leit ende slaept in dit vergier.”
 Dandre seide: »Wanen quam hi hier?
 40 Hets Echites van Athenen.”
 Die derde seide: »Hi vaert henen
 Om tornoye in Vranckerike;
 Dat riet hem die suverlike
 Mergriete, des edels hertoghen kint
 45 Van Limborch, die hi soe mint,
 Ende die hi te wive hadde gecregen,
 Maer siin moeder was daer jegen,
 Daer sine mede verwrachte;
 Hadsi nochtan hare gheslachte
 50 Ghekint alsoe wel als ic doe,
 Sine hadder niet geseit toe.” . . .
 Dierste seide: »Nu segt mi,
 Ende wanen quam die maget vri
 Van Limborch tote Athenen?
 55 En es Limborch niet verre henen?”
 — »Jaet en trouwen, dat es waer,
 Met ongevalle quam si daer,
 Ende heeft daer menich leet ontfaen
 Dore desen ridder welghedaen.”
 60 Echites, die daer lach int gras,
 Soe vast hi in slape niet en was,
 Hi en hoerde hare tale,
 Ende verstoet herde wale;
 Doe hief hi thoet op ter vaert.
 65 Die meerwiif worden yervaert,

- Ende wouden vlien; doen seide hi:
 »Ghi vrouwen, en vliet niet van mi,
 Maer segt mi, dat God u loone,
 Es die te welgheraecte scone,
 70 Daer ghi af spraect te voren,
 Van hoghen gheslachte geboren?"
 Doen seide dat een meerwiif:
 »Dat nemic," seitse, »op miin liif,
 Dat van Limborch die goede hertoge,
 75 Die es van gheslachte hoghe,
 • Es hare vader, siin wiif haer moeder;
 Her Heinriic hare goede broeder
 Vaertse soeken achter lande,
 Ende doget pine menegherande,
 80 Ende ic seggu licteken goet,
 Dat ghi mi te bat geloeven moet:
 Ghi vaert te Vranckerike waert,
 Omdat ghi tornierens gheert;
 Onder wegghen seldi ontmoeten
 85 Enen knecht, die sal u groeten
 Ende sal u vraghen of ghi iet vernaemt,
 In den weghe danen ghi quaemt,
 Van enen ridder die van Limborch ware,
 Ende her Heinriic hiete oppenbare.
 90 Dan sal hi u vort doen verstaen,
 Hoe die jonfrouwe van Meylaen
 Heeft enen sone van heme,
 Die tusssen siin scoudren bracht I screme
 Van goude. Nu es si ghehuwet,
 95 Dies hare herde sere beruwet;
 Want hare man wilt tkint doeden.
 Soe sal hi, want niemen canne verbloeden
 In campe, ende daerbi
 Doeten souken die vrouwe vri
 100 Heinriic siin vader, der maget broeder,
 Die soe sere haet u moeder,
 Entie ghi mint vor al dat leeft.
 Eist dat u God gratie gheeft,
 Soe modi keren metten ghersoen,
 105 Ente Meylaen den camp doen

III.

- Vore tkint, dies moye gi mint,
 Ende segt dat uwen vrienden tkint
 Bestont, soe hebdi wel verdient,
 Dat Margriete si u vrient.
- 110 Nu blijft te Gode, wi moeten sceden,
 Onse here God moet u gheleden."
 Dus voeren die meerwiif wege.
 Echites, dien God gheve seghe,
 Sat op siin ors ende voer sier straten,
- 115 Peinsende sere utermaten
 Van dat hem dat merwiif seide.
 Meneghen bossch ende menege heide
 Voer hi ende menich lant.
 Tenen tide voer hi daer hi vant
- 120 Ene scone wide valeye,
 Scone groyende alse in Meye;
 Dweder was scone ende claer.
 Mettien soe versach hi daer
 Ene scone fonteyne springhen,
- 125 Hogher dan hi mochte verlinghen;
 Daer stont hi op ende sach.
 Mettien hoerdi groet hantgeslach
 Boven opten berch comen;
 Den stouten riddre enten vromen
- 130 Wonderde dit herde sere;
 Te hem selven seidi: »God here!
 Wat mach dit wesen?"
 Doen verhoerdi binnen desen,
 Dat II gewapende ridders quamen,
- 135 Ende ene maget, dies si hem scamen
 Mochten, [sloughen] utermaten sere.
 Echites dien jonghen here
 Ontfarmde dat hiit toesach,
 Soe menegen swaren slach
- 140 Gaven si hare alle beide.
 Die maget, die in desen leide
 Was, riep ontfarmelike:
 »God, here van hemelrike;
 Wat hebbic mesdaen jegen u;
- 145 Dat ghi mi hebt geleverd nu

- Den quaetsten tyrannen die leven !
 Si hebben minen broeder verdreven
 Ende minen vader geslegen doet.”
 Echites hads jammer groet ,
- 150 Hi seide: »Ghi heren , doer wat saken
 Wildi dus dese maget mesmaken ?
 Twaren ghi doet dorperheide.”
 Die een ridder hi seide:
 » Dies vragen wi u , here ;
- 155 Dunct u dat wi hare doen onnere ,
 Soe comt ende nemes recht ;
 Niettemeer dan dor enen knecht
 En lieten wiis ; nu vaert uwer straten.”
 — » Soe mochte mi wel die maget haten ;
- 160 Die in miin herte es conincinne ,”
 Peinsde Echites in sinen sinne ,
 » Soudense van mi dus sceden.
 Hout ghi heren , ghi moet beden ,
 Twaren ghine ontfoertse mi niet.”
- 165 Alse dit deen ridder siet ,
 Seidi: » Geselle , laetse hem hebben.”
 — » Ic slougen eer toten rebben ,”
 Sprac dander , » eer icse hem liete.
 Wel eist recht dat hiis mesniete
- 170 Siere groter sotternie ;
 Waendi dat icken ontsie ,
 Nenic , ene quade not ? ”
 Echites seide: » Gi siit sot ,
 Dat ghi u smiins onderwint ;
- 175 Waendi dat ic ben een kint ?
 Ghi moet hier die jonfrouwe laten.”
 — » Soe mochten wi ons sere haten ,
 Lieten wise dore ene bede.”
 — » Soe hoet u dan ! ” Echites seide.
- 180 Dat si doen quamen te samen ,
 Een en darf hem niet scamen ,
 Soe sere heeft hine ontmoet ,
 Ende soe anxtelike ghegroet.
 Den iersten stac hi dat[ti] op derde
- 185 Met allen viel met sinen perde ,

- Soe sere dat hem siin arm brac,
 Ende Echites, diene sach liggen, sprac:
 »Mi dunct ghi seltse mi laten.”
 — »Dat sal ic te minen onbaten.”
- 190 Dander seide: »Dan sal ic niet.”
 Mettien hi toeloepen liet
 Dors, ende liep Echites ane,
 Ende begonste sere te slane
 Opten scilt metten swerde.
- 195 DWalsch seit, dat hi geberde
 Soe vromelike dat wonder es.
 Doen seide miin her Echites:
 »Twaren ridder, hens gheen spel,
 Dunct mi harde wel;
- 200 Ghi dunct mi een fel ghebuer,
 Ghi maect mi vele die jonfrouwe suer;
 Nu eist tiit dat ic mi were
 Ende tuwert andersins ghebere.”
 Doe hief hi tswert met beiden handen,
- 205 Ende slouchen dore toten tanden:
 Doen viel hi ter erden doet.
 Doe hadde die ander anxt groet,
 Ende riep: »Here, dore God genade!
 Ende en doet mi nemmeer te quade,
- 210 Ic wille doen al u gebot.”
 — »Ghi en spreect niet alse een sot,”
 Sprac Echites, »ghi segt wale.”
 Te voeten viel hem die scone smale,
 Ontfermelike seitse: »Here,
- 215 God loens u, ghi hebt mi groet ere
 Ghedaen ende sere vertroest,
 Ende uut pinen sere verlost.”
 Echites hief op die maget vrie
 Ende seide: »Scone, wanen quaemdi
- 220 An dese ridders, an dit wout?
 Segt, waest sonder uwe scout
 Tferdriet dat si u daden?”
 — »Here, soe moet mi God beraden!
 Alsi hebben langhen tiit,
- 225 Here, ghestaen na miin respiit;

- Miin vader was een ridder , here,
 Die mi minde herde sere ,
 Ende voerde met hem daer hi voer.
 Dese ridder , die ons achtervoer ,
 230 Ende siin gheselle slougen doet
 Minen vader ende daden mi noet ,
 Omdat ic siins niet en gherde.
 Noch waric mi liever onder derde
 Begraven vele , dan si
 235 Haren wille hadden van mi ;
 God lonu , ghi hebt den enen doet."
 Dander die sine hande boet
 Seide : » Dore God , here , sent mi ,
 Wildi , verre of bi ,
 240 Ende laet mi quite daer met."
 Echites seide : » Ic wille ghiit wet :
 Ghi entie jonfrouwe moet varen
 tAthenen sonder sparen ,
 Ende segt minen vader den grave ,
 245 Hoe ghi van mi sciet ave ;
 Ende van daer moeti vort
 Te Constantinople in de port :
 Daer vindi ene jonfrouwe ,
 Dier ic van herten ben getrouwe ,
 250 Metter jonger keyserinnen ,
 Die groet mi in allen sinnen ;
 Scone , dan sprect selve mine wort ,
 Ende waer ghi wilt riidt dan vort."
 Die ridder entie scone smale
 255 Seiden , si soudent doen wale.
 Echites nam orlof an hem ,
 Ten woude waert , daer siin sen
 Drouch , voer hi met bliden moede :
 Nu gheleiden God die goede ;
 260 Ende dander II voeren ongespaert
 Soe si rechts mochten tAthenen waert.
 Die nuwe ridder van Athenen
 Voer bosch ende heide henen ,
 Soe langhe dat hi quam gereden
 265 In Roemenien ; tere steden

- Ontmoeti comende enen garsoen.
 Tierst datti sach den baroen
 Soe gewapent comende gevaren,
 Groetene die knecht twaren,
 270 Ende seide: » Her ridder, dore onsen Here
 Berecht mi dore u ere,
 Of ghi ieweren vernaemt,
 In den weghe danen ghi quaemt,
 Van enen ridder iewer iet,
 275 Die her Heinriic van Limborch hiet?
 Ic hebben gesocht menege mile,
 Ende pine gehadt dicwile;
 Want mi jagen uut noetsaken,
 Die ic u wille cont maken.
 280 Van Meylaen die rike vrouwe,
 Die God quite van allen rouwe,
 Heeft van den ridder fin
 Een scone knapeliin.
 Nu es si nuwelinghe ghehuwet
 285 Ende heeft enen vylein getruwet,
 Nochtan es hi die vroemste man,
 Dien men in al dlant vinden can.
 Nu wilt hi tkint doeden doen,
 Dies droeve es menech baroen;
 290 Want tusscen sine scoudre I tekiin
 Bracht, van goude een cruce fin,
 Dies minnent alle die liede sere.
 Nu weet wel die felle here,
 Dat hem siin sine mage verre,
 295 Ende wilt daer omme dat ment verberre,
 Ende wilt oec iemen verweren,
 Dat moet siin tenden siin spere:
 Dies en dart niemen wederstaen.
 Dus doet miin vrouwe zoeken gaen
 300 Sinen vader of ic can,
 Om te bestridene haren man.”
 Doe miin her Echites dit verstoet,
 Peinsdi in sinen moet:
 » Nu eist al waerheide;
 305 Dat mi tfoede meerwiif seide.

- Ic wille tkint verlossen varen
 Sonder enich langer sparen,
 Want ic soude tkint gherne sien.”
 Dien knecht seidi mettien:
- 310 »Ic wille varen met u te lande
 Ende loesen tkint uten bande;
 Want lief hebbic des kints mage:
 En leeft man dien ic eer saghe
 Dan ic tskints vader dade.”
- 315 Die knecht seide: »Here, dor God genade,
 Wildi om tkint u aventuren?
 Dat moet siin ter goeder uren,”
 Sprac die knecht, »nu kerewi.”
 Die ridder seide: »Dat si!”
- 320 Si keerden beide te Meylaen wert,
 Entie ridder onververt
 Seide ten knecht, doe sier quamen:
 »Segt mi,” seiti, »in Gods namen,
 Waer willen wi varen inne?”
- 325 Die knecht seide: »Here, die gravinne
 Willic gaen spreken, ende ghi selt twaren
 In ene herberghe hier buten varen,
 Die ic u hier wisen sal,
 Ende ic sal vernemen al
- 330 Ane miere vrouwen haren raet,
 Ende wat ons te doene staet.”
 Doe voer hi in ene herberge goet,
 Entie ridder hi doet
 Hem te gemake ente peyse,
- 335 Ende was utermaten eyse.
 Nu liep die knecht tsiere vrouwen,
 Die sere was bevaen met rouwen,
 Want des anders dages woude die grave
 Hem des kints doen ave.
- 340 Doe die gravinne den knecht sach,
 Vragesi hem soe si eerst mach,
 Ofti den ridder vonden heeft.
 Die cnape hare antwerde gheeft,
 Ende seide: »Vrouwe, nenic niet,
- 245 Maer anders soc es hier gesciet:

- Een ridder comt hier met mi,
 Die seit dat hi maech si
 Des kints ende wilt wreken."
 Doen Europa hoerde spreken,
 350 Soe wert si een deel blide,
 Ende ontboet tien tide
 Dien ridder dat hi tote haer quame,
 Dient was herde gename,
 Ende quam daer heymelike.
- 355 Doene die gravinne rike
 Sach soe over welgedaen,
 Seide si thaer selven saen:
 » Of God wilt, ic werde vertroest
 Bi den ridder ende tkint verloest."
- 360 Si ontfincken herde wale,
 Ende hare jonfrouwen altemale,
 Ende seide: » Willecome moeti siin
 Bi Gode, her ridder fiin,
 Want helpen hebbic te doene sere,
- 365 Alse u geseit es, her ridder here.
 Men wille mergen verdoen miin kint,
 Dat miin herte sere mint;
 Want ic hebt sekerlike
 Van den vroemsten van erdrike,
- 370 Riddere, dat wetic wel:
 Hi street hier jegen enen ridder fet
 Enen camp dore mine lieve,
 Ende brachte mi weder in gerieve
 Miin lant, dat miin oem te voren
- 375 Mi hadde genomen, ende ware verloren
 Bleven en haddiit ghedaen.
 Daerna soe wert soe vergaen
 Tusscen ons, dat wi sint
 Vergaderden ende ic hem een kint
- 380 Droueh, dat hem geliket sere.
 Ay wildiit sien, lieve here,
 Soe en sagedi nie creature
 Hebben soe overscone figure,
 Dorst ict seggen openbare,
- 385 Opdat ic siin moeder ware."

- Die riddre antwerde te dier talen:
 »Goede vrouwe, soe doet dan halen.”
 Die gravinne seide: »Dat si!”
 Echites seide: »Vrouwe, nu segt mi,
 390 Doe die vader van hier sciet,
 Waer hi voer vernaemdiis iet?”
 — »Nenic, anders niet, here,
 Dan hi mi seide, dat hi sere
 Tongemake ware dore dat hi
 395 Siere suster, ene maget vri,
 Verloren hadde, ende hadde vernomen,
 Dat si ware in Grieken comen
 In die stad van Athenen;
 Derwaert voer hise zoeken henen:
 400 Inne weter af te seggen anders niet.”
 Mettien si hare bringen hiet
 Hare kint, dat men dede saen.
 Doe weende die vrouwe menegen traen
 Tierst dat siit sach ane;
 405 Europa die welgedane
 Seide doen ontfarmelike:
 »O God, here van hemelrike,
 Dat dese cleine creature,
 Die heeft soe scone figure,
 410 Moet jammerliic verdorven siin!”
 Doet anesach die ridder fin
 Erensteliic soe hi best mach,
 Doe doctem dat hi anesach
 Mergrieten siere vriendinnen.
 415 Doe wart hi in allen sinnen
 Soe verbliit, dat hi seide:
 »Vrouwe, laet staen u jammerheyde;
 Dat kinne God, eer ict liete
 Dit kint vallen in verdriete,
 420 Ic streder omme in campe eer
 Jegen hem VII ende meer;
 Want bi Gode onsen here,
 Des kints mage minnic sere.”
 Tkint drouch men wech tien tide,
 425 Entie vrouwe was herde blide.

- Miin her Echites seide: »Vrouwe vri,
 Hoe selen wi doen, dat segt mi.”
 — »Here, ic mach u seggen dat,
 Morgen alse men uter stad
 430 Tkint brinct daer ment doeden sal;
 Soe salre met loepen tfolc al,
 Ende miin here salre bi riden
 Ghewapent in allen siden.
 Dan siter ghereet bi,
 435 Ende ic sal beraden mi
 Met minen magen, met minen lieden,
 Wilt u iemen els mesbieden,
 Dat si u selen ten staden staen.
 Nu vaert ter herbergen, hets best gedaen;
 440 Dats miin man niet verneme,
 Hie souts sere belghen heme.”
 Doe voer die ridder ter herbergen waert.
 Tote smergens dat die dach verclaert
 Sliep hi; doe stont hi op ter vaert
 445 Ende wapenden ongespaert,
 Ende reet in een bosscelkiin,
 Daer hem geseit was dat hi siin
 Soude, daer hi comen soude;
 Daer woudi tote dies maels houden,
 450 Dat si quamen metten kinde,
 Dien si souden doen sinen inde.
 Scone ontspranc die dach ende claer.
 Die grave dede gebieden daer,
 Dat niemen en quame, clene no groet,
 455 Mede dan die hi ontboet.
 Doe nam hi tkint der moeder siin.
 In een gulden bandekiin
 Dediit dragen tsiere doet wert.
 Die moeder, die hare sere ververt,
 460 Viel in onmacht VII warf:
 Hets wonder dat siis niet bestarf
 Van groten bitterliken rouwe.
 »O wi arme,” sprac die vrouwe,
 »Dat mine arme cleine poppe
 465 Moet steryen, alder werelt te scoppe!

Groete here sente Ambrosiis,
 Ic sal u gheven, gheloefdiis,
 Een kint van zilvere alsoe groet,
 Loest miin kint uter noet!"

470 Alle die liede ghemeenlike
 Weenden alle ontfarmelike,
 Dats enen stene mochte ontfermen.
 Die grave, die clene acht op haer kermen
 No en mict, reet ter vaert

475 Metten sinen uutwaert,
 Ende alse hi quam op der heyden
 Bi den bossche, dedi ghereiden
 Een groet vier van droegen hout:
 Hi woude dat saen versmoute.

480 Sine gesellen, die met hem waren
 Comen, hoerde men mesbaren,
 Nochtan ontfarmes hem niet,
 Wat rouwen hi daer siet,
 Maer seide: »Ic sal den bastaerd

485 Nu doen varen hinderwaert."

Van Athenen die vrome degghen,
 Doe hine sach, quam hi geslegen
 Uten bossche gruwelike,
 Ende riep lude: »Grave rike,

490 Hout, ic calengiere dit kint;
 Ic hebben ende sine mage gemint:
 Hoet u hier jegen mi."

Die grave seide: »Wat meindi,
 Eist u in ernste of in scerne?

495 Weder het es ic hoede mi gherne."

Echites seide: »Jaet en trouwen!
 Ic sal u doen leven met rouwen,
 Of ic sterve in den wille."

Die grave seide: »Beit al stille,

500 Ghine wet niet, goet man, wat gi jaget;

Waendi dat ic ben versaget?

Nenic niet, geloeves mi!"

Doe rechte siin spere die ridder vri,

Op Echites quam hi ghevaren.

505 Daer menich toesach twaren

- Reet hi ontwee siin spere.
 Echites die meren ghere
 Des graven hadde, geraecten weder
 Opten scilt, dat hi ter neder
- 510 Viel van den orsse ter erden.
 Echites die vinc ten swerde,
 Alsem die graven oprechten soude,
 Ende slouchene alsoe houde
 Op thoeft dat hi rumede beide
- 515 Stegereep ende ghereide,
 Ende viel op derde al plat.
 Sine vriende die sagen dat
 Voeren alle Echites toe;
 Al was hi in anxte doe,
- 520 Dat was wonder clene,
 Doch en ghemoeti ghenen
 Sine wedersaken der ghederingen,
 Hine slouchene met Mimminge
 Soe diep int hoet datter in loec.
- 525 Die grave stoet op oec,
 Ende gaf Echites enen slach,
 Dat hi op tperit in onmacht lach.
 Daer ware hi bleven doet,
 Maer datten drouch uter noet
- 530 Ferrant dat wel dragende part,
 Soe datti becomen waert;
 Ende doe die ridder was becomen,
 Ende hi hem heeft vernomen
 Soe verre uten stride ontdragen,
- 535 Begonsti herde sere clagen,
 Ende seide: »God gewelich here,
 Hoe ben ic gonneert dus sere!"
 Mettien slouch hi weder in
 Droevende in sinen sin.
- 540 Doe hi ontfloen was soe verre,
 Den grave ontmoeti alsoe erre,
 Ende hief Mimminge alsoe heet,
 Dat te dien slaghe sneet,
 Ende geraecten op dassel ter cure,
- 545 Ende slouchen in bellunc dure,

- Dat beneden den gordel uutquam.
 Doe seide die ridder lofsam:
 »Tkint haddi bat quite gelaten.»
 Alle die daer gewapent saten
 550 Voeren hem altemale toe.
 Miin her Echites ghinc doe
 Van ierst striden op die heren:
 Niemen en constem ontkeren;
 Want soe wien hi gheraect,
 555 Heefti ene doetwonde gemaect.
 Diere jonfrouwen vriende ende mage
 Quamen toe met groten gedrage,
 Ende gingen ten andren toe;
 Wie soe ierst mochte hi vloe,
 560 Ende lieten tkint in den wege.
 Her Echites, dien God geve sege,
 Nam tkint ende cussent an den mont,
 Ende voer ter selver stont
 Der moeder die blide wes.
 565 Doe nam miin her Echites
 Orlof ende voer wech daer naer,
 Hine woude niet langher bliven daer,
 Dies si alle droeve waren,
 Ende reet wech sonder sparen
 570 Te Vranckerike soe hi best conde,
 Daer hi menege tafelronde
 Ende meneghen tornoy verwan,
 Soe dat men van den edelen man
 Sprac aldie werelt dore.
 575 Hi wert soe overvrome ter core,
 Soe welgeraect, soe goedertieren
 Van seden ende van manieren,
 Dat men in des coninx sale
 Van hem sprac altemale.
 580 Die coninc orlogede in Normandien,
 Maer boven allen partien
 Soe deedt soe wel her Echites,
 Dat hi meer gepriist es
 Dan die andre altemale.
-

WILLEM VAN HILDEGAERSBERG.

D^r. JONCKBLOET, Gesch. der Mnd. Dichtk. IIIⁿ, 403—453.

M^r. PH. BLOMMAERT, Theophilus, gevolgd door negen andere Gedichten, (1858) 75—93. ¹⁾

Deze dichter, welke in de hollandsche grafelijkheids rekeningen van 1384—1407 herhaaldelijk voorkomt, had zijnen naam naar zijne geboorteplaats, een dorpjen nabij Rotterdam, en verkeerde aan het hof des graven, waar hij den post van spreker of dichter had. De invloed van het hof der Beyersche graven is duidelijk merkbaar aan den half-hoogduitschen tint, welken de taal heeft aangenomen. Zijne gedichten, meest kleine stukken van allerlei inhoud, nu eens in den vorm van fabels, dan van allegorien gekleed, dan weder uitboezemingen en zedegispingen van politieken en godsdienstigen aard mogen al grootendeels als gedichten weinig innerlijke waarde bezitten, en slechts hier en daar gloed en warmte vertoonen, voor de kennis van den toestand zijner eeuw zijn ze uiterst belangrijk.

OVERAL MAAR!*Van mer.*

Waer om soudē wy trueren yet?
 Sint God die werlt werden liet,
 Sone was sij nye soe wel te vreden.
 Die paeus die leeft bij goeden reden
 5 Om te dienen onsen Heer;
 Exempel ende gherechte leer
 Doetet volck in deuchden leven;
 Omdat sij goede exempel gheven,
 Die mitten paeus gaen te rade,
 10 Soe en trettet nyemant buten pade.
 Wij en menen al gherechticheit,
 Heb ic meer niet gheseit,
 Soe is een woert daer an vergheten.
 Die byden paeus sijn gheseten,
 15 Cardinael ende legaet,

1) De tekst der twee laatste stukken is vergeleken met en hier en daar verbeterd naar het Brusselsche Hs. door Mr. Blommaert gebruikt, terwijl door mij het Haagsche Hs. is gebezigd.

Si leven al in goeder staet
 Sonder nijt ende ghierichede;
 Bisscopen ende prelaten mede
 Sijn gherechtich, waerment coomt:

20 *Mer is woort dat luttel vroomt!*

Die heilighe kerck heeft ander kinder,
 Beyde meerder ende minder,
 Als abten ende rijcke monicken,
 Prochypapen ende canonicken,

25 Die alle schinen gheestelijck;
 Want daer en isser gheen soe rijck,
 Si en hadden liever meer dan min;
 Doch si en gheren gheen ghewin
 Vorder dan hem toe behoert.

30 Isser mer niet in twoert,
 Soe doele ic seker in mijn dichten.
 Die den luden nu verlichten
 Mit absolucien tontbinden,
 Nader waerheit die wij vinden,

35 Sij zijn op reden al ghestelt:
 Sij en absolveren niet om tghelt,
 Noch oeck deken, noch provisoer,
 Si segghen elck man te voer,
 Si en willen gheen onrechte miede.

40 Nader waerheit die ic bediede
 Soe moghen si gherechtich sijn ghenoomt:
Mer is woort dat luttel vroemt!

Die keyser ende sijn hoghe man
 Die hebben oec ghenomen an

45 Tswaert der gherechticheit te voren,
 Ende in doechden soe te roeren,
 Dats die werlt si verhoecht.
 Nu die keyser mint die doecht,
 Nu doen die coninghen oec alzo.

50 Hij mach mit rechte wesen vroe,
 Die hem mitten goede verzelt:
Mer is woert dat mi versnelt!

Als ic die zulke prisen waen;
 Constmen meerre wel verstaen,
 55 Ick soude noch dichten ende vinden,

- Hoe sy hem te gader bynden ,
 Keyser , coninghen in eendracht ,
 Om te crighen sulke macht ,
 Dat sy die straten maken vrij
- 60 Eendrachteliken sonder twij ,
 Ghemenen pays entaer toe vrede ,
 Als ghi wel siet in kerstenhede ,
 Hoe deen den anderen nu spaert.
 Ghiericheit is onwaert
- 65 Ende versmaet in allen dinghen ,
 Omdat keyser ende coninghen
 Sterken trecht al dair si moghen ;
 Des gheliken doen hertoghen
 Entie graven in hoer lant ,
- 70 Soe dat si alle werden bekant
 Gherechtich , schamel ende milde.
 Ic waen een yghelijc wel wilde ,
 Dat die ghierighe waer verdoempt :
Mer is woirt dat luttel vroempt !
- 75 Onder alle dese hoghe heren
 Leeft oock ridderscap in eren
 Elkerlijc na sijnre macht.
 Si sijn in doechden soe bedacht ,
 Dat sij gherechtichede minnen.
- 80 Al mochtmer noch soe veel an winnen ,
 Mit ghelde en canmense ghemieden ;
 Si sijn ghenadich horen lieden ,
 Soe dat wy nyemant horen claghen.
 Tmach den volke wel behaghen ,
- 85 Dat reden is dus zere vercoren
 Onder theerscap wel gheboren ,
 Dat elck sijn recht bij reden hout.
 Oeck vintmen theerscap menichfout
 Tot ridders oerden oeck ghewijt ,
- 90 Die jongheers heten inder tijt :
 Si gaen oec mede den selven ganc.
 An horen raet , in horen banc ,
 Is ghiericheit ghedreven off.
 Wij moghen Gode wel gheven loff ,
- 95 Die ons dese gracie heeft ghesent :

Waerre mer niet soe wel bekend!

- Ic soudse noch veel hogher prisen
 Die trecht regieren ende wisen:
 Baeliuwen, schouten ende scepen
 100 Die sijn in doechden soe begrepen,
 Dat sij niet dan recht en doen.
 Men biet den armen sulke soen
 Voer misdaet, die hem is gheschiet,
 Dat hi hem wel ghenoeghen lyet,
 105 Al had hi min van sijnre blaem.
 Onrecht heeft soe wreden naem,
 Waermen comt ter werlt wijt,
 Datmen mit ghelde gheen respijt
 In onrecht can ghecrighen.
 110 Nu moeten al die schalken zwighen,
 Die hem dickent hebben beroemt:
Mer is woert dat luttel vroemt!
 Die huusman staet beek op sijn hoede,
 Om wel te leven als die vroede,
 115 Min noch meer in sinen daghen
 Als sijn overouders plaghen;
 Hine wil bailiu noch scepen wesen,
 Daer menich man bij is gheresen;
 Hij wilt den heren laten wouden,
 120 Dat sij trecht bij reden houden,
 Ende gheen onrecht en laten doghen,
 Dair hem twair off comt voer oghen.
 Die coopman die is oeck gheneghen
 In sinen comanscap te dreghen
 125 Rechte mate ende anders niet;
 Ja ende neen is hoer bediet
 Die hem mit comanscap gheneren.
 Sonder boghen ofte meerren
 Wort nu comanscap bescheiden;
 130 Meerre volcht mi sonder beiden,
 Om te schaffen dat ic make;
 Off meerre mient dus felle wrake
 Ic moet mi hoeden veel te meer.
 Een zeeman die nu vaert ter zee
 135 Om visch off om ander neer,

III.

3

Gherechticheit is al hoer gheer;
 Sij en nemen niet in hoer partie
 Boeven offte schalkernye.

Die zeeman leeft der avonturen,
 140 Hij en dede niet om gheen besuren
 Anders dan hi selve gaert.
 Off elkerlijc hem wel bewaert,
 Als ic u hier te voren telle,
 Soe en dienter nyemant om die helle,

145 Daer Lucifer in is verdoempt:
Mer is woert dat luttel vroemt!

Goede heren, goede papen,
 Goede ridderen ende knapen,
 Die sijn ghenoechlijc mede te boven,
 150 Mer vrouwen gaen hem al te boven
 Te prisen in gherechter doecht.
 Als die heren sijn onthoecht
 Op horen landen, fel ende wreet,
 Die vrouwen sijn altoes bereet

155 Horen volck te staen in staden,
 Ende heymelic den heer te raden
 Off openbaer der meenten best.
 Gaetmen oest off gaetmen west,
 Men vint den vrouwen goedertieren,

160 Want si en willen niet regieren
 Datten heren is bevolen.
 Hoe mach Kerstenheit dan dolen,
 Oft wel te punten is beheert?
 Heb ic mer niet gheleert,

165 Soe is mijn dichten luttel waert;
 Ende die waerheit niet en spaert,
 Die sel altoes den vrouwen prisen,
 Ende ymmer doecht ende eer bewisen,
 Want si sijn van hogher waerde.

170 Men vint in vrouwen gheen hoveerde,
 Daer ondoecht uut can gheleken;
 Vrouwen souden node spreken
 Dat horen manne waer contraer;
 Si leven al in rechten vaer,

175 Openbaer ende stille,
 Om te doen hoers mans wille,

- Dair sij moghen dach ende nacht.
 Al hadden die vrouwen wel die macht,
 Sij en willen gheen onminne maken ;
 180 Eer si onpunteliken spraken ,
 Si zweghen liever seven daghe:
 Aldus en comter ghene plaghe ,
 Diemen witen mach den vrouwen.
 Sij leven die der werlt bouwen
 185 Mit ghenoechten alte male ,
 Als een die wandert inden dale,
 Daer die Meye staet ghebloemt:
Mer is woort dat huttel vroomt !
 Hoe comt meerre dus te werke
 190 Onder pape ende clercke ,
 Ende onder grote heren machtich ?
 Is daer yemant soe voerdachtich ,
 Die mij ontbint ende overspelt ,
 Hoe meerre crijcht dus groet ghewelt ,
 195 Dat mense dicht bi goeden luden ?
 Hoert, ic sel u twaer beduden:
 Meerre maect een weynich dat,
 Waer mer an is, hem breect al wat;
 Doch die goede is sonder meerre.
 200 Wijsten mi, hi woent noch verre,
 Die mer en heeft noch dat enghien;
 Mar God is sonder dat alleen;
 Wil hi ons helpen ende raden,
 So en can ons mer noch dat ghescaden.

HOOGMOED KOMT VOOR DEN VAL.

Van den Meerblade.

- Na dat ick merck in minen sin ,
 Twisken verlies ende groet ghewin
 Is een kenlic onderscheit;
 Hoveerde ende oetmoedicheit
 5 Sijn seer onghelije te pleghen:
 Oetmoedicheit is gheneghen
 Tot elker doecht diemen beghint;
 Die hoveerde is soe ghesint ,

- Datse die doghet heel benijt ,
 10 Ende tieghen reden altoes strijt.
 Hoe mach ic dan hoveerde prisen,
 Off erghent bij gelyke wisen
 In figuren off in reden;
 Want sy wil tot elken steden
 15 Die hoochste sijn in hoir begheren,
 Off sy benyden diet hoer weren.
 Hoe soude ic dan figuren neemen,
 Die enighen mensche mochte betemen,
 Te liken gyeghen rechte hoveerde?
 20 Mar kinder crijcht sy opter eerde:
 Daer vindick wel ghelyke bij
 In figuren hoe dat sij.
 Dat sijn die gheen die smeken connen,
 Enten hoff hebben ghewonnen
 25 Byder clesy, byden heren.
 Figuren die ons doechde leren,
 Die machmen gherne bringhen voert:
 Ic heb allesins ghehoirt
 Figuren ende goede exempel.
 30 Men seit ons van vrou Eren tempel,
 Wye soe mach dair in regneren:
 Die smeken connen ende flatteren,
 Bien waer hi seker onbetame.
 Die edel goede vrou eersame
 35 Die soude den tempel doen bewaren
 Ende regieren mitten haren,
 Die den heren dede kinnen,
 Hoe dat si ere mochten ghewinnen,
 Als plach te sijn bij ouden tijden,
 40 Doe schaemte niet en woude lijden,
 Dat die heren scande cregghen;
 Ten wort verstoppet noch verswegghen,
 Men laecte den heren hoer misdoen.
 Nu en isser nyemant alsoe coen
 45 Die den heren dar castien;
 Elck wil mitten brode lyen
 Ende leren smeken dair hi mach.
 Al lijt die schaemte groot gheclach;

- Dair en wilmen langher niet off horen:
 50 Sij sijn al doeff mit beyden oren,
 Die leren soudē ende verstaen
 Der rechter eren pat te gaen:
 Des heeft die schaemte groten toern.
 Node ghift sijt al verloren,
 55 Dorst hoir yemant helpen keren
 Die machtich waer al byden heren.
 Trouwe, miltbēde ende oetmoet
 Die en hebben langher lijff noch guet:
 Dat is yammer an te sien.
 60 Dair comen smekers int ghemien
 Ende byden heren also veel,
 Dattet gaet ten anderen speel.
 Vrou Eren tempel wart ghescoort.
 Elckman wil ant hogher boort,
 65 Ende an tnaeste lant can hijt vinden;
 Die smeker seylt mit allen winden:
 Hoe hi vaert tis hem alleens,
 Mitten heren crijcht hi meens
 Soe veel datmen daer ontfact.
 70 Ic waen hi tscrift oec wel verstaet,
 Want die clesy houten an
 Die smeken ende flatteren can.
 Wat node doet hem den hoff te rumen?
 Hij strijct den heren van den plumen,
 75 Mitten schalken gaet hi runen:
 Al saydement coern buten dunen,
 Hij soudt al prisen watmen dede,
 Om te crighen mogenthede.
 Dat heeft hi langhe tijt gheploghen,
 80 Ende hem selven opghetoghen,
 Dat hi boven is an trat,
 Ghelyken dattet meerblat
 Altoes boven is an tvlot.
 Gherechtich man scheltmen zot;
 85 Die tieghen onrecht wil kiven
 Selden mach hi boven driven,
 Gheliken dat datt meerblat doet,
 Gaeter ebbe off comter vloet,

- Als die schalke die [gheeft] sijn raet
 90 Ende niet en roect hoet gaet,
 Wattie heren nu beghinnen,
 Op dat hi hulde mach ghewinnen,
 Entaer in bliven voort ghestade,
 Gheliken als die meerblade
 95 Altoes boven sijn int rysen.
 Wye soude hem tspele verloren wisen,
 Die tselve ghewonnen nieten can?
 Men ghift der eren nu den ban,
 Schaemte en is niet veel gheacht;
 100 Mar hi, die alles diens hevet macht,
 Die selt int leste wel bescheiden,
 Al denct hi ons wat lang te beyden,
 Tis hier doch een corte tijt.
 Die dan van thoghe neder glijt,
 105 Ende ymmer daelt soe lang soe meer,
 Die mach sijn clymmen rouwen zeer;
 Wanttet doet hem een ende al;
 Van bovenen comt die hoochste val;
 Die neder opter eerden leyt
 110 Die is te vallen onbereyt,
 Want hi en mach niet lagher comen.
 Van hoghen wort die val ghenomen:
 Hierom selmen tclymmen schuwen,
 Soe en darff ons niet voer tvallen gruwen.
 115 Die daelt daermen niet en rijst,
 Dat is den meesten val ghewijst,
 Want hi slacht nae Lucifeer,
 Die om hoveerde viel soe seer.
 Hier bij is oetmoedichede
 120 Wortel alre goeder zeede.

LOF DES HUWELIJS.

Een onderscheit van hilië ende van gheesteliken luden.

Die wil is een al daermen telt,
 Ende waerment Duutsch te rechte spelt,
 Daer staet die wil alleens ghepoemt,
 Daer wonders veel ter werlt uut comt;

- 5 Want elk heeft sonderlinghe wil,
 Ende nymmermeer en staet hi stil,
 Hi en werct in desen off in dien;
 Ende wat hi biet dat moet gheschien,
 Of men salt mit crachte wederstaen.
- 10 Die wille blijft wel onghedaen,
 Daer die wise hem laet gheraden;
 Mar war dat domheit is gheladen,
 Daer gaet die wille sinen ganck.
 Staet hi vry sonder bedwanck,
- 15 Om dat die wille is menichsens
 In woerden, wercken ende in ghepens,
 Soe wort ter werlt opgheheven
 Menigherhande staet van leven;
 Want elcman denctet sine goet,
- 20 Dair die wil in leven doet.
 Dus crighen wy Lollaerts ende Baghinen,
 Nonnen die oeck heilich schinen,
 Tsaertroyers, Zweesteren ende Bagaerden,
 Ende ander gheestelyke harden,
- 25 Die ons leren ende wisen,
 Soe dat se ons billics staen te prijsen ¹⁾;
 Want wat sy leren int sermoen
 Ons dat ghaen si selve doen:
 Dus gheven si goet exempel mede.
- 30 Si sijn ghewyet op die bede,
 Karmeliten ende Augustinen,
 Minrebroeders end Jacopinen,
 Ende oec om salicheit gheset;
 Want leren si wel, si leven bet:
- 35 Dat is int oechschijn openbaer.
 Lieghe ic niet, soe seg ic waer;
 Brecter yet dat volle God:
 Daer wort sulc wijs ghescouden sod.
 Al dese heilighe goede lyede,
- 40 Die ic roer in mijn bediede,

1) Aldus het Brusselsche Hs. Zie **BLOMMAERT**, Theophilus, 2^e druk,
 bl. 87. Het Haagsche Hs. heeft:

Soe dat wij billics te prisien.

- Leven sy wel in horen saken ,
 Wye machse dan mit rechte laken ?
 Mar sy die heymelyc gaen leren ,
 Dat man ende wijf van ander keren
 45 Hoir ghenoecht ende horen wil ,
 Die mochten liever zwichen stil ;
 Want wederwil ende onghenoecht
 En wercken salicheit noch doecht.
 Hilic is een salicheit ,
 50 Daer veel meerre bate an leit
 Dan an die langhe cappe wijt ,
 Off an hoer gheestelic abijt ,
 Dat si draghen off visieren.
 Dit proeftmen waer in veel manieren ;
 55 Want si sijn self van hilic comen ,
 Hoe heilich dat wire enich nomen.
 Waer was ter werlt ye heer soe groot ,
 Of paeus soe heilich sijn genoot ,
 Hi en hadde moeder ende vader ,
 60 Die vleysscheliken beyde gader
 Malc bij anderen mosten wesen ,
 Eer sij ye ter werlt resen ?
 Wat sal dan runen ofte raden ,
 Dat wittachtich hilic doet versmaden ?
 65 Willen si goede exempelen gheven ,
 Dat donct mi talre beste leven ,
 Tfolc tot doechden mede te trecken ,
 Hoe soudmen beter leer ondecken
 Maechden , knapen , mannen , vrouwen ,
 70 Dan si tgoede leven schouwen ,
 Dattie wise voer hem gaen ?
 Ghenoechtet hem si nement an ,
 Wanttie wille staet an hem.
 Wat ist anders dan een schem ,
 75 Dat ons voerden oghen schijnt ,
 Schoen ghelaet , alst herte grijnt ,
 Of van binnen is gheveynst ?
 Die wise roect wel of hi peynst ,
 Weder men siet of datmen braet ,
 80 Daer [hi] voer by den coken gact .

- Nu moecht ghi vorder vraghen mi,
 Wyen ic myen, of oeck waer by
 Dat ic spreke sulke woerde:
 Ic heb gheweest al daer ic hoerde
 85 Begheven luden, monicken, nonnen,
 Die nuwen staet hebben begonnen,
 Die niet en was by ouden tyden,
 Daer sij hem selven in verblyden,
 Ende menen dat si heilich sijn.
 90 Oeck hoop ic inder herten mijn,
 Dattet ymmer is alsoe;
 Want twifel maect den mensch onvroee,
 Wilsij hem ter hoop ontyen.
 Si prysen desen, si prysen dien,
 95 Hoer eyghen leven alre meest;
 Mar wittachtich hilic ende alsulc feest
 Laken si dicwijl ongheprijst,
 Daer veel meerre baet uut rijst
 Dant van allen desen doet,
 100 Die die werlt ende taerdsche guet
 Voerden oghen zere versnaden,
 Oeck wat sy heymelyc laden.
 Alle dese oorden, die wy tellen,
 Cloosteren, clusen ofte cellen,
 105 Die sijn [soe] nuttelijc niet versiort
 Als hilic, daerment wel hantiert.
 Man ende wijf dat is een oerde,
 Die mitten godlijken worde
 Was ghemaect al hier te voren,
 110 Eer Jhesus Cristus wert gheboren
 Vijf dusent jaer of daer by;
 Mar doe die soen ons maecte vry
 Uut die sonden van Adaem,
 Doe sette hi voert in sinen naem
 115 Priesters oerde ende tsacrament.
 Hi is wijs die wel bekent
 Wat hem God gheboden heeft,
 Opdat hijt hout entaer nae leeft.
 Wise priesters wel gheleert
 120 Die en sijn ter domheit niet ghekeert,

- Dat si sulke dinc yet laken ,
 Dat nyemant beter can ghemaken ,
 Oeck hoe veel wijsheit dat hi conde.
 Wy willen tarchste slaen van monde,
 125 Ende prisē dat ons wel behaecht:
 Blevē al die vrouwen maecht,
 Die mannen priesters ende oec knapen,
 Souden dan nonnen ende papen
 Die werlt wel staende moghen houden
 130 Onghestraft bij horen scouden,
 Soe woud ic noch ter scolē gaen,
 Entie oerden laten staen,
 Die alre oerden moeder es.
 Ghi moecht mi wel gheloven des,
 135 Dat ic tarchste myen te laken,
 Opdat ic dbeste can gheraken.
 Optie goede en spreke ic niet,
 Die doen als hem scriftuer ghebiet,
 Of der heiligher kercken ghebode;
 140 Want sij veryenen hem mit Gode,
 Ende wye mit Gode hem veryenen,
 Die moghen hoghen loon verdienen:
 Dien willic laken noch oec straffen;
 Mar man ende wijf, die moghen scaffen
 145 Goeden oirbair nae costume,
 Ende nochtan pade vinden rume
 Op te gaen in hemelrijcke.
 Men loont den menschen niet al ghelike
 Inder aerden hier beneden;
 150 God kennet oeck wel reden:
 Wye wel doet die sal wel vinden;
 Naerre en willics niet ontbinden.
 Daer sijn veel woninghen bereyt
 Int rijck sijns vaders, heeft hi geseit;
 155 Die int middel wert ghevoecht,
 Tis reden dat hem wel ghenoecht,
 Of int alre laetste mede;
 Want elkerlijc is wel te stede,
 Wye van Gode wert gheloont.
 160 Al is een keyser hoghe ghecroont,

- Hi besit eens keyzers stat;
 Die huusman et oec mede sat,
 Al en is hi niet soe hoghe gheseten.
 Hoe God sijn hemelrijc wil meten,
 165 Of wyen hi hoochste wisen sal,
 Dat heeft hi ons verborghen al:
 Si sijn oeck sot die daer na lesen.
 Hilyck mach wel salich wesen,
 Op datment hout na rechten reden;
 170 Want waert een vijftich jair gheleden,
 Dat nyemant hilic hadde ghedaen,
 Hoe soudt dan inder werlt gaen?
 Berecht mi des, wel arme domme,
 Die heymelic wilt leyden omme
 175 Den sulken, dat si hoer hilic laten;
 Man ende wijf, dat si hem saten
 Horen bant te schoren weder.
 Ghi selt van hoghen dalen neder,
 En doet dat ghi u bet voersiet.
 180 By goeden hilic datter gheschiet
 Soe mach die werlt in eren bliven,
 Bij hilic letmen menich kiven,
 Tfelt ooc nijt van groten heren;
 Mar hoe ghi selt te hilic keren,
 185 In wat maten of an wyen,
 Dat seldi vraghen of besien.
 Die wise man die denct te voren,
 Wye hi is of waen gheboren,
 Of hoe sy hoer goet hebben ghecreghen,
 190 Daer hi dat sijn sel menghen teghen.
 Dickent vaertet hindervaert
 Datmen onnuttelyken bespaert,
 Of dat qualyck is ghewonnen;
 Hier om soe sijn si wel versonnen,
 195 Die te voren ondervynden,
 Eer si in hilic hem verbynden;
 Want man ende wijf is quaet te scheiden,
 Noot en doetse daer toe leyden,
 Of nutschap bij hoers priesters rade;
 200 Anders sellen si vro ende spade

- Rechtvaerdelyck in reyn ghedacht
 Te samen wesen dach ende nacht,
 Die in hilic hem verzellen,
 Ende tot gheenre sotheit stellen,
 203 Daer si schoren horen ghespan.
 Sijn si vrouwen, sijn si man,
 Elc sal draghen sinen bant,
 Die die stool mit priesters hant
 Ghebonden heeft in waerdicheit,
 210 Soe datmen doeghet van hem seit;
 Mar die hoer echtschap qualic houden,
 Die worden sot ter werlt gheschouden,
 Of mit sonden zeer besmet;
 Want God heeft selve hoir oirde gheset,
 213 Tusschen tmiddel ende tbeghinnen,
 Dat si malcander sellen minnen,
 Ende voert ten eynde van horen daghen,
 Ende ghene vreemde minne draghen,
 Daer sonde of scande uut can ghespruten:
 220 Hier mede willic dit dicht besluten.
-

PLICHTEN VAN DEN PRIESTER, DEN RIDDER EN DEN
 HUISMAN.

Vander drierehande staet der werlt.

- Als dat nyeuwe jair beghint,
 Die hem te rechte wel versint,
 Die mach den hoochsten dancken seer
 Van sulker gave, van sulker eer,
 3 Als hi ons doet in alre tijt;
 Wanttie werlt wert seer verblijt,
 Als dat nuwe jair in staet:
 Van vroecheden drijftmen groet beraet
 Inder werlt, dat ghift natuer;
 10 Wanttie coude winter zuer
 Daelt dan vast van daghe te daghe.
 Al brenct hi menighe felle vlaghe
 Int nieuwe, diemen wel siet blijcken,
 Dat vergheetmen lichteliken;

- 15 Want die hoop verdrijft al,
 Dattie zomer comen sal,
 Die die werlt zeer verhoghet.
 Tnyeuwe jaer mit sijre doghet
 Doet die cleyne voghel singhen;
- 20 Men siet die sonne hogher dringhen
 Dan si daer te voren dade;
 An beiden zijden vanden pade
 Sprutet gras in corten tyden;
 Mit recht moghen si hem verbliden
- 25 Voghelkijn ende ander dier.
 Hier om peynse ic ende visier,
 Dat wy Gode wel dancken moghen,
 Ende sijn doecht [hebben] voer oghen,
 Die hi in minnen ons bewijst,
- 30 Wanttet nyeuwe jaer daelt ende rijst;
 Nochtan brengtet sulke vrucht
 Mit soeten douwe, mit ander vucht,
 Aldaer die werlt bij wert ghevoet.
 Die ons aldus veel eren doet,
- 35 Hoe soudwij hem ymmermeer volloven?
 Nu is die mensche soe verscoven
 Ende versteent int herte binnen,
 Dat hijs niet en can versinnen
 Overmits des duvels zaet,
- 40 Dat onder drierehande staet
 Is ghesaeyt hier in aertrycke;
 Des willic u toghen een ghelycke,
 Ende segghen ons van elken wat.
 Wijlneer was Roem die stat
- 45 Boven al der werlt heer,
 Ende si stonden in sulker eer,
 Men wiste nerghent hoers ghenoot;
 Want wat die stat van Rome ghebboot
 Daer en dorste nyemant overdoen.
- 50 Doe ghevielt in een sisoen,
 Dat die wijsheit sprac te samen,
 Ende ordineerden tonser yrame,
 Dat si drie beelden deden maken,
 Daer elkerlijc van sinen zaken

- 55 Goede exempelen mocht an leren:
 Beyde papen ende heren,
 Entie huusman daer byneven;
 Ende elc die wort sijn staet bescreven,
 Hoe hi leiden soude sijn tijt:
- 60 Daerna vormden hoer abijt.
 Dat eerste beelde lietmen houwen
 Nae enen priester; daer mochten schouwen
 Ghevormt in priesterlijk ghewade,
 Als die wijsheit wert te rade
- 65 Dat enen priester toebehoerde,
 Ende men screef van woerde te woerde
 Boven hem al sonder beyden,
 Hoe hi sijn leven soude leyden.
 Als dit beelde was volreit,
- 70 Doe wort dat ander toegheleit
 Als een ridder mit sijn ghesmide,
 Ende een zwaert op sinen zyde.
 Boven hem soe screefmen daer,
 Wat dat rechte ridderscap waer,
- 75 Ende hoe hi wapen soud hantieren.
 Daer na ghincmen voert visieren
 Tderde beelde, in dier ghevoech
 Also een huusman mitter ploech,
 Ende oec soe screefmen boven desen,
- 80 Wat sijn leven soude wesen.
 Als dese drie beelden waren volwracht,
 Die wijsheit was doe soe bedacht,
 Dat si senden wilden schier
 An elken stat een messagier,
- 85 Dat sij te hove souden comen,
 Ende verstaen tot horen vromen,
 Elkerlijc in sinen moet,
 Wat binnen Roem bescreven stoet
 Boven den beelden, daer ic of seide,
- 90 Op dat si alle mit bescheide
 Horen staet hantieren souden,
 Also als die van Romanen wouden.
 Aldus so schikten si horen raet,
 Ende senden bode an elker staet;

- 95 Dat si mit vlijt hem soudē reyden ,
 Ende comen te hove sonder beyden :
 Dit sprac die bode aldaer hi quam.
 Als elkerlijc die waerheit vernam ,
 Doe versamenden si tenen stonden
- 100 Die alre wijste die si vonden
 Van elken staet uut allen landen ,
 Die si te Rome mochten sanden ,
 Beyde heren ende papen ,
 Daertoe anders wise knapen ,
- 105 Die voordē huusman soudē spreken.
 Aldus sijnsi te Romen binnen ghestreken ,
 Om te vernemen trechte waer ,
 Wat bedude dese nyeuwe maer ;
 Ende als si Romen dus hebben versocht ,
- 110 Worden si inden tempel ghebrocht ,
 Daer dese drie beelden ghehouwen stoeden :
 Doe ghincmen elc tsijn bevroeden.
 Die gheen die priesters soudē sijn
 Die lazen daer die letteren sijn ,
- 115 Die si daer saghen ghescreven staen ;
 Die beduden sonder waen ,
 Dat si soudē alle gader
 Bidden anden hemelschen vader
 Voer den staet der werlt al.
- 120 Oec waen ic datmen hem beval ,
 Dat sy gheestelyc soudē leven ,
 Opdat si exempel mochten gheven
 Van hoerre woorden mitten wercken ,
 Om tghelove voort te stercken
- 125 Onder tfolc , cleyn ende groot.
 Oeck beval men hem al bloot
 Gheen hoecheit totter werlt te gheren ;
 Mar wyen , dopen , absolveren ,
 Daer soudē si horen sin toe zaten ,
- 130 Tfolc te houden in caritaten
 Mit hoerre leringhe , die si wisten
 Vanden vier ewangelisten ,
 Bescreven uten monde ons Heren :
 Die soudē si predicken ende leren ;

- 133 Ende selve beleven dat si seiden ;
 Soe mochten si tfolc ten hemel leiden ,
 Waer si quamen tallen steden.
 Al vonden si tfolc van crancken reden ,
 Die soudén si mit exempél dwinghen ,
 140 Dat si daer mede tot doechden ghinghen ;
 Want als si gheen ondoecht en saghen ,
 Si soudén veel te noder waghen
 Sonde te doen in horen tyden :
 Dus mochtet volc an allen zyden
 145 Comen totter hoger zael ,
 Aldaer die menighe blijft in dwaél
 Bij quaden exempele , die si sien
 Totter werlt nu gheschien.
 Alst dus den priesters was beduut
 150 Int ghemeen al overlúut ,
 Wat horen leven toebehoert ,
 Doe riepmen daer die ridders voert ,
 Entie bedudemen onghespaert
 Hoe si voeren soudén tswaert ,
 155 Dat den keyser toe onverholen
 Van Goedés wegghen wert bevolen ,
 Entien van Romen bij ouden tyden.
 Tswaert is scarp an beyden zyden ,
 Daer om machment mit rechte vresen ;
 160 Dit sal voer weduwen ende wesen
 Scharpe snyden sonderlinghen ;
 Tswaert sel oec den bosen dwinghen ,
 Die ter doecht is ongheraect :
 Hier om soe wortet zwaert ghemaect ,
 165 Ende om ander zaken mede.
 Tswaert sel voer gherechtichede
 Striden waer dat is te doen.
 Een ridder die sel wesen coen
 Opten bosen tallen stonden ;
 170 Want ridderscap wart eerst ghevonden
 Bij groter coenheit die si deden ,
 Bij doechden ende bij edelheden ,
 Alsmen van sente Jorijs scrijft ,
 Die buten schulden wert ontlijft ,

- 175 Ende ghepijnt hier in sijn leven;
 Nochtan en wildijt niet begheven,
 Hi en hiltet zwaert altoes in eren.
 Oec ghincmen den ridders leren,
 Dat si die paden souden vryen,
- 180 Daer rovers waren ende quadien,
 Soe dat die goede mochten wanderen
 Sonder vrese tot malcanderen.
 Die ridderscap rechte bekennen,
 Men cant volscriven mit ghenen pennen
- 185 Hoe edel dat hoer wesen es.
 Sonder dwanc, sijt seker des,
 Hebben si mit vryen wille ghestreden
 Voer skeysers zwaert al onvermeden,
 Soe datten keyser wert bekent,
- 190 Ende dede hem gheven sulc present;
 Dat si souden hebben ridders naem,
 Ende altoes houden sonder blaem.
 Hier bij soe mach een ridder weten,
 Ende mitter waarheit daer na meten;
- 195 Wat sijn eyghen naem bediet;
 Die en can ic proeven anders niet
 Dan als een kemp, na mijn verstaen;
 Die voer sijn heer wil te crite gaen
 Om sijns heren recht te houden.
- 200 Soe waen ic dat noch ridders souden
 Voer die gherechtichede kiven,
 Soe mochten si altoes in eren bliven,
 Elc ridder waer hi henen wende;
 Ende als hoer leven quaem ten ende;
- 205 Soe soudse God hier boven cronen
 Ende mit sijn hemelrycke lonen.
 Als dus den heren was berecht
 Nader scrift die waarheit slecht,
 Hoe sijt mochten hier beghinnen
- 210 Mitten zwaerde lof te winnen,
 Ende nader tijt die hoghe stat,
 Soe wert den huusman sinen pat
 Naden letter oec bediet,
 Hoe hi en treden soude of niet:

- 215 Dus setmen elc na sijnre waerde.
 Den huusman hietmen opter aerde
 Mitter ploech den acker bouwen,
 Ende sijn God daer toe betrouwen;
 Dat hijt wel al vervollen mach.
- 220 Die huusman die sel sijn beyach
 Soecken in dit aertsche dal,
 Alsoe als God Adaem beval,
 Doe hi viel bi Yeven rade,
 Mitter ploech ende mitter spade
- 225 Sel hi die werlt al gheneren;
 Hi sel spitten, hi sel eren,
 Om sijn zaet ter aerden te bringhen.
 Die huusman sel in allen dinghen
 Rechtveerdeliken emmer bliven,
- 230 Ende in hoveerde niet hogher cliven
 Dan sinen staet behoerlic es.
 Oec soe las men hem een les;
 Dat hi soude oetmoedich wesen;
 Ende onderdanich allen desen,
- 235 Die priesterscap hadden ontfæen;
 Den heren ooc te dienste te staen;
 Want si moghen hier op eerde
 Voer hem striden mitten zwaerde;
 Ende hem staen alsoe in staden,
- 240 Dat sise beschermen voerden quaden.
 Aldus bewijsde men elc mit reden,
 Hoemen wilden dat si deden.
 Nu priesters, ridders, ackerman,
 Hier moechdi exempel nemen an,
- 245 Of elkerlijc weel heeft ghehouden
 T Romsche bot, also si souden.
 Van desen ghebreke mochtmen maken
 Noch veel ander nyeuwe zaken,
 Mer Willem en derfs niet wel beghinnen;
- 250 Van Hildegærsberch; men wout verzinnen
 In doechden of hijt brochte voert:
 Soe node heeft hi sijn tael ghestoert;
 Ghebrec is eerst int fundament;
 Datmen te luttel reden kent;

- 255 Dat doen die priesters, dat is thoest;
 Daer onse ghelove bi wert verdooft
 Ende verblint, dats yammerhede!
 Wat gheboot die Roemsche stede
 Dat hebdi ghehoert nu wel een deel;
- 260 Nu willen si leven mit riveel,
 Dat is waer, ic hebt vernomen;
 Waermen weet die clesi comen,
 Daer wilt al in feesten leven;
 Oec heb ic die waerheit beseven;
- 265 Datse duerbair cleder draghen,
 Daer toe rijden hoghe paghen
 In hoveerde, die God verboot.
 Sel ict waer ontbinden bloot,
 Soe willen si skeysers recht bewaren;
- 270 Dat siedi dicwijl openbaren;
 Want si sijn der heren raet:
 Dat hoort wel tot horen staet.
 Willen si den heren tscrift ondecken,
 Ende nader waerheit te doechden trecken;
- 275 Alsoot behoorde thoren leren,
 Soe soudens si duecht voerwert keren,
 Ende buten banen niet te rollen.
 Regieren si wissel ofte tollon,
 Dat hout die scrift voer onrecht goet;
- 280 Want God die maectet selve vroet
 Sinte Matheus, dien hi sach
 Tollen bewaren om sijn beyach.
 Nu moechdi antwoerden optie stede,
 Dat ic roerde die heerlichede:
- 285 Dan doe ic niet; condijt ghegronden,
 Ic heb die rechte waerheit ontbonden.
 Waer die huusman niet verladen,
 Dat hi sijn goet mochte gheraden,
 Soe worde alder werlt ghenoech;
- 290 Wat sal meer dan int ghevoech?
 Ende most die coopman onbelet
 Varen daermen tollon set,
 Soe worden al die heren rijc;
 Ende die landen des ghelijc;

- 295 Want wat die huusman trect te samen ;
 Dats oec ¹⁾ den heer tot sinen vramen
 Hoeneer hi wil, tis wel recht,
 Want si sijn alder heren knecht.
 Nu heeft die ghiericheit ghewelt
- 300 Die clesi alder eerst bedwelt,
 Die sel int eynde luttel vromen ;
 Nu is si onder die heren comen ;
 Want si wil alder werlt verdoven.
 Een havic, die hem gheneert mit roven ;
- 305 Voeren die heren op hoer hant ;
 Des ghelijc word sij becant,
 Dat si den havic slachten som ;
 Want sijn bec is voren crom,
 Hi mach schoren ende breken.
- 310 Oec willen die heren tsamen reken
 Groten schat, als men ons seit,
 Bij concent der ghiericheit,
 Dat ymmer is die selve sake,
 Daermen bi comt ter helscher wrake ;
- 315 Want si is voer Gode onmaer.
 Die huusman claecht al openbaer,
 Dat hem die heren luttel comen
 Tenigher bate ofte vromen,
 Diese van rechte soudens beschermen :
- 320 Oeck wat si claghen ofte kermen,
 Die huusman moet lach betalen.
 Nu die heren dus verdwalen
 Entie cleysi buten pade,
 Nu glijt die huusman vanden grade
- 325 Menichwerf mit onbescheide,
 Ende hi dwaelt meer dan dander beide.
 Waer die huusman also vroet,
 Dat hi regierde sijn eyghen goet,
 Die mit reden waer te custen,
- 330 Die heren lieten wel gherusten.
 Nu is die huusman alsoe dol :
 Gheen en doet den anderen vol

1) Haagsche Hs. *Dat ocht.*

- In reden noch in voerwaerden;
 Mar si climmen mit hoveerden,
 335 Ende elc wil anders beter sijn:
 Dat is den huusman alden pijn,
 Dat hi hem selven dus verghet.
 Tsoude int eynde hem lonen bet,
 Dat elc den anderen reden dede:
 340 Die heren. soudents hem onnen mede.
 Nu wil deen den anderen schaden,
 Ende voerden heren helpen verraden,
 Opdat hi en brengt in laste zwaer.
 Die huusman volcht den heren nae
 345 Om schout te wesen ofte baeliu:
 Deen is echt, dander nu,
 Ende elc doet onrecht ende ghewelt:
 Dus comt die heer an shuusmans ghelt.
 Wouden die huusman tsamen spreken,
 350 Daer en waer paep nochte deken,
 Diese tonrecht soude beschatten;
 Nu is die huusman goet te matten,
 Want hi selve verziert die zaeck.
 Wat baet dat ic die heren laec?
 355 Die huusman heeft die meeste schout,
 Want hi selve troeder hout
 Ende dat schip laet omme seilen.
 Soe wye die rechte waerheit wil deilen,
 Die sel den rechten sin verstaen:
 360 Wye mach hier tfat bet ommeslaen
 Dan diet selve heeft in die hant?
 Tis den huusman wel becant,
 Dats die clesij hout op yen;
 Al valt dat die heren twien,
 365 Si en houden ewich gheen contraer;
 Want si zoenen wel daer naer,
 Ende doen malcander doecht ende eer:
 Dit en acht die huusman min noch meer;
 Die een die slaet den anderen doot,
 370 Ende sulc wil boven sijn ghenoot
 Clymmen in sijn overmoet,
 Ende brengt hem selven ondervoet:

Dit weet hi wel, al en laet hijs niet.
 Dit ghebrec ende dit verdriet
 373 Heeft in die werlt ghespraeyt;
 Die nymmermeer gheen doecht en zaeyt;
 Dat is die vyant vander helle.
 Wat baet dat ic u langhe telle?
 Tis best dat elcman wederstaet
 380 Dit ghebrec, dat is mijn raet.

D I R C P O T T E R.

Der minnen loep.

D^r. JONCKBLOET, Gesch. der Mnd. Dichtk. III_{II}, 453—467.
 P. LEENDERTZ, Wz. Der Minnen Loep. (Werken der Ver-
 eeniging ter bevordering der oude Nederl.
 Letterkunde.)

Biro Potter, uit een adelijk geslacht en een der meest gegoede edelen van Holland, komt sints 1406 als 's graven geheimschrijver voor, welk ambt hij niet alleen onder Willem VI, maar ook bij vrouwe Jacoba en haar gemaal Jan van Brabant, later bij Jan van Beyeren, en eindelijk bij Philips van Bourgondie bekleedde, en schijnt het vertrouwen al zijner meesters in hooge mate genoten te hebben, daar hij voortdurend tot allerlei commissien en gezantschappen werd gebezigd. Onder deze was zelfs eene zending naar Rome, waar hij tusschen de jaren 1410 en 1412 moet vertoefd hebben. Zijn werk, eene soort van Ars Amandi en waarschijnlijk een tegenhanger der Rose, handelt over vierderhande liefde: de „ghecke minne“, „van der goeder reynre minne“, „van de ongeoirlofde minne“, en „van der gheoorlofder minne“, en is doorweven met allerlei met zorg bewerkte verhalen, waarmede hij zijne lessen opheldert. Hij voltooide het na zijn verblijf in Italie in 1417, en misschien is Boccaccio's Decamerone er niet zonder invloed op geweest. Hij stierf den 30sten April 1428.

LIEFDE VAN VROUWEN TOT DWAZEN,

B. I. vs. 723—1022.

Groet ghebrec daer dicke of coemt;
 Dat den menschen luttel vroomt.

- Ende worter alinghe mede gheschent ;
 Als d'aventuur ten quaetsten went,
- 5 Dats een haestich anevane
 Ter minnen. Ach ! wat quader ganc
 Gaet die menighe mit sienden oghen ;
 Dat hi him brinct in scharpen doghen ;
 Ende meynt te bouwen enen sconen gaert ;
- 10 Daer dicke een netelbusch of waert.
 Mit oirloff spreke ic tot den vrouwen ;
 Want ic doet in goeden trouwen ,
 Om die te waernen van onghelimpe.
 Menich vroukijn spreek in schimpe
- 15 Tot enen jonghen geckelijn :
 » Vrient ! du moets mijn boelkijn sijn
 Desen Mey ende langher niet.”
 Soe is den liever wael gheschiet.
 Wanneer si heeft enen somer gheck ,
- 20 So gaet sijn lijff al queck , al queck ,
 Ende bringhet hoer dan een meyen rijt ,
 Recht off hi seide : » Wildijs ? wildijs ?”
 So gaet hi , als die jonghen plien ,
 Ende wil sijn nuwe vrienden sien.
- 25 Hem is tot sinen nuwen heemde
 So lieve , ende him is so vreemde ,
 Dat hi den boel ghecreech so wel.
 So heeft hi dan een heel ghesel ,
 Die van Sottighem is gheboren ,
- 30 (Want ic heb dicke segghen horen ,
 Dat ghelike mint ghelike.)
 Den seit hi dan al heymelike ,
 Hoe dat hi een boel heeft ,
 Die al na sinen wille leeft.
- 35 So wil hi darwaert hene gaen ,
 Off hise erghent mach sien staen ;
 Die harde weynich na him waeckt.
 Siet hise dan , soe ist wael ghemaect ;
 Dan isser alte wael ghepepen.
- 40 So sal hi dan sijn gheselle gaen slepen
 Inden wijn ; daer ghaen si sitten.
 Die wile hi zweeft in deser hitten ;

- So werpt hi sijn arm in die lucht
 Ende maect een heerlic gherucht:
 45 » Wy hou ! ic heb minen boel ghesien !
 Huden en mach mi niet misschien !"
 Vrolic is hi mit ghesanghe.
 So vraghen die ander also langhe ,
 Dattet die heelghesel al seit ,
 50 Wair dat Hannen sin op steit.
 Des wondert den ghesellen dan
 Ende segghen : » Is Hannen alsulken man ?"
 Ende dat hoert Hannen alte gaern ,
 Dat die ghesellen der taveerne
 55 Weten van sijne minnen staet ,
 Dat hi so sconen boel haet.
 Dit gaet dan voert doer alle die stadt.
 Hoe luttel weet die joncfrou dat ,
 Die mit boerteliken woerden
 60 Ghecomen is in sulker oerden ,
 Dat si int gherucht moet staen.
 Nu moet sijn ymmer hebben ghedaen ,
 Weder si schulde heeft ofte gheen.
 Dus wortet na ghekeert in ween ,
 65 Dat sij lachende heeft ghesproken ,
 Ende wort an hoer te recht ghewroken ,
 Dat si mit doren ommeget.
 O eerbaer wiven ! dat verstaet :
 Wye him neder werpt inden slijck ,
 70 Hi wart vul slikich bij ghelijck ;
 Wye mit zwinen wil ommegeen ,
 Daer leert hi wael gnorren aen ;
 Wye mit ghecken leven wil ,
 Die moet hantieren ghecken spil ;
 75 Wye mit kynder levens pliet ,
 Kintscheit brinct hem int verdriet.
 Slaet die doren van uwer hant ,
 Wildi behouden der eren pant :
 Die gheck en wil niet sijn ghedoret.
 80 Loefdi him wat ende hi dat horet ,
 Dat suldi moeten houden vast ,
 Of hi brinct u daer om in last .

- Versiet u wel ende volcht mijn scriven.
 Ic hebt ghehoert van goeden wiven,
 85 Die daer sorchlic over claecheden,
 Ende mi oick om raet vraechden,
 Hoe sij der ghecken worden quijt;
 Want si volchden talre tijt
 Ende en lieten nymmermeer af,
 90 Om een goetwoert datmen him gaf,
 Dat sij him billicx niet en souden
 Aentrecken noch aen houden.
 Die gecken sijn lichtelic aen te vaerden;
 Mer quijt machmense qualic waerden.
 95 Daer om so wilt die ghecken scuwen
 Ende den wisen u eer betruwen.
 Watmen mit ghecken wil bestaen
 Moet ymmer gheckelic vergaen.
 Dat scheen wael an die schone Perne,
 100 Die alte zonderlinghe ghaerne.
 Mit enen gheck te boerden plach,
 Daer ic u aff sal doen verslach.
 Men spreekt ghemeenlic onverholen:
 Mit stercken sotten is quaet folen.
 105 Dat suldi weten ende niet wanen;
 Want wijlneer was in Tuskanen
 Een schone maghet, seer bequaem,
 Perna was horen rechten naem,
 Van edeler aert ende rijk van guede,
 110 Lustelich ende frisch van moede.
 Een gheck, gheheten Thirobinus,
 Verkeerde veel tot horen huus
 Ende plach die joncfrou boel te heten.
 In schimpe deetsi him oec weten,
 115 Dat hi alleen hoer boelkijn waer,
 (Des si doch niet en meynde een haer).
 Dus hadde Perna hoer solaes
 Mitten groten jonghen dwaes.
 Het viel, dat Perna was ghegaen
 120 Afterwaert om hoir hoeft te dwaen.
 Die gheck quam daer ende vantse alleyn.
 Tehant sprac die goede reyne,

- Die gheen arch noch quaet en dacht:
 »Wane, boel? wye heeft u hier ghebracht?»
- 425 Wye seyde u dat ic was alhier?
 Sit hier neder bijden vier
 Ende dient my thent ic hebbe ghedaen;
 Mittien is hi hoer toeghegaen
 Ende dructse vast in sinen arm.
- 430 Die goede joncfrou dacht: »Wacharm!
 Hoe vaer ic nu mit desen sotte?»
 Trouwen het ghinc daer uten spotte.
 Mit crachte swanch hise totter aerden:
 Dair is die maghet wijf ghewaerden.
- 435 Si riep ende dreeff groot gheluut;
 Ten bate niet, die boert ghinc uut.
 Die joncfrou heeft een kint ontfanghen
 Ende die doer is wech gheganghen.
 Daer bleeff si sitten in groten leyde.
- 440 Ten lesten ghinc si in Goeds gheleyde
 Ende streeck wech mit droevigher list,
 Dat niemant vanden huse en wist,
 Wairwaert datsi nam een eynde.
 Langhe doelde si in ellende,
- 445 So si in vreemde lande was,
 Ter tijt toe dat si skinds ghenas.
 In enen woude si ghelach,
 Dairt nyemant en wiste noch en sach;
 Ende als si denckende wart omtrent,
- 450 Hoe si hoer selven hadde gheschent
 Ende so lastelic was voirdoert,
 So heeftsi eersten tkint versmoert
 Ende hoir selven na verhanghen:
 Dus ist hoir mitten dwaes verganghen.
- 455 Hadsi den gheck niet anghelocket,
 So en waer dat speelkijn niet gherockent,
 O salighe wive! denct daer an,
 Ende ghi, magheden sonder man,
 Ende wacht u wel voer Thirobuus,
- 460 Dat ghi niet en wart confuus!
 Laet die stompe doren lopen,
 Dat ghi niet en derft wanhopen.

- Als die guede Perna dede,
 Die starff in onverduldichede.
- 165 Wanneer dat ghi ten danse gaet,
 So siet wail om, wye bi u staet,
 Ende neemt den ghenen bijder hant,
 Die in doechden is bekant
 Ende u mach leren off ghi dwaelt.
- 170 Van him so wordi wael betaelt
 Ende crijchter eer ende vreude bi.
 Seg ic u recht, so volghes my.
 Men mach mercken ende versinnen
 Wat van ghecker lude minnen
- 175 Ghecomen is ende hoe menich leit
 Ghesciet is bijder haesticheit.
 Hadde Paris, die jonghe man,
 Enen wisen rock ghetoghen an,
 Doe hi sijn ghecke sporen spien
- 180 Ende ymmer Helena woude sien,
 Soe waer Troeyen, die edele stadt,
 Onverderft ende onghemat;
 Sijn vader ende oick sijn moeder,
 Hector ende alle sijn broeder
- 185 Ende ander menich vorste guet,
 Die daer om hebben ghestort hoer bloet,
 Die waren alle te live ghebleven.
 Het was him doch te voren ghescreven,
 Voer hi tot Menelaus ran
- 190 Ende naem Helena van horen man,
 Dat Troyen daer om soude vergaen;
 Mer sinen ghecken dommen waen
 Woude hi daer om niet laten aff
 Ende en achte nyemants raet een caff.
- 195 Alsoe en willen die dwase jonghe,
 Die sijn in horen eersten spronghe,
 Om nyemants wille laten bliven,
 Si en willen horen wille driven.
 Si en sorgghen niet daer voren,
- 200 Ofs die vrouwen ghecrighen toirn
 Of dat si in onvrede leven:
 Dat coomt him al ghelijck ende even.

- Weder si schanden hebben off eer;
 Des en ruecken si min noch meer,
 205 Op datsi werven dat si jaghen.
 Salmen die rechte waerheit saghen;
 Het valt dicke bider vrouwen schulde;
 Dat si leven in onghedulde;
 Want ic kenne, die wijflijck list
- 210 Soect alle weghe dat spillic ist,
 Jonck ende schoen van aenghescouwe.
 Weder si guet sijn off ontrouwe,
 Doren ofte wijs van sinne,
 Huetsch off van loser minne,
- 215 Dorper ofte schamel man,
 Dat en siet die wijflicheit niet an.
 Sint dat sijt, leyder, niet an en sien,
 Soe moet bij wilen daer gheschien,
 Dat beter after waer ghebleven.
- 220 Wes daer bij tijden wert gheweven,
 En weten die van Delf niet al.
 God gheve him heyl ende goet gheval,
 Die heymelic, huetsch ende schamel sijn,
 Wanneer him boert der minnen schijn.
- 225 Niemand en straffe mine sprake,
 Dat ic die jonghe doren lake,
 Om dat ic van daghen sij.
 Ic bin doch aller minnen vrij:
 Wes ye gheleefde, dat is doch doot.
- 230 In mi; mer doe die tijt gheboot
 Dat ic mede ter heyden ghinc,
 Doe dede ic als een jonghelinc.
 Mi docht, ic maectet alte wale;
 Mer had ic gheconnen dese tale,
- 235 Die ic mit jaren hebben gheleert,
 Ic woudet wel bet hebbe ghekeert.
 Dus weet icket bij naturen,
 Hoe die jonghen den tuyn bemuren;
 Want die twee weggen heeft bestaen,
- 240 Die weet wail welc best is gheghaen.
 Daer om en verstatet niet in toern.
 Ic hebbe ghelaect den jonghen doren,

- Op dat hoer elc guet salich wijff
 Daer voren hoede ende houde stijff.
- 245 Die jonghe wise en lakic niet;
 Want het is dicke ghesien ende gheschiet,
 Dat een guet eerbaer jonghe
 Meer wijsheit hadde in sin ende in tonghe;
 Dan sulc die ouder was van daghen.
- 250 So moghen dan die vroukijn vraghen,
 Hoe sy die jonghen sullen kennen,
 Die guet sijn ende out van sinnen.
 Trouwen, daer om is voer ghesproken,
 Dat haesticheit heeft dicke ghebroken,
- 255 Dat wael gheheel hadde ghebleven,
 Haddet sinnicheit bedreven
 Mit goeden sinnen ende sacht.
 Mit heymeliken vrienden wael bedacht
 Salmen wijslic zoeken raet
- 260 Ende vernemen eens mannes staet.
 Niet verre van huus en salmen riden;
 So machmen weten tallen tijden
 Ende vernemen van sinen ghevaerde,
 Van sijnre coomst, van sinen aerde,
- 265 Weder hi goet si ofte boes,
 Weder hi truwe si ofte loes,
 Weder hi listich is off ront,
 Ende off hi heeft enen hoefschen mont
 Of hi enen gueden adem heeft,
- 270 Of hi in liefsten heeft gheleeft,
 Of hi die vrouwen gaerne eert,
 Ende wes dat hi meest heeft gheleert.
 In gheselschap ende in spele
 Salmen horen sinen kele,
- 275 Of si hevet goet gheclanc,
 Ende off hi lijden mach bedwanck;
 Of bi milde ende eerbair si
 Ende off hi helen can daer bi.
 Niet lichtelic salmen anegaen,
- 280 Voir datmen claerlic heeft verstaen;
 Of hi wetende is off geck
 Of dat hi hevet enich ghebreck.

- Wairmen dan tghestant sulck vint,
 Dat hi billic sal sijn ghemint
 285 Van vrouwen ende van goeden man,
 Den salmen vriendelic nemen an
 Ende herberghen den waerden gast
 Ende sluten inder herten vast,
 Ten ware of hi worde onstedich,
 290 So suldi u des maken ledich
 Ende gheven hem vrilic sinen sack:
 Soe doedi u selven groot ghemack;
 Want soudi quelen ende leven onsacht
 Om enen die uwer niet en acht,
 295 Als vele der vrouwen hebben ghedaen;
 Dat soude u te leyde vergaen,
 Als gbi van Fillis hebt ghehoert
 Ende van anderen sult horen voert,
 Die him lijfs ende goeds verdorven
 300 Ende in wantroiste storven.

HERO EN LEANDER.

B. II. vs. 419—402.

- Voirmaels, inder ouder stont,
 Upter zee van Ellespont,
 Soe woende een coninc van Abiden.
 Over die zee, ter ander zijden,
 5 Woende die coninc van Sestoën.
 Die van Abijden had enen zoen,
 Scoon, starck ende wael gheraect,
 In doechden zedich ende volmaect:
 Leander was hi gheheten.
 10 Die ander coninc, suldi weten,
 Had een dochter suverlijck,
 Doerluchtich, schoon ende doechdentlijck.
 Dese twee waren so ghesint,
 Dat elc anderen heeft ghemint
 15 Mit ziele ende mitter ganser doecht:
 Elck was van anderen zeer verhoecht.

- Sij branden beyde van groter minne ;
 Die sy droeghen in haren sinne.
 Die liefde en mocht niet beter sijn ,
- 20 Alsoe sy deden wael aenschijn.
 Die zee was diep ende niet te wijt ,
 Ende Leander , des zeker sijt ,
 Was so machtich inden leden ,
 Dat hij die zee tot sulken steden
- 25 Mit sinen armen overzwam ,
 So dattet nyemant en vernam ,
 Dat die liefde in beyden was.
 Want twas een ghemeen repas ,
 Vandaen mit schepen over te varen ;
- 30 Tvolck plach daer mit groten scharen
 Te vergaderen op dat zant
 Ende voeren over in Zesten lant.
 Leander en wort daer nye ghesien ;
 Dat hi overvoer mittien
- 35 Of mit desen teniger ure:
 Die schone wijflike creature ,
 Die van veel doechden hadde prijs ;
 Hadde enen knecht , gheleert ende wijs.
 Als hoir die minne maecte banghe ,
- 40 Ende die ridder merrede langhe,
 Dat hij niet en quam tot haer ,
 Sende si den bode aldair
 Mit eenre bootscap die sy maecte ;
 (Dat konde wael die waelgheraecte)
- 45 Ende als hij den bode vernam ,
 Des nachts hi dan overzwam
 Tot sijnre minnentliker vrouwe ;
 Die hi minde in ganser trouwe ,
 Sonder enigherhande fael.
- 50 Des zo ghetruwede sy hem wael
 Ende dede hem alles des ghelijck ;
 Wes hi oick gheerde op eerdenrijck.
 Na dat sy vermocht in eren
 Deed sy him guetlic sonder weren ;
- 55 Want hoir meninghe ende die sijn
 Die stonden in gheliken schijn ,

- Ende alle hoer zaken waren goet
 Ende onverscheyden inden moet.
 Nu ghevielt eens, dat dat meer
 60 Van stormen was verbolghen zeer
 Ende wayde een onverdrachlic wijnt,
 Soe dat hi niet en was ghesint
 Over te waden in dier noot,
 Want hi beyaghen mocht die doot.
 65 Doch duyerde die storm so langhe,
 Dat him sijn herte wert so banghe,
 Dat hi szwemmens woude bestaen;
 Want sijn herte docht him ontgaen,
 So zeer beghonde him te verlanghen.
 70 Sijn armen liet hi int water hanghen:
 Al naect spranck hi in die baren bloot.
 Die storm was zwaer, die stroem liep groot.
 Haddet gheweest ghevuechlic weder,
 Hi haddet ghezwommen ghins ende weder;
 75 Mer nu en condijis niet ghelengen:
 Die stroom en woude niet ghehenghen.
 Die waghen sloeghen hem inden mont,
 Ende hij verdranck in corter stont.
 Hier binnen wert dat water linde
 80 Ende tweder stillede vanden winde.
 Die maecht mit hoerre zoeter hant
 Screeff een brieff ende heeft ghesant
 Horen trouwen bode over tmeer
 Tot Leander den groten heer.
 85 Den brieff, dien sij hem oversende,
 Also Ovidius hoer legende
 In epistolen heeft bescreven,
 Die hout aldus ghelijck ende even,
 Die sin daer off is recht aldus:
 90 » Den minnentliken Abydeus
 Sende ic, Adonis van Zesten rijck,
 Dusent gueten guetelijck.
 Du alre liefste salich man,
 Hoe moechstu wesen nu daer an;
 95 Dattu so langhe hebs ghebeyt
 Te comen daer dijn herte leyt,

- Daer du dijn ruste plaghes te zoecken?
 Als du comes uut dinen hoecken,
 Als alle dijn leden sijn moede ende mat,
 100 Ende du van twater bist worden nat,
 Ghedenck hoe ic dan plach te comen.
 Als ic dijns zwemmens hebbe vernomen,
 Dattu biste comen ant lant,
 So come ic lieflic alte hant
- 105 Bereyt mit drueghen blancken laken,
 Dijn zuete leden druuch te maken;
 Ic druck di vriendelic in minen armen;
 Dijn schone lijff te verwarmen;
 Goede cleyder, te maten heit,
- 110 Heb ic di alle weghe bereyt.
 Soe gaen wy op die camer schoon,
 Ghechiert als een coninx troen.
 Twe lieve minnentlike monde
 Versamenen him wel menighe stonde.
- 115 Al die ghenuechte, gunst ende vrede,
 Die ye wijff enen goeden man dede,
 Doe ic mit zueter lusten di,
 So deestu lieflic weder my:
 Die ene borst verwarmt den ander.
- 120 Waer blivestu, mijn trute Leander,
 Dattu nu dus langhe marres
 Ende my dijn waerde lijff ontverres,
 Daer alle mijn troost ende toeverlaet
 Ende alle mijn salicheit an staet?
- 125 Ach, wat mach die sake sijn,
 Dattu verghetes die havene mijn,
 Die du tot so menighen sommen
 Manlic over hebs ghezwommen?
 Off di dijn vader aldaer lettet
- 130 Om enighe saken die hem ansettet?
 Off toern, off siecte, off enich verdriet?
 Off nuwe minne? des en ghelove ic niet.
 Die stede ongheveynsde truwe
 Ende vast ghelove, die ic buwe
- 135 In dy, ende du oick in my,
 Die blive ghedurich sonder sij,

- Sonder ymmermeer te breken.
 Nu en weet ic meer wat spreken.
 O Leander , liefste man ,
- 140 Du mach wel wesen bet daer an
 Dan ic allene onsalich wijff ;
 Ghi , mannen , hebt doch tijtverdrijff :
 Ghi rijdet mitten honden jaghen ,
 End mitten voghelen tallen daghen ;
- 145 Nu sidi inder oefeningh der wapen ;
 Isset mit leyen ofte papen ,
 Ghi stichtet ymmer een ghelach ,
 Daer ghi mede verdrijft den dach :
 Ende ick , scamel jonghe deerne ,
- 150 Soude bij wilen lachen gheerne ;
 Mer sint my niet ghebueren en mach ,
 Dan stille te sitten alle den dach ,
 Soe en weet ic niet beters op eerden ,
 Dan minne te draghen , macht mi weerden ,
- 155 Als ic hope dattet zal ;
 Want mijn ghetruwen settic al
 In di , Leander , zonder wanch ,
 End oick en gheer gheen wissel ganch .
 So en doestu oick , dat weetic wael .
- 160 Des nachts sit ic in onser zael
 Mit onser moeder Romadis ,
 Die onser minnen heelster is .
 Si helpt mi waken alden nacht ,
 Als ic dijnre coomste wacht ;
- 165 Si troest my , als ic mismoedich bin .
 Bij wilen coomt my inden sin ,
 Dat my donckt dat ic wat hore :
 So lopic gherade totter dore
 Ende meyne dattu bist ghecomen .
- 170 Als ic dan niet en hebbe vernomen ,
 So valt mijn hert in drucke zwaer ,
 Ende alle weghe heb ic vaer ,
 Dat di leyde mach gheschien ;
 Ende om dattu teyken moghes sien ,
- 175 Soe doe ic altoes sonder letten
 Opten toerne een kaerse setten ;

- Alsoe ic hebbe van ghewoent,
 Op dattu blives onghehoont.
 Als my die vake dan bestaet
 180 Ende twater an die mure slaet,
 Soe waen ic alle weghe dan,
 Dattu daer biste, mijn liefste man.
 Wat ic lope en vinde niet.
 O wy! wat is my gheschiet!
 185 Ic wachte, ic wake, twort my zuyer;
 Ic sitte dromende bijden vuyer:
 My donct dan dattu by mi bist,
 Dat alle gader niet en ist.
 Als ic dan weder wakende werde,
 190 So sitte ic noch bijden haerde
 Ende droghe die schone sachte doecken.
 O wy! ic mach dat water vloeken,
 Dat so onstuyer heeft gheweest
 Van groten storme ende tempeest.
 195 Du, soete lieve waerde ridder,
 Al soud my vallen noch so bitter
 Ende so hert dat langhe beyden,
 Soe en wil doch vanden lande niet scheiden,
 Eer die zee saftmoedich wordt;
 200 Want al valt my theyden hart,
 Ic beyde liever noch een jaer,
 Dan di misschiede van een haer.
 Mijn lijden waer een lijdelic noot;
 Mer dattu werven souds den doot,
 205 Daer waer ic ymmer bij bederft.
 Mij donct al rede mijn herte sterft
 Van anxe dat ic des ghewaghe.
 O mensche liefst! verwacht die daghe,
 Thent die waghen sijn ghezoetet.
 210 Mijn herte di dusent stonde grutet.
 Ic bidde dijnre waerder manheit,
 Sint du mij gheves cont ende leyt,
 Dat goede antwoerde worde my
 Ende dat Leander die bode sy."
 215 Dit was die sin van horen brieve;
 Die si sende horen lieve,

- Daer mede toech die bode vandaen;
 Mer nyemant en heeft den brief ontfæen.
 Doe die bode overquam,
- 220 Van Leander hi niet en vernam.
 Tot Abyden ghinc die maer,
 Dat Leander verloren waer.
 Si meynden, dat ene Godinne
 Aen hoer hem ghetoghen had bij minne,
- 225 Om dat hi soe goedelijck was.
 Elck man truerde int pallas.
 Die vader dreef oic groten rouwe.
 Hier en binnen is die joncfrouwe
 After uuten hove ghegaen
- 230 Wanderen op des meres baen,
 Ende Roemadis hoir voetster mede.
 Daer quamen sy op ene stede,
 Daer hi doot was anghecomen.
 Als dat die juffrou heeft vernomen,
- 235 Die yammer screy, die sij daer teelde,
 Dat zuete lieflike beelde,
 Ende dien rou dien sy daer dreeff,
 Die wanic dat nye clerck en screeff.
 Die leyde claghentlike woerde,
- 240 Die sy sprac eer therte schoerde,
 Dat onverduldich hande wriven,
 Dat waer veel te lanc te scriven.
 Tgheclach was groot ende over groot.
 Si sprac: » O wy! du hebs den doot
- 245 Om mijne liefden wil beyaecht,
 Dat allen Goden si gheclaecht;
 Hoe soude mijn herte nu ghedoghen,
 Dat ic voert soude leven moghen
 Sonder di in deser tijt!
- 250 O wy, o wy! mijn herte splijt!"
 Sprac die roede suete mont.
 Si custen meer dan dusent stont
 Den doden lichaem, daer hi lach.
 Dicke riep sy: » O wy! o wach!
- 255 Wat sal ic doen? off waer? off hoe?"
 Der moeder sprac si truerlic toe,

- Om dat sise quyt woude wesen,
 (Want mit sterven woud sy ghenesen)
 Ende beval hoer op te gaen,
 260 Ende den luden te doen verstaen,
 Dat si quamen sonder falen
 Om den lichaem in te halen.
 Die moeder volchde hoir gheboden.
 Te hant nam sy den doden
 265 Ende droechen, als een rasende wijff,
 Daer die stroom was diep ende stijff.
 Daer spranc sy mit hem in dat meer
 Ende loonde hem mit gheliker weer.
 Also si hadden ghelijc ghemint,
 270 Ende altoes waren ghelijc ghesint,
 So woudsy ghelijc hem sterven
 Ende nymmermeer nuwe minne werven.
 Die rouwe, die daer wert ghedreven,
 Die en is hier niet bescreven;
 275 Want elk mach dencken wel,
 Wat rouwe in dat lant ghevel.
 O edel vrouwe ende goede man,
 Hier salmen truwelic deyncken an:
 Hier liet truwe truwe bliken;
 280 Der truwen en woude sy niet bezwiken.
 Die wile si leefden waren sy
 Onverscheiden ende wandels vry:
 Dus sijn sy inder lesten noot
 Onghescheiden ghebleven doot.

OPWEKKING TOT BEMINNEN.

B. II. vs. 4123—4268.

- O edel reyne wijfflick aert,
 Louter bloeyende, schone gaert,
 Daer alle lusten comen uut,
 Daer vreuchde menichfoldich spruut!
 3 O lieve, suete, waerde vrouwen,
 Laet die minlike oghen schouwen.
 O salighe wonnentlike beelden,

- Die alle die werlt hout in weelden ,
 Al sijdi alre eren weerdich ,
- 10 Weest op tvoerdeel niet hoveerdich.
 Ic bidde u voir desen jonghen ,
 Die leven inder yuechden spronghen ,
 Want mijn tijt is veel gheleden ,
 Dat ghise setten wilt in vreden
- 15 Dien ghi weerdich vind der wonnen.
 Daer op weest altoes versonnen
 Mit list , mit wijsheide ende mit rade ,
 Also ic u hier mit gueder stade
 Van punte te punte heb bescreven.
- 20 Helpt die tijtlike luden leven
 Die wile ghi staet inder tijt.
 Weest vriendelic , guetelic ende zonder nijt;
 Ondect die lieflike aenghesichten ,
 Ende wiltse niet te duen bezwichten ,
- 25 Datmen die zoete wangskijns root ;
 Schouwen mach in liefden noot.
 Laet die luchtende carbonkel
 Schieten vuerighe langhe vonkel ,
 Dat dat ganse lant ontsteke ,
- 30 Ende een yghelic hert in vroecheden queke :
 Daer willic vrilic raden toe ,
 Op datmen der eren niet misdoe.
 Een meester van groter leren konstich ,
 Die van rechter herten is so wangonstich ,
- 35 Dat hi nyemant voert en leret ,
 Wat is hi van sijnre consten vermeerret ?
 Hi sal sijn kunst breyden ende widen ,
 Soe wort hi vermeeret in allen sijden.
 Jonghe rosen inden knoppen ,
- 40 Frissche maecheden , die hem bestoppen
 Ende bewimpelen mit een cleyt ,
 Wyen gheven si vruechde off lusticheit ?
 Och , laet die zoete luchteren queynken ,
 Ende wilt trouwen vrienden ghedencken ;
- 45 Gheeft troest die wijl ghi machtich sijt ,
 Ende verdrivet mitten tijden den tijt ;
 Weest ontfarmich ende ghenadich ,

- Weest troetsamich ende gheradich ;
 Laet u niet so langhe volghen ,
- 50 Dat dat zuete werde verzwolghen.
 Wildi lieven , so gaet aen ,
 Off latet mit allen staen.
 Blijft op u woert ende hout ghestede ,
 Bannet wanckel uuter stede.
- 55 Mochtet na minen willen ganghen ,
 Wanckel die waer langhe ghehanghen.
 Laet goede mannen u gunste werven ,
 Dat sij van leyde niet en sterven ,
 Ende ghij oic u leven hout.
- 60 Deynct al omme hoe menichfout
 Dat sy bescreven staen hier inne ,
 Die sijn ghestorven doer die minne.
 Weest tru ende guetelic enen vriende ,
 Also die zoete Amelye diende
- 65 Den edelen Willem van Brabant ,
 Stout , vroem ende wail bekant ,
 Die stom was ende wort ghesteken.
 Sij dede hem meesterlike spreken ,
 Ende tyser , dat vanden spere brac ,
- 70 Dat him langhe int herte stack ,
 Toech si uut bijden enden
 Mit horen lieven witten henden ,
 Daer hi ganselic off wort ghenesen.
 Dus suldi alle meysters wesen
- 75 Ende gheven rijcke medecijn
 Teghen alle wantroestes pijn ,
 Die menich hert ten dode jaecht.
 Sigonne , die duerluchtighe maecht ,
 Die beter was dan sommich ander ,
- 80 Troeste den Symiate lander
 Mit allen guetesten die si mucht.
 Wat dede Ysalde , die edel vrucht ,
 Die Tristram trooste in alre noot ,
 Ende bleeff selve mit hem doot ?
- 85 Zybelye van Zweden zuverlijck
 Troeste Aetsert minnentlijck
 Ende ghinc der rechter minnen pat.

- Wat bate Anazartes dat,
 Dat Ysus hem selven verhinck?
 90 Het was een onghenadich dinck,
 Sint si hem tlijff had moghen behouden,
 Dat sij des niet en woude ghewouden.
 Wat baet is an een stueren sin,
 Daer heil, salicheit noch ghewin
 95 Noch gheenre leye goet off en comt,
 Ende gheen hoirre beyden en vroemt?
 Het valt bij wilen ende duck,
 Datter veel vallen op een stuck.
 Veel goeder mannen ringhen rive
 100 Nader minnen van enen wive,
 Si salt hem allen wedersegghen;
 Ten lesten sal si liefde legghen
 Anden snootsten van hem allen,
 Ende sal daer mede inder asschen vallen:
 105 Dit sien wy daghelicx gheschien.
 Sulken onwille moet ghi vlyen,
 Ende houden u altoes ant beste.
 Een yghelijc mijn lessen veste,
 Die ic hier voren hebbe ghescreven,
 110 So suldi altoes in vroecheden leven,
 Die wijl ghi u ter minnen keert.
 Wael ghevest is wael gheleert.
 Nyemant en eppe dat voir onneer,
 Dat ic den luden van minnen leer,
 115 Die ter minnen sijn ghestelt.
 Een schaepharder leert op tfelt,
 Ende leert fleuyten ende pypen maken;
 Een smit spreekt van sinen saken;
 Een paep leert sijn ghetide lesen;
 120 Mer een minre is duccke in vresen,
 Die hem der dinghen niet en verstaet.
 Datmense lere donct mij goet raet;
 Want vrouwen minne is altoes durich,
 Si heeft altoes gheweset vuerich
 125 Seder der werlt eerste beghinnen,
 Ende altois salmen draghen minne,
 Ende sal staen in hogher weerden

- Also langhe als menschen sijn op eerden.
 Ic blive daer bij, als dat vergaet,
 130 Dat dan die werlt niet langher en staet
 Noch in eren noch in doechden,
 Noch in schaemten noch in vroecheden,
 Ende manheit, wil ic vrilic segghen,
 Moet dan emmer neder legghen.
 135 Sal minne vergaen, dat waer wonder,
 So laghen alle die wise tonder;
 Want si segghen sonderlinghe,
 Dat minne verwinnet alle dinghe.
 Sal sijt dan al verwinnen even,
 140 Soe moet sijt emmer alle verleven.
 Daer om seg ic u, wael versint,
 Dat minne alle dinc verwint,
 Wes is off ye was off wesen sal;
 Mar Goeds minne gaet boven al.

LEGENDEN.

Gillis de Wevele.

LEVEN VAN ST. AMAND.

D^r. JONCKBLOET, *Gesch. der Mnd. Dichtk.* III^w. 467—473.

M^r. PH. BLOMMAERT, *Leven van Sinte Amand. Dichtstuk der XIVe eeuw*, 2 Dn.

Het diepe verval der kunst blijkt duidelijk uit de ascetische rijmelarij en legendenbewerking, welke ook voor de geschiedenis hoegenaamd geen belang oplevert, en enkel een treurig tafereel ophangt van de schroomelijkste mystiekerij, die in de platste en vaak belachelijkste wonderhistorien zich uit.

Een duidelijk voorbeeld geeft ons hiervan het leven van Sinte Amand, Patroon der Nederlanden, in 1366 door Gillis de Wevel te Brugge voltooid, die om het „loon der mogenthede Gods van hemelryke” te verkrijgen, in een dor, langwijlig verhaal het leven des heiligen heeft beschreven, dat als eenige verdienste duidelijkheid van stijl en gemoedelijken eenyoud bezit.

I. vs. 1904—2073.

*Hoe Amand sine bedinghe dede in Sente Pieters
kerke ende hoene die costre meshandelde.*

Het es een teekin der wijsheden,
Dat een si van sulker sede,
Dat sine gheweerke ende sine woorde
Altoos sija van eenen acoorde:

5 Dit doen ons die vroede verstaen.
Nu laet ons up Amande gaen,
Ende merken wel ende besien
Oft hi yewers falt in dien,
Dat sine woorde ende sine daden

10 Niet en sijn even ghestade.
Seker ja sy, in allen keere,
Dies es hi te prisene seere;
Want hine predicte noynt dat woort,
Hine settet in ghewerke voort,

15 Als men van hem heeft vernomen.
Nu es hi te hoghen Roome comen,
Omme penitencie te doene claer,
Ende in peelgrimagyen vorwaer.
Hi es rechte voort ghegaen

20 Te Sente Pieters; hebbic verstaen,
In de kerke met devoticheden;
Daer viel hi in sine ghebede
Met neerensticheden also groot,
Dat hi hem vergadt al bloot,

25 Ende mids ghedochten in sinen sinnen,
Want hi wert ontsteken van minnen
Van Gode, onsen lieven Heere,
So dat hi recht in allen keere
Alle eerdsche dinc daer bi vergadt.

30 Hoort een deel hoe ende wat
Desen helighen vader gheschiede.
Die kerke rumeden alle die lieden,
Ende de costre die es comen,
Ende hevet sine slotele ghenomen;

- 35 Om de kerke te slutene vaste,
 Als die en begheerde gheene gaste;
 Ende clopte lude ende riep mede:
 » Esser yement in, ga uut met vreden.
 Daer ne heeft hi niemende ghesien,
- 40 Ende hi sloot die duure met dien
 Vaste toe, ende daer naer
 Ghinc hi al omme souken voorwaer
 In allen houcken, ende hevet vonden
 Sente Amande, die noch ten stonden
- 45 Van hemselven niet ne weet;
 Want hi lach in sine bedinghe so heet,
 Als ic u seide hier te voren,
 Dat hi sine sinne hadde verloren.
 Die costre wert verwoet van sinne,
- 50 Ende seide: » Dief, waendy hier inne
 Hebben ghebleven desen nacht,
 Ende uwen tijt te stelene ghewacht,
 Dies moetti hebben quaden dach.”
 Amand, die in bedinghen lach,
- 55 Die en verporrede een let niet,
 Dies de costre hadde zwaer verdriet,
 Ende peinsde quaet in sinen moet,
 Ende wert slaende den man goed
 So seere over al sinen lichame,
- 60 Dat hi hem dede groote mesquame,
 Ende emmer riep: » Dief, truwant!
 Het was gracie dat ic u vand,
 Maer ghi sullet ontghelden seere.”
 Ootmoedelike sprac die heere,
- 65 Ende boot sine onsculden groot;
 Maer die costre, door dat hi bloot
 Van cleederen stont ende naect,
 Heeft hi hem pijnlic ghemaect,
 Ende slouchene langhe ende onsochte,
- 70 Dat hine bi der duere brochte,
 Ende stackene daer ute onwaerde,
 So dat hi viel up daerde
 Ende quetste hem sonderlinghe;
 Maer danckende Gode alle dinghen

- 73 Es hi ghereet upghestaen,
 Ende sinen wech och ghegaen,
 Ende die costre riep na hem altoos:
 »Hoordijt, truwant, dief ende loos,
 Valsch curliaen, hoe gheerne souddi
- 80 Dieftelic hebben bedroghen mi.”
 Menighe groote onweerdichede
 Dat hi tote den helighen man seide,
 Ende daernaer keerdi in de duere,
 Ende wildese sluten, maer up die uere
- 85 Ghemoette hi Sente Pieteren saen,
 Die hem vraghede, twi hi ghedaen
 Hadde sulke overdaet ende last,
 Die Gods vriend was vercoren vast.
 Voort so seidi hem al bloot,
- 90 Dat die maledictie groot
 Up hem soude vallen schiere,
 Of hine vonde den goedertieren
 Man ende bade hem ghenade,
 Ende hijt ooc wilde ghestaden
- 95 Te vergevene met ootmoede.
 Die costre seide: »Ay, heere goede,
 Waer soude ickene moghen vinden,
 Of ickene te soukene wilde bewinden?”
 Sente Pieter seide met dien:
- 100 »Ic ga toot hem, volghet mien,
 Ende wes dies wel becant,
 Dat es die helighe Amand,
 Die met Gode meer es ghemint
 Dan yement die men nu levende kint.”
- 105 Aldus sprekende, hebbic vernomen,
 Sijn si tote Amande comen,
 Daer sprac sente Pieter dus:
 »Amand, broeder, die soete Jhesus
 Moet u gesterken in die duecht,
- 110 Met rechte ben ic zeere verhuecht,
 Dat ghi mi doet so groote eere,
 Ende u ghemoyt hebt so seere,
 Om te visenteerne mine kerke.
 God, die loon es van goeden ghewerken,

- 115 Sal u wel ghelden daert u bedaerft.
 Nu biddic u, broeder, dese waerf,
 Dat ghi wilt hooren mine bede,
 Ende desen costere, die u mesdede,
 Wilt vergheven sine mesdaet,
 120 Want hine kende niet uwen staet."
 Amand, diene sacht behende,
 Also hem de Helighe Gheest insende,
 Viel neder over sine knien,
 Ende hi seide aldus mettien:
 125 »O Prince der apostelen allen,
 Hoe mach dese sake ghevallen,
 Dat ghi u vernedert so seere
 Mi te biddene, lieve heere?
 Beveelt ende ghebiet over mi,
 130 Ende wat uwen wille sy,
 Dat ne moet in mi niet bliven."
 Vele woorden mochtic scriven,
 Beede van talen ende wedertalen,
 Maer hoort dien sloten altemale.
 135 Gracie ende ootmoedicheit vulcomen
 Mochte men in hem beeden nomen;
 Maer die costre badt ghenade
 Amande van allen sinen mesdaden,
 Dat hi hem vergaf vriendelike
 140 Door den Heere van Hemelryke,
 Ende door Sente Pieters bede,
 Diene bider hand nam te diere stede,
 Ende leedene in die kerke weder,
 Ende bleef met hem hier neder,
 145 Troostende vriendelike toten daghe;
 Ende onse Heere, al sonder saghe,
 Sende hem manna, hemelsch broot,
 Mede te blusschene sinen noot,
 Ende vele inghelen quamen daer,
 150 Ende brochten licht scone ende claer,
 Ende songhen ende dreven melodie:
 Dus daden sy solaes ende vye,
 Tote dat die dach upquam.
 Mettien Sente Pieter orlof nam,

- 153 Ende ooc alle de inghelen mede
 Voeren met hem ter heliger stede,
 Daer boven int soete hemelryke;
 Maer eerst bevolen sine heghelike.
 In deser manieren es Amand bleven
- 160 In Roome, ende heeft hem ghegheven,
 Te behalene alle die pardoene
 Entie aflate, om rechte soene
 Te ghecrighene van moeder ende vader;
 Ende hi, die vul minnen was al gader,
- 163 Ende van alder duecht fundament,
 Wart bi den costre daer bekend,
 Want hijt uut jonsten dede al,
 Hi sach die maeltiden smal,
 Ende die groote aermoede mede,
- 170 Die hi ghedoghede in de stede.

Broeder Geraert.

LEVEN VAN SINTE KRISTINA.

D^r. JONCKBLOET, Gesch. der Mnd. Dichtk. III^u. 477—483.

J. H. BORMANS, Leven van Sinte Christina.

Een krachtig staaltjen van hyperromantischen waanzin geeft ons het leven der Heilige Kristina de Wonderbare, wier mirakelen ons aan eene krankzinnige doen denken, en wel verre van kunstgenot te schenken, hier „eene komische werking” hebben, daar „weezin en walging” verwekken. Dit werk is geschreven door zekeren Broeder Geraert, een minderbroeder, op verzoek van Femine van Hoyer, waarschijnlijk priorin van het klooster van Mielen, bij St. Truien, en hoogstwaarschijnlijk in de eerste helft der XVe eeuw vervaardigd. Het is vooral daarom van waarde, omdat het Hs., zooals door Prof. Bormans bewezen is, het eigenhandige werk van den schrijver is.

KRISTINA'S WONDEREN.

vs. 493—660.

Wie suptijl dat haer heileghe lichame was.

Haer lichame was oec so sunderlinghe
 Suptijl ende licht, dat hi op dinghe;

- Die hoghe ende nauwe waren, ginc;
 Dat si oec als een musche hinc
- 5 Aen den suptilen riseren van bomen:
 Dies heeft men selden meer vernomen.
 Als si woude beden, de maghet vrome,
 So vlau si op die hoghe bome,
 Ocht op torene ocht ander dinghe,
- 10 Die hoghe waren sonderlinghe,
 Om dat si haer van den lieden woud verren,
 Daer mense nien moght stoeren noch erren,
 Ende daerse raste vonde aen den geeste;
 Dat was haer boven al dat meeste.
- 15 Als si noch woud beden weder,
 Ende in haer de gracie sturte neder,
 Ya de godleke, sprec ic, gracie,
 Ende de suete contemplacie,
 So worden haer lede al, cleine ende groet,
- 20 Te gader gedruet in enen cloet,
 Als geheit was dat loept in een;
 So dat haer lichame niet anders en sceen,
 Noch dat men niet els en wart geware
 Dan enen ronden lichame aen hare.
- 25 Maer als die geestelec dronkenschap
 Verteert was, ende dat suete sap
 Dat haer scincte de godleke fonteine,
 Die suete, suver es ende reine;
 Ende als haer lede weder quamen,
- 30 Ende haer ierste vorme namen,
 Die als een igel waren in een
 Gecluntert, alst aen haer wel sceen,
 So worden haer lede utegereet,
 Die te voren waren bedect
- 35 Ende onder een onvormlec materie besloten,
 Ende temale te gader gevloten,
 Ende haer lichame quam weder saen
 Tsier vormen. Dat had al God gedaen!
 Maer na dat dit sus was vergaen,
- 40 So ginc si menechwerf, al sonder waen;
 Opte tuunstaken al rechte staen,
 Daer si met groter devocien haer

Psalme sanc; want weetd dat voer waer,
 Datd haer was pijnlec ende swaer,
 45 Dat si der erden soude geneken,
 Als si haer gebed soude spreken;
 Want sien sochte engeen gemac
 Als si haer gebedeken sprac.

Wiedewijs dat haer scene was gebroken.

Om dese dinghe ende deser gelike,
 50 So scaemden hen haer vriende arm ende rike,
 Ende oec haer sustre scaemdens hen sere;
 Want het dochte hen groet onere,
 Dat de liede hielden van hare,
 Dat si vol van vianden ware.
 55 Doen huerdense enen starken man,
 Die alte quaet was ende starc, die ran
 Ende liep haer na, ocht hise mocht vaen
 Ende binden met isere banden saen.
 Als hise dus jaeght, dese quade man,
 60 Ende hise niet gevaen en can,
 Gevielt te lesten dat hise gereen
 Ende brac haer met eer colven haer been.
 Doen droechmense tehueswert ter selver uren;
 Haer sustre ginghen enen meester huren,
 65 Die haer scene soude achterwaren.
 Also deedmense te Ludeke wert varen
 Op enen wagen. Maer als di
 Ersetere wart geware, dat si
 So starc was in den geeste, deed hise
 70 In enen kelder legghen van prise,
 Wel gemuert in allen sinnen,
 Ende daer besloot hise vaste binnen,
 Ende bantse met iseren banden aen ene
 Columme vaste, de maghet rene.
 75 Ende als hi haerre scenen toe ginc,
 Ende daer op leide alrehande dinc,
 Dat sienre meestrien behoerde toe,
 Ende hi ewech ginc, — nu hoert hoe
 Dat si toet haerre scenen sach; —
 80 Si tract al af dat daer op lach,

- Ende dat hi daer op had gebonden;
 Want haer had onwert dat haer wonden
 Soud achterwaren anders ieman,
 Dan die den sieken genesen kan,
 85 Ende die met enen woerde gesont
 Maect die sijn toter doet gewond.
 Daer om die Here, die als heeft macht,
 Die en bedroeghse niet; maer op enen nacht,
 Als in haer viel de geest ons Heren,
 90 Wart si verloest met groten eren
 Van banden daer si met was gebonden,
 Ende gegenst van allen wonden.
 Als si der bande was los ende quite;
 So steet daer gescreven in haer vite,
 95 Dat si ginc wandelen daer tusschen die moere;
 In den kelder over den vloere,
 Vroleke, ende loefde van herten sere
 Ende gebenedide dien Here,
 Dien si bevolen had sterven ende leven,
 100 Ende die haer dleven had gegeven.
 Als si sus van den banden was vri,
 Ende dan haer geest gevoelde, dat hi
 Noch was besloten binnen den moere,
 Gegreep si enen steen uten vloere
 105 Van den keldere, ende warp den moer
 Met sturen geeste, dat hi voer
 Van een, so dat men daerdoer mocht gaen.
 Nu moeghdi dit bi gelikenes verstaen:
 Men neme gescut in enen boghe,
 110 Ende spanne so men alder stijfst moghe,
 So menne stiver spant ende dwinct,
 So hi starcleker sciet ende swinct:
 Also waest met haren geeste slecht:
 Hi was bedwonghen boven recht,
 115 Daer omme moest hi so stuerlec ut springhen;
 Want Gods geest en mach nieman dwinghen:
 Daer Gods geest es, daer es vriheit.
 Daer om so vloegh si sonder arbeit
 Met haren lichame doer de locht,
 120 Recht als een vogel die niet en docht.

Wiedwijs dat olie vloyde van haren borsten.

- Nochtan dat dit al was gheschied,
 Soen laten noch sustre noch vriende af niet;
 Maer als si quam weder ginghen sise vaen
 Ende in een hultenen bloc vaste slaen,
 125 Ende ginghense met banden vaste binden,
 Om dat si de cracht haers geestes kinden,
 Ende gaven haer tetene, als meneghen was cont,
 Broet ende water als enen hont.
 Ende om dat God woud tonen sijn macht,
 130 Ende inder miraculen de groetheit sier cracht,
 Ende dat mens vermanen soud verre ende wide,
 So liet hise doghen tenen tide,
 Als hi al sinen vrienden doet,
 Alst hem dunct tijt end hen es goet,
 135 Want het geviel also daer mede,
 Dat scoudren, linden ende ander haer lede
 Verweerden ende verherden als een hout,
 Verrotten ende hadden leet menechvout;
 So dat si daer af leet wee so groet,
 140 Dat si nien conste geeten haer broet.
 Als haers sus nieman en woud ontfarmen,
 Ontfarmde de gene haers, die den armen
 Es ter noet een toeverlaet.
 Hi dede aen hoere een lijflic daed,
 145 Ende toende aen hoere dat teken ende die
 Miracle, dies gelijcs dat nie
 Op ertrike en was vernomen te voren,
 Sint dat Cristus was geboren:
 Haer maeghdelec borste, die droeghe waren,
 150 Begonsten te vloeyene van alte claren
 Olien, daer si met doer de noet
 Cundde ende weide haer droghe broet.
 Dat was haer salve, daer si mede
 Bestreec haer wonden ende haer lede,
 155 Die verrotten; ende oec was dat
 Pulment ende spise die si at.
 Als dit saghen beid sustre ende vriende,
 Dat hare hoer God so wonderlec diende,

- Begonstense te wenene ende maecten groet seer;
 160 Ende en wouden Gods wille niet meer
 In haren miracelen wederstaen;
 Maer loestense van den banden saen,
 Ende vielen neder op haer knien,
 Ende baden haer genade van dien,
 165 Dat si haer pijnlecheit hadden gedaen,
 Ende lietense vri ende ledech gaen.

LYRISCHE POEZIE.

Dr. JONCKBLOET, *Gesch. der Mnd. Dichtk.* III. 491—503.

WILLEMS, *Oude Vlaemsche Liederen.*

HOFFMANN VON FALLERSLEBEN, *Horae Belgicae.* Pars II,
 X, XI.

*Oudvlaemsche Liederen en andere Gedichten der XIVe en
 XVe eeuwen, (Maetsch. der Vlaemsche Bibliophilen.)*

De liederen, hetzij zuiver lyrisch, hetzij meer eptisch, zijn de uitdrukking van den frisschen volksgeest, en als zoodanig zeer belangrijk. Oude liederen bezitten wij slechts weinig, daar de meesten, hoe oud dan ook de stof moge zijn, niet dan in latere omwerkingen uit de XIV^{de}, XV^{de} en XVI^{de} eeuw tot ons zijn gekomen. De uitsluitend didactische richting der letterkunde in de XIII^{de} en XIV^{de} eeuw is zeker mede eene oorzaak, dat zuiver lyrische kunstvoortbrengselen zoo uiterst schaarsch zijn.

MINNEZANGEN VAN JAN I. HERTOEG VAN BRABANT.

(† 1294.)

Deze liederen, negen in getal, zijn niet dan in den Zwabischen tekst, naar eene vertaling uit het Vlaamsch bekend, en door Willems wederom zoo goed mogelijk in hunne oorspronkelijke gedaante overgebracht.

I.

Minlike ende goet,
 Hovesc, rein van sinne.
 Essi ende wel gemoet,
 Die ic mit trouwen minne.
 5 Si es coninghinne
 In mire herten gront,

- Daer si es vaste inne,
 Nu ende taller stont.
 Vriendelike bevangen
- 10 Heeft mi een rode mont,
 Ende twee blosende wanghe,
 Daerbi een kele ront.
 Noch so werdic gesont,
 Troestte mi die minnelike,
- 15 Die mi hevet gewont.
 Ay, genade, doghederike!
 Ic moet sekerlike
 Sterven in corter stont,
 Mine werde genadelike
- 20 Dan uwer goetheit cont.
 Vriendelike bevangen
 Heeft mi een rode mont,
 Ende twee blosende wanghe,
 Daerbi een kele ront.
- 25 Lichtende oghen claer,
 Minnelike een lieflike kinne
 Doen mi sorgen openbaer.
 Ay, genade, coninghinne!
 In swinender noet ic brenne
- 30 Na u in aller stont,
 Helpt mi dat ic ghewinne
 Troest van mire swaerre wont.
 Vriendelike bevangen
 Heeft mi een rode mont,
- 35 Ende twee blosende wanghe,
 Daerbi een kele ront.

II.

- Joncfrouwe edel goedertieren,
 Wel gheraket van manieren,
 Als ghi ghebiet so sal ic vieren
 Vernoy, daer ic bem inne.
- 3 Dat ic dus moete quelen,
 Dat doet mire liefste minne;
 In cans mi niet ghehelen:
 Ghewaerlike ic ontsinne.

U eighijnman willic wesen.

10 Wet vorwaer, in cans ghenesen,
Het en si also, dat ic in desen
Troest mocht an u ghewinnen.

Dat ic dus moete quelen,
Dat doet mire liefste minne;

15 In cans mi niet ghehelen:
Ghewaerlike ic ontsinne.

III.

Eens Meien morgens vroege

Was ic upghestaen;

In een scoen boemgardekine

Soudic spelen gaen.

5 Daer vant ic drie joncfrouwen staen,

Si waren so wale ghedaen.

Dene sanc vore, dander sanc na:

Harba lori fa, harba harba lori fa, harba lori fa!

Doe ic versach dat scone cruut

40 In den boemgardekijn,

Ende ic verhoorde dat suete gheluut

Vanden magheden fijn,

Doe verblide dat herte mijn,

Dat ic moeste singhen na:

15 Harba lori fa, harba harba lori fa, harba lori fa!

Doe groette ic die alrescoenste,

Die daer onderstont.

Ic liet mine arme al omme gaen

Doe ter selver stont;

20 Ic woudese cussen an haren mont;

Si sprac: »Laet staen, laet staen, laet staen;

Harba lori fa, harba harba lori fa, harba lori fa!"

IV.

Ongelike staet ons die moet,

Mi ende den cleinen woutvogelkinen,

Als si verhogen dor den bloet,

Die si ten asten ute sien scinen,

5 Daeronder si willen rasten in desen coelen Meie,

Ende verniewen haer ghesanc ende haer ghescreie.

Emmer dienen sonder lone, dat jammerlic.

Wetti wie dat dede? siet, dat hem ic!

Ic wil emmer bliven ghestade,

10 Ende en wille van hare niet wanken,

Lonet si mi mit onghenade,

Owi, wes sal ic ghedenken?

Neen, ver Venus, laet erbarmen di,

Ende sech die liefste dat si troeste mi.

15 Emmer dienen sonder lone, dats jammerlic.

Wetti wie dat dede? siet, dat hem ic!

Ic moet emmer draghen quale,

Nacht ende dach ende tallen stonden:

Dat doet mi haer minnestrale,

20 Die ververschet mine wonden:

Si staen onverbonden, dats al te haert,

Nu alerst jaghic up die wedervaert.

Emmer dienen sonder lone, dats jammerlic.

Wetti wie dat dede? siet, dat hem ic!

MINNEPIJN.

Alse ons de linten wert gheboren,

Soe es men scoenre tijt in waen,

Dat bloyen sal gars ende coren,

Daer de meneghe op mach vervaen;

3 Selc hevet op toeverlaet ghedaen,

Dies hem bleef int herte toren;

Maer die minnen met minnen wilt bestaen,

In coint te sinen best te voren.

Oec bloyen in den somer bloemen

10 Vele, daer cleine aen es belanc:

Wi willen ons ter minnen noemen,

Die nie gherechte minne en dwanc.

Selc maket van minnen nuwen sanc;

Ende wilt hem gelucs van hare beroemen:

15 Die minne doet goet, hi weets haer danc;

Van hare hebbic el cleine dan doemen,

Ay nadien dat die minne ghehinget,
 Dat ic clage doemen ende herten noot,
 Sone hebbic voer haer gheen ghedinghe:
 20 Mijn recht es cleine, haer recht es groot.
 Men zeget: de zwane alse hi de doot
 Ghesmaken sal, dat hi dan singhet;
 Want soe ye minne van mi ghebod,
 Dat willic dat si al volbringhe.

25 Ay minne, al houddi mi dus swaer,
 Dat mi de tijt verswaret al,
 Ghi gevet uwen caren openbaer
 Uwe clare wondere al openbaer.
 Ay dicke en wetic wat ic sal,
 30 Alse ghi mi houdet soe wee in vare.
 Wie met clemt, ik blive int dal:
 Mi gruwelt dicke hoe icke vare.

Ay minnen, die toch mochte vergheten
 Dat grote leet dat ghi ons doet,
 35 Ende wat ghi den meneghen hebt geweten,
 Den enen wreet, den anderen goet:
 De zelke besitti in uwe woet,
 Dat hi van binnen al wert gheten;
 Die selke sijn sachte van u ghevoedt,
 40 Ende sijn van u toch onbeseten.

Van minnen mach men wonder spreken,
 Haers wonders werken wat dat si;
 Si toent met liste den selken hare treken,
 Alse ic al di ende du al mi;
 45 Si comt den zelken zaen soe bi,
 Dat sine gherijnt op therte breken,
 Ende selken laetse haer al vri:
 Dus canse ontweghen ende weder reken.

Te niere werden al in minne:
 50 Dat es, dat es dat beste dattic weet
 Van al den werken die ic kinne,
 Al wetict mi wel onghereet;
 Ende die de minne met niede dan besteet;

Al sonder herte ende sonder sinne ,
 55 Ende minnen dan niet met nieden versleet ,
 Dats cracht daer men bi minnen ghewinne.

Voert ane meer , wien lief , wien leet ,
 Die de minne met niede con ontghinnen ,
 Sine can verweren die stoerme heet ,
 60 Sine wone ghelijc met haer daer binnen.

ZOETE SLAVERNIJ.

Trouwe , ere , goet , zin , herte ende moet ,
 Reine vrouwe , es eighin dijn.
 Ic weinsche u eere vor enich goet ,
 Contrarie hem die wroughers sijn.
 5 Eighin dijn
 Es therte mijn ,
 Wat ghi mi doet.

Troost van u , vrouwe , dats mijn behoet ,
 Troost mi alleyn uut zorgen pijn ;
 10 In u so rust mijns herten bloet
 Claerre dan der zonnen scijn ,
 Eighin dijn
 Es therte mijn ,
 Wat ghi mi doet

15 Toocht mir ghenaden , beilde zoet ,
 Recht blivic stede in trauwen fijn.
 Ic meene al goet , des wilt zijn vroet ;
 Comt mi in hulpen , vrouwe mijn.
 Eighin dijn
 20 Es therte mijn ,
 Wat ghi mi doet.

DRINKLIED.

Scinc her den wijn ;
 Gheselle mijn ,
 Wi willen vroilic leven ;
 Het mach sulc sijn
 5 Noch up den Rijn ,
 Die ons gheluc mach geven ,
 Al moeten wi nu sneven.

Wat saelt ghetruert ;
 De sulc bezuert ,
 10 Een ander moet bezoeten ;
 Wat nu ghebuert ,
 Ic willecuert.
 God saelt noch tjaren boeten ,
 Dat wi nu trueren moeten.

15 In vruechden vro
 Sine wi also ,
 Wi willens ons verbliden.
 Wine achtens jo
 Een averstroo ;
 20 Die ons daer om beniden ,
 God geve hem al ons liden.

God geve hem heil
 Met vruechden geil ,
 Wie metten vrouwen hoven ;
 25 Al heeft een veil
 Den wint int zeil ,
 Hi mach hem wel beloven ,
 Es hi des nijts te boven.

Wel op , wel aen ,
 30 Laet niden staen ,
 Ende leven wi metter eere ;
 Met niders gaen ,
 Onnere ontsaen ;
 Van haren bozen kere
 35 Elc man hem hoeden lere.

SCHEIDEN.

So wie bi lieve in rusten leit ,
 Van niders clappen onbedwonghen ,
 Hi mach wel zinghen vrolicheit ,
 Tote dat de wachter heift ghesonghen :
 5 » Stant up , hets dach ! » Owi , owach !
 Dats hier gheclach ,
 Met handen vast ghewronghen !
 Menich hertze doet dan ghesceit ,

- Die also minlijk zijn ontspronghen;
 10 Sceiden es hem tzaen bereit.
 So wie bi lieve in rusten leit,
 Van niders clappen onbedwonghen,
 Hi mach wel zinghen vroilicheit.
 Ic weinsche hem, die daer aerch of zeit,
 15 Ghebrec van oghen ende van tongen;
 Want gheen solaes daer voren gheit,
 Maer dat de wachters niet ne clonghen:
 »Stant up, hets dach!» Owi, owach!
 Dats quaet verdrach,
 20 Met ouden ende met jonghen!

VERLANGEN.

- Egidius, waer bestu bleven?
 Mi lanct na di, gheselle mijn;
 Du coors die doot, du liets mi tleven.
 Dat was gheselschap goet ende fijn,
 5 Het sceen teen moeste ghestorven zijn.
 Nu bestu in den troon verheven
 Claerre dan der zonnen scijn;
 Alle vruecht es di ghegheven.
 Egidius, waer bestu bleven?
 10 Mi lanct na di, gheselle mijn,
 Du coors de doot, du liets mi tleven.
 Nu bidt vor mi, ic moet noch sneven,
 Ende in de weerelt liden pijn:
 Verware mijn stede di beneven,
 15 Ic moet noch zinghen een liedekijn;
 Nochtan moet emmer ghestorven zijn.
 Egidius, waer bestu bleven?
 Mi lanct na di, gheselle mijn,
 Du coors die doot, du liets mi tleven.

AAN HAAR.

Neemt das vor goet,
 Lief beilde zoet,

Das ich dir gheve
 Sin, hertze ende moet,
 5 In dijn behoet,
 De wile ic leve.

In dijn bedwanc,
 Mine rouc wiens danc,
 So moetic bliven,
 10 Mijn leven lanc,
 Mijn hoochste aenvanc
 Vor alle wiven.

Een troostelic meein
 Van dir allein
 15 Maect mi verhueghet:
 Dinc anders ghein,
 No groot, no clein,
 Mich els ghenueghet.

Trout vrouwe mijn,
 20 Doet mir anscijn
 Din gonst met trauwen.
 Vor alle pijn
 Es medicijn
 Dijn lieflic scauwen.

25 El gheen ghedacht,
 No dach, no nacht,
 Dan di alleine.
 Met ganser macht
 Mijn liden zacht,
 30 Troutzaerte reine.

DE LEEUWERIK.

Aloeette, voghel clein,
 Dijn nature es zoet ende rein,
 So es dijn edel zanc.
 Daer dienst u met den Here allein
 5 Te love om sinen danc.

Daer omme bem ic met di ghemeen;
 Ander voghel willic ghein
 Dat di, mijn leven lanc,

- Aloeette, voghel klein,
 10 Dijn nature es zoete ende rein,
 So es dijn edel zanc.
 Nider boos, onreine, vilein,
 De rouc die es wel dijn compein,
 Neimt dien in u bedwanc.
 15 Laet minlic hertzen sijn bi eyn
 Sonder loos bevanc.
 Aloeette, voghel klein,
 Dijn name es zoete ende rein,
 So es dijn edel zanc.
 20 Daer dienst u met den here allein
 Te love om sinen danc.

ZOET GEDENKEN.

- Onder der linden
 Uptie weide,
 Waer ons tweër bedde was,
 Daer moechdi vinden,
 5 Scone beide,
 Ghebroken bloemen ende gras,
 Vore dat wout altemael,
 Tandaradei!
 Scone sanc die nachtegael.
 10 Ic quam ghegaen
 Ter groener ouwe;
 Daer was mijn trute comen eer;
 Doe wart ic ontfæen,
 Maria vrouwe!
 15 Dat ic salich bem sintmeer:
 Hi custe mi wel durent stont,
 Tandaradei!
 Sich, hoe roet mi es die mont.
 Doe maecti mi sachte,
 20 So rikelike!
 Van bloemen ene ruste stat;
 Des menech lachte
 Innechlike,
 Quam hi up dat selve pat:

25 Biden rosen datti mach ,
 Tandaradei !
 Merken waer mijn hovet lach.

Dat wi tsamen laghen ,
 Wistet iemen ,

30 God woudts , so scaemdic mi.
 Wes wi daer plaghen ,
 Nemmeer niemen
 Vreiscet alse ic ende hi ,
 Ende een clein voghelkijn ,

35 Tandaradei !
 Twaren dat sal ghetrouwe sijn.

NIMMER RUST.

Ghequetst ben ic van binnen ,
 Doorwont mijn hert so seer ,
 Van uwer ganscher minnen
 Ghequetst so lanc so meer.

5 Waer ic mi wend , waer ic mi keer ,
 Ic en can gherusten dach noch nachte ;
 Waer ic mi wend , waer ic mi keer ,
 Ghi sijt alleen in mijn ghedachte.

VERLAAT MIJ NIET !

Mijn hert altijt heeft verlanghen
 Naer u , die alderliefste mijn ,
 Uw liefde heeft mi omvanghen ,
 Uw eighen wil ic sijn.

5 Voor al die werelt ghemene ,
 So wie dat hoort oft siet ,
 Hebdi mijn herte allene :
 Daerom , lief , en begheeft mi niet !

HEIL DEN GOEDEN WAARD.

God gheve ons eenen bliden wert ,
 So sijn de gasten vroilic jo !
 Die altoos blidelic ghebert ,
 So mooch wi ganslijch wesen vro ;

5 Ach , lieve her wert , nu doe also.

Waer dranc nye man so goet ghelach,
 Updat die wert es zorghen quijt;
 So wilwi comen alden dach
 Van nuchtens toter vespertijt.

- 10 Dese wert moet sijn ghebenedijt,
 Hine acht des truerens niet een stroe.

God gheve ons eenen bliden wert,
 So sijn de gasten vroilic jo!
 Die altoos blidelic ghebert,

- 15 So mooch wi ganslijch wesen vro;
 Ach, lieve her wert, nu doe also.

Wael op, laet ons dan vroilic sijn;
 Want ons die wert veil vruechden gan.
 Wi drinken hier so goeden wijn,

- 20 Wat souden wi noch besceiden dan?
 God gheve hem heil, diet ons vorwan,
 Sijn leven lanc, met vruechden ho.

God gheve ons eenen bliden wert,
 So sijn de gasten vroilic jo!

- 25 Die altoos blidelic ghebert,
 So mooch wi ganslijch wesen vro;
 Ach, lieve her wert, nu doe also.

Scinc in, scinc in den duitschen traen,
 Die luden doet so suetzen clanc.

- 30 Wi willen truerens avelaen;
 Ach vruechden, nimmermeer verganc.
 Die ons benijdt, hi hebbe ondanc;
 Ic wilde hi zate in Jerico.

God gheve ons eenen bliden wert,

- 35 So sijn de gasten vroilic jo!
 Die altoos blidelic ghebert,
 So mooch wi ganslijch wesen vro;
 Ach, lieve her wert, nu doe also.

OCH GEDINCK MENS!

Hi sprac: »Lief, wiltu mijns ghedincken,
 Dinen orlof willic ontfanen;
 Mijn hertsbloet willic u scincken,

Dijn guetlicheit willic di laen.

5 Och, ghedinck mijns!"

Si sprac: »Hebbic dat wel verstaen?

Ach leider! moetwi ghesceiden sijn?

Dijn hertebloet willic ontfæen,

Ende leggent nevens dat herte mijn.

10 Och, ghedinck mijns!"

Hi sprac: »En mach niet langher beiden

Van dies ic in mijn herte doghen."

Wel droefelic ghinc si doe screien,

Die tranen spronghen haer uten oghen:

15 »Och, ghedinck mijns!"

Doen hise so droefelic sach screyen,

Doen droefde hem sijn herte binnen;

Doen en wilde hi niet langher beiden,

Hi sprac met enen droeven sinnen:

20 »Och, ghedinck mijns!"

Hi nam een mesken in sijn hant,

Hi sprac: »Hout van den bloede mijn!

Soe waer ghi comt in enech lant;

Dat u ghedincke waeraf dat si,

25 Och, ghedinck mijns!"

Doen si dat mes ghetoghen sach,

Si sprac: »Saltu di selven steken?

Wat salic doen, o wi, o wach!

Mi dunct mijn herte sal mi breken,

30 Och, ghedinck mijns!"

Die joncfrouwe bleef in groten sorghe:

Dat was in also corter stont.

Hi nam aen hare sint Janne te borghe:

Die tranen vielen haer in den mont.

35 »Och, ghedinck mijns!"

Si stac hem een vingherlijf aen der hant,

Dat was al van finen goude,

So waer hi quame in enech lant,

Dat hi haers ghedincken soude.

40 »Och, ghedinck mijns!"

Die joncfrouwe was van hem ghescheiden,
 Ende si bleef in groten rouwe.
 Si sprac: »Onse here God moet u gheleiden,
 Ende u beschermen onse soete Vrouwe!
 45 Och ghedinck mijns!"

Die joncfrouwe ghinc op hare camer saen,
 Haer selven ghinc si daer ontleiden,
 Een suver cleet heeft si aneghedaen,
 Een heilech leven ghinc si doe leiden.
 50 »Och, ghedinck mijns!"

LIED VAN DEN HOED.

»In een prieel quam ic ghegaen,
 Aldaer ic bloemkine scone vant staen.
 Daer pluctic minen lieve saen
 Van violetten desen hoet.
 5 Steet hi mi wale,
 Draghiken wale,
 Dunct hi u goet?"

»Joncfrouwe, dien hoet
 Die staet u wale.

10 Wel overcuusche, scoene smale,
 Gheeft mi den hoet,
 Soe doedi wale:
 Gheeft mi den hoet!"

»Ic en wille, hi es soe fijn,
 15 Den hoet sal draghen mijn minnekijn.
 Dat ghi mi bidt gheeft mi onmare;
 Te biddene sone hebdi ghenen spoet.
 Steet hi mi wale,
 Draghikem wale,
 20 Dunct hi u goet?"

»Gherechte minne es een scarp sweert,
 Dat God den jongelinghe gheeft ghebaert.
 Dat ic u bidde heeft u onmare?
 Te biddene sone hebbic ghenen spoet?
 25 Wel overcuusche, scone smale,
 Gheeft mi den hoet,

Soe doedi wale,
Gheeft mi den hoet!"

»Jonchere, u woerde sijn onghetrouwe."

30 — »Si en sijn niet, wel scone joncfrouwe!"

»Jonchere, soe doet minen raet,
Ende noempt u lief sonder baraet."

— »Ghenade, joncfrouwe, hoet mi vergaet,
Ghi sijt mijn troest, mijn toeverlaet,

35 Ghenade, lief, al doer oetmoet!

Ic blive hier doet,
Ine hebbe den hoet."

»Seker soe dadic sonde groet,
Sloeghic mijn lief aldus te doot!

40 Nu staet op, wi selen gaen
Blidelike al sonder waen."

— »God gheve ons tonser minnen spoet!
Nemmermeer en moet
Quaet dorper weten,

45 Wat die minne
Ons beiden doet."

DE KERELS.

Wi willen van den kerels singhen,
Si sijn van quader aert;
Si willen de ruters dwinghen,
Si draghen enen langhen baert.

5 Haer cleedren die sijn al ontnait,
Een hoedekin up haer hoofd ghecapt,
Tcaproen staet al verdrayt;
Haer cousen ende haer scoen ghelapt.
Wronglen, wey, broot ende caes

10 Dat heit hi al den dach;
Daer omme es de kerel so daes,
Hi etes meer dan hijs mach.

Enen groten racghinen cant
Es arde wel sijn ghevouch,

15 Dien neimt hi in sijn hant,
Als hi wil gaen ter plouch.
Dan comt tot hem sijn wijf, de vule;

- Spinnende met enen rocke;
 Een sleter omtrent haer mule;
 20 Ende gaet sijn scuette brocken.
 Wronghele ende wey, broot ende caes
 Dat heit hi al den dach;
 Daer omme es de kerel so daes,
 Hi etes meer dan hijs mach.
- 25 Ter kermesse wille hi gaen,
 Hem dinct datti es een grave;
 Daer wilhijt al omme slaen
 Met sinen verroesten stave.
 Dan gaet hi drincken van den wine,
 30 Stappans es hi versmoort;
 Dan es al de werelt zine,
 Stede, lant ende poort.
 Wronghele ende wey, broot ende caes
 Dat heit hi al den dach;
 35 Daer omme es de kerel so daes,
 Hi etes meer dan hijs mach.
 Met eenen zeeuschen knive
 So gaet hi duer sijn tassche;
 Hi comt tote zinen wive,
 40 Al vul brinct hi sine flassche.
 Dan gheift soe hem vele quader vlouke;
 Als haer de kerel ghenaeft;
 Dan gheift hi haer een stic van den lijscouke;
 Dan es de pays ghemaect.
 45 Wronghele ende wey, broot ende caes
 Dat heit hi al den dach;
 Daer omme es de kerel so daes,
 Hi etes meer dan hijs mach.
 Dan comt de grote cornemuse;
 50 Ende pijpt hem turelureleruut;
 Ay, hoor van desen abuze,
 Dan maecsi groot ghelut.
 Dan sprincsi alle al over hoop,
 Dan waecht haer langhe baert.
 55 Si maken groot gheloop,
 God gheve hem quade vaert.

Wronghele ende wey, broot ende caes
 Dat heit hi al den dach;
 Daer omme es de kerel so daes,
 60 Hi etes meer dan hijs mach.

Wi willen de kerels doen greinsen,
 Al dravende over tvelt,
 Hets als quaet dat zi peinzen,
 Ic weetze wel bestelt.
 65 Men salze slepen ende hanghen,
 Haer baert es al te lanc;
 Sine connens niet ontganghen,
 Sine dochten niet sonder bedwanc.
 Wronghele ende wey, broot ende caes
 70 Dat heit hi al den dach;
 Daer omme es de kerel so daes,
 Hi etes meer dan hijs mach.

OCHTENDAFSCHEID.

«Den dach en wil niet verborghen sijn;
 Het is schoon dach, dat dunket mi.
 Mer wie verborghen heeft sijn lief,
 Hoe node ist dat si scheiden!»

3 »Wachter, nu laet uw schimpen sijn,
 Laet slapen die allerliefste mijn!
 Een vingherlinc root sal ic u schinken,
 Wildi den dach niet melden.”

»Och meldic hem niet, rampsalich wijf,
 10 Het gaet den jonghelinc aen sijn lijf;
 Hebdi den schilt, ic hebbe die speer:
 Daer mede maket u van hier!»

Die jonghelinc sliep ende hi ontspranc;
 Die liefste hi in sijn armen vanc:

15 »En latet u niet so nae ter herten gaen;
 Ic come noch tavont weder.”

Die jonghelinc op sijn vale ros trat;
 Die vrouwe op hogher tinnen lach,
 Si sach so verre noortwaert inne

20 Den dach door die wolken op dringhen

»Haddic den slotel van den daghe,
 Ic weerven in gheender wilder Masen,
 Oft vander Masen tot inden Rijn,
 Al en soude hi nemmer vonden sijn.”

NAAR OOSTLAND.

Naer Oostlant willen wy ryden,
 Naer Oostlant willen wy mee,
 Al over die groene heiden,
 Frisch over die heiden,
 5 Daer isser een betere stee.

Als wy binnen Oostlant komen
 Al onder dat hooge huis,
 Daer worden wy binnen gelaten,
 Frisch over die heiden,
 10 Zy heeten ons willekom sijn.

Ja willêkom moeten wy wezen,
 Zeer willekom moeten wy sijn,
 Daer zullen wy avont en morgen,
 Frisch over die heiden,
 15 Noch drinken den koelen wijn.

Wy drinken wijn er uit schalen,
 En tbier ook zoo veel ons belieft;
 Daer is het soo vrolijk te leven,
 Frisch over die heiden,
 20 Daer woent er mijn zoete lief.

ZANGERLOON.

»Ic sie die morghensterre,
 Mijns lievekens claer aenschijn,
 Men salse wecken met sanghe
 Die alderliefste mijn.”

5 »Wie isset die daer singhet
 Ende mi niet slapen en laet?
 Hi sal sijn singhen laten,
 Voorwaer segghe ic hem dat.”

»Dat ben ic ridder coene,
 10 Een ridder wel ghemeit.

Wanneer suldijs mi lonen
Alle mijn sanghes arbeit?"

»Coomt noch tavond spade
Al voor mijns vaders hof;

15 Aldaer sal ics u lonen,
En secht daer niemant of!"

Den dagh die nam een einde,
Die jonghelinc quam aldaer,
Met sinen blanken armen

20 Woude hise ombevaen.

»Nu staet, joncheer, stille,
En rijdt mi niet te nae!
Ic moet noch eerste weten
Wat loon ic soude ontfæen."

25 »Berghen ende lant, schoon joncfrouwe,
Sal u vri eighen sijn,
Ende boven alle die daer leven
Suldi die alderliefste sijn."

»Sal ic boven alle joncfrouwen

30 Dijn alderliefste sijn,
So suldi, ridder coene,
Mijns lijfs gheweldich sijn."

Si namen daer malcander,
Si ginghen enen ganc

35 Al onder een lindeken groene,
Die nachtegael daer op sanc.

Hi liet sijn mantel glijden

Beneden in dat gras,

Om dat sijn sporen vanden douwe

40 Niet en souden werden nat.

Daer laghen si twee verborghen
Die lieve langhe nacht,
Vanden avont totten morghen,
Tot dat scheen den lichten dach.

STEEDS DE UWE.

Ic sech adieu , wi twee wi moeten scheiden ,
 Bi u laet ic dat herte mijn ;
 Al waer ghi sijt , daer salt oec sijn ,
 Tsi vrow of pijn ,

5 Altoos sult ghi die liefste sijn.

Adieu , adieu , adieu , tmoet immer wesen ,
 Adieu , adieu , alst wesen moet .
 Ic ben ghewont , ic secht u bloot ,
 Mijn hert lijdt noot ,

10 Ghi sijt mijn medicijn.

Cost ic u eer of doocht bewisen ,
 Dat sal ic doen nae mijn vermach ,
 Bi u te bliven nacht ende dach
 Sonder verdrach ,

15 Sonder besweer te sijn.

Och weerde boel , ic moet u altijd eren
 Ende dienen u in al mijn tijt ,
 So worde ic alles trurens quijt ,
 Ende lief , in jolijt

20 Uw eighen dienre wil ic sijn.

Belieft u wat , soet lief , dat laet mi weten ,
 Ghi sult mi vinden altoos bereet ,
 Met u te liden goet ende leet ,
 Als ghi wel weet ,

25 Gi sult die liefste bliven.

Ewig uw eighen ,
 Stadich sonder scheiden.

DE GESTORVEN GELIEFDE.

» Het daghet in den oosten ,
 Het lichtet overal ;
 Hoe luttel weet mijn liefken
 Och waer ic henen sal ,

5 Hoe luttel weet mijn liefken !

Och warent al mijn vrienden
 Dat mijn vianden sijn ;

Ic voerdi uten lande,
 Mijn lief, mijn minnekijn!
 10 Ic voerdi uten lande."

»Dats waer soudi mi voeren,
 Stout ridder wel ghemeit?
 Ic ligghe in mijns liefs armkens
 Met groter waerdicheit,
 15 Ic ligghe in mijns liefs armkens."

»Lichdi in uws liefs armen?
 Bilo! ghi en secht niet waer:
 Gaet henen ter linden groene,
 Verslegghen so leit hi daer;
 20 Gaet henen ter linden groene!"

Tmeisken nam haren mantel,
 Ende si ghinc enen ganc
 Al totter linde groene,
 Daer si den doden vant,
 25 Al totter linde groene.

»Och lichdi hier verslagghen,
 Versmoort al in uw bloet!
 Dat heeft ghedaen u roemen
 Ende uwen hoghen moet,
 30 Dat heeft ghedaen uw roemen.

Och lichdi hier verslagghen,
 Die mi te troosten plach!
 Wat hebdi mi ghelaten
 So menighen droeven dach!
 35 Wat hebdi mi ghelaten!"

Tmeisken nam haren mantel,
 Ende si ghinc enen ganc
 Al voor haers vaders poorte,
 Die si ontsloten vant,
 40 Al voor haers vaders poorte.

»Och is hier enich here
 Oft enich edel man,
 Die mi nu minen doden

Begraven helpen can?

43 Die mi nu minen doden —"

Die heren sweghen stille,
Si en maecten gheen gheluut;
Dat meisken keerde haer omme,
Si ghinc al wenende uut,

50 Ende si ghinc wederomme.

Si nam hem in haren armen,
Si custe hem voor den mont
In eender corter wilen
Tot also menegher stont,

55 In eender corter wilen.

Met sinen blanken swaerde
Dat si die aerde op groef,
Met haer sneewitten armen
Ten grave dat si hem droech,

60 Met haer sneewitten armen.

»Nu wil ic mi gaen begheven
In een klein cloosterkijn,
Ende draghen swarte wilen
Ende worden een nonnekijn,

65 Ende draghen swarte wilen."

Met hare claerder stemme
Die misse dat si sanc,
Met haer sneewitten handen
Dat si dat belleken clanc,

70 Met haer sneewitten handen.

DE KONINGSKINDEREN.

Het waren twee coninckskinderen,
Si hadden malcander so lief,
Si conden bi malcander niet comen,
Het water was veel te diep.

3 Wat deed si? Sy stac op drie keersen,
Als savons het dagelicht sonc:
»Och liefste comt, swemter over!»,
Dat deed sconincs sone, was jonc.

- Dit sach daer een oude quene ,
 10 Een also vileinich vel ;
 Sy ghinker dat licht uutblasen ,
 Daer verdronger dien jonghen helt.
- » Och moeder ,” seidese , » moeder !
 Mijn hoofjen doet mijnder so wee ,
 15 Mocht icker een cort half uertje
 Spanceren al langhes de see ?”
- » Och dochter ,” seidese , » dochter !
 Alleen en meucht ghi niet gaen ;
 Weet op u joncste suster ,
 20 Ende later die met u gaen .”
- » Mijn alderjoncste suster
 Dat is also cleinen kint ,
 Si pluct naer al de roosjens ,
 Die si in haer wegghen vint.
- 25 Si pluct maer al die roosjens ,
 En die bladertjens laet si staen :
 Dan segghen maer alle de lieden :
 Dat hebben conincs kindren ghedaen .”
- » Och dochter ,” seidese , » dochter !
 30 Alleen en meucht ghi daer niet gaen :
 Weet op u joncsten broeder ,
 Ende later die met u gaen .”
- » Och moeder , mijn joncste broeder
 Dat is also cleinen kint ,
 35 Hy loopt naer al de voghels ,
 Die hy in sijn wegghen vint .”
- De moeder ghinc nae de kerke ,
 De dochter ghinc haren ganc ,
 Tot sy er by twater een visscher ,
 40 Haers vaders visscher vant .
- » Och visscher ,” seidese , » visscher
 Mijn vaders visseherkijn !
 Woudt ghi een weinich visschen ,
 Tsoud u wel ghelonet sijn .”

43 Hi smeeet sijn net int water ;
 De lootjens die ghinghen te gront.
 Hoe haest was daer ghevisschet
 Sconincs sone, van jaren was jonc.

Wat troc si van haer hande ?

50 Een vingherlinc root van gout:
 »Hout daer, mijns vaders visscher!
 Dees vingherlinc root van gout.”

Si nam hem in haer armen,
 Si custen hem voor sijn mont:

55 »Och mondeken, cost ghi spreken,
 Och hertjen, waert ghijder ghesont!”

Si nam hem in haer armen,
 Si spronker mee in de see:
 »Adieu, mijn vader en moeder!

60 Ghi siet mi nemmermee.

Adieu, mijn vader en moeder,
 Mijn vriendekens alle ghelijc,
 Adieu, mijn suster en broeder!
 Ic vaerder nae themelrijc.”

HEER DANIEL.

Wildi horen een goet nieu liet?
 Ende dat sal ic ons singhen,
 Wat heer Danielken is gheschiet
 Al met vrou Venus minne.

8 »Oorlof,” sprac hi, »vrouwe waert!
 Ende ic wil van u scheiden,
 Ic wil gaen trecken te Romen waert
 Al om des paus gheleiden.”

»Heer Daniel, wilt ghi oorlof ontfæen,
 10 Ic en wil u niet begheven:
 Laet ons in die camer gaen
 Die hoochste minne pleghen.”

»Dat en doe ic niet, vrouwe fier!
 Mi dunct in alle minen sinne,

Uw oghen bernen al waert een vier,
Mi dunct ghi sijt een duvelinne."

»Heer Daniel, wat ist dat ghi secht?
Ghi en dort u niet vermeten,
Coomt ghi noch weder in den berch,
20 Dat woort en sal ic niet vergheten."

»Trouwen neen ic, joncfrou stout!
Nu noch te ghenen stonden
En peise ic om dinen roden mont,
Die en achte ic niet tot allen stonden."

25 »Daniel, wilt gi oorlof ontfæen,
Neemt oorlof aen die grisen;
Werwaert dat ghi henen keert,
Onsen lof sult ghi altijt prisen."

Hi nam een staf al in sijn hant,
30 Ende hi streec te Romen binnen:
»Nu biddic Maria, die moeder Gods,
Dat ic den paus mach vinden."

Doen hi quam voor den paus ghegaen,
Voor onsen eertschen vader:
35 »Here, ic soude mi biechten gaern,
Ende roepe op God ghenade.

Ik soude mi biechten seer bevrees
Met alle minen sinne,
Ik heb seven jaer in den berch gheweest
40 Met vrou Venus die duvelinne."

»Hebdi seven jaer in den berch gheweest
Met vrou Venus die duvelinne,
So sult ghi bernen ewelijc
Al in die helsche pine."

45 Die paus nam enen droghen stoc,
Ende stac hem in die aerde beneven:
»Wanneer desen stoc rosen draecht,
Dan sijn uw sonden vergheven."

Vermaledijt moeten die pausen sijn;
50 Die ons ter hellen driven!

Si hebben Gode so menighe siele ghenomen,
Die wel behouden mochten bliven.

Hi tooch te Ronsen op thoghe huus
Om drie sijnder suster kinder,

55 Die nam hi al metter hant,
Ende leidese bi Venus sijnder vriendinne.

Al doen den derden dach ommequam,
Dien droghen stoc droech rosen;
Men sant bode ende wederbode

60 Om heer Daniel te soeken.

Doen hi voor den berch quam,
Vrou Venus die quam hem teghen:
» Secht mi, secht mi, Daniel fijn!
Hoe is die reise ghelegghen?"

65 » Hoe nu die reise is ghelegghen,
Daer toe is mi so leide:
Die paus heeft mi sulken troost ghegheven,
Ewelic van God te sijn ghescheiden."

Si sette hem enen stoel,

70 Daer in so ghinc hi sitten,
Si haelden hem enen vergulden nap,
Ende wilde Danielken schinken.

Hi en wilde eten noch drinken,
Si wilde enen raet visieren,

75 Hoe si in die camer soude comen
Met seven camenieren.

Mer doen si uter camer quam
Al lachende ende al spelende,
Al hadde si ewelic ghespeelt,

80 Heer Daniel die hadde ghesweghen.

Mer die dit liedeken eerstwerf sanc,
Sijn harte lach hem in dolen,
Hi was liever in Venus bedwanc
Dan in helsche scholen.

DE JONGE COENRAET.

- Het was die jonghe Coenraet,
 Woude metten balle slaen:
 In der joncfrouwen sale die balle vlooch;
 Die jonghelinc ghinckene vaen.
- 5 In der joncfrouwen sale die balle vlooch
 Die jonghelinc ghinckene vaen,
 Ende vore hi uter salen quam
 Haddi rouwe int herte bevaen.
- » Ay hore, jonghe Coenraet,
 10 Werpe niet den balle te mi;
 Werpne naer die scone joncfrouwe,
 Die minnestu mere als mi!
- Dune sulst ghenen slape slapen
 No ruste vinden altoes,
- 15 Ghine loest die scone joncfrouwe:
 Si ligt ja commer so boes.”
- Het was die jonghe Coenraet,
 Den mantel hi ommehinc,
 So ghinc hi die camere binnen,
- 20 Ende trat vor der riddere rinc:
- » Hier sit ghi, edel riddere!
 Ghi drincket bier ende wijn,
 Ende ic moet clemmen ten berghe up,
 Ende wecken die moeder mijn.”
- 25 Het was die jonghe Coenraet,
 Ten berghe sach hi ter stont:
 Daer spleet ende mure ende maerbersteen,
 Te dale seech die gront.
- » Wie es hi die mi wecket,
 30 Twi wecstu mi moede ende mat;
 Mach dan niet met vreden rusten
 Inder erde mijn crancke vat?”
- » Het es die jonghe Coenraet:
 So heet die name mijn;
- 35 Hi haddi so gherne helpe ende raet
 Van der lieven moeder sijn.”

» Ic gaf di mere selver ende gout,
 Mere als dijn wille was groet,
 Machic niet met vreden dan rusten
 40 In der erde coelen scoet?"

— » Mine suster ende mine stiefmoeder
 Mijn herte met rouwen bevaen,
 Si seiden: ic en mochte niet slapen
 Ofte emmer ruste ontfæen.

45 Si seiden: ic en mochte niet slapen
 Ofte emmer ruste ontfæen,
 Eer ic loeste die scone joncfrouwe,
 Die in dwanghe lanc was ghevaen."

» Mire orse ghevic di den besten,
 50 Die di sal draghen so goet,
 Al rijdstu bi daghe ende bi nachte,
 Hi voert di met vroiliken moet.

Di ghevic dat swert, dat goede,
 Dat bi namen Adelrinc heet,
 55 Ende dune vaerst nemmer ten stride,
 Die seghe en si di ghereet."

Het was die jonghe Coenraet,
 Sijn swaert hi ter side ghort,
 Hi steech up dat ors van prise,
 60 Dat beiden maecte hi cort.

Het was die jonghe Coenraet,
 Sijn ors hi met sporen sloech:
 So reet hi dor twout ende over die see,
 Dattem therte van vrouden loech.

65 So reet hi over die wilde see
 Ende dore dat donckere wout,
 Onthier ent hi quam an den selven burch,
 Waer die slumer die joncfrouwe hout.

» Ay hore, goede wachter,
 70 Wat ic hier segghe te di:
 Es hier joncfrouwe upten burghe,
 So en heles niet vor mi.

Es hier joncfrouwe upten burghe;
 So en heles niet vor mi:

75 Werdic coninc in desen lande,
 Tenen here so makic di."

— » Die muren van harden yser,
 Van stale die porten sijn;
 Het sijn wel achtien winter sint

80 Sine sach der sonnen scijn.

Die leewen entie beren wilt
 Si hoeden haer bachten die gracht;
 Wat lijf ende siele heeft comt nemmer daerin,
 Jonghe Coenraet allene si wacht."

85 Het was die jonghe Coenraet,
 Hi sette hem op sijn pert,
 So coenlic reet hi upten mure toe,
 Gheen oghenwinc hi en mert.

Het was die jonghe Coenraet,
 90 Metten sporen pordi sijn paert;
 Doe spranc hi bendelijc sere
 Den vrijthof in metter vaert.

Doe spranc hi bendelijc sere
 Den vrijthof in metter vaert;

95 Die leewen entie beren wilt
 Si quispelden metten staert.

Die leewen entie beren wilt
 Si lectene metter mont,
 Die linde met haren bladen van gout
 100 Si neech hare toter gront.

Die linde neech hare toter gront
 Met haren bladen van gout;
 Daer stoet die scone joncfrouwe up
 Met lachender roder mont.

105 Het was die scone joncfrouwe,
 Si horde met sporen slaen:
 » Helpmi, Gods moeder, du reene!
 Mine pine es vor emmer ghedaen.

Helpmi, Gods moeder, du reene!

- 110 Vri machic sijn vanden dwanc,
Te scanden come die stiefmoeder mijn;
Die mijn jonghe lijf maecte so lanc.”

Het was die jonghe Coenraet,
Vor die dure hi daer blidelijc stoet;

- 115 Het was die scone joncfrouwe,
Si quam hem daer int ghemoet.

Die jonghe Coenraet hi binnen trat
So stoutelijc sonder wanc.

Hi sach die scone joncfrouwe;

- 120 Haer vroude si cume bedwanc.

» Welcomen jonghe Coenraet,
O edel here mijn!
Danc hebbe die God van hemelrijc,
Verloest sijn wi vander pijn.”

- 125 Het hadde die jonghe Coenraet
Verwonnen beide anxt ende noot;
So lievelike ghinc hi nu rusten
In sire joncfrouwen scoot.

Het hadde die scone joncfrouwe

- 130 Verwonnen beide anxt ende smert;
So lievelike ghinc si nu rusten
An jonghen Coenraets hert.

HILDEBRANT.

» Ic wil te lande riden,”

Sprac meester Hillebrant,

» Die mi den wech wil wisen

Te Barnen in dat lant!

- 3 Si sijn mi onbekent gheweest
So menighen langen dach,
In driendertich jaren
Vrou Goedele ic niet en sach.”

» Wildi te lande riden,”

- 10 Sprac hertoch Abelaen,

» Ghi vinter op der merken

- Den jonghen helt, is coen;
 Ghi vinter op der merken
 Den jonghen Hillebrant:
- 15 Al quaemdi onder twaelven,
 Van hem wordi aengherant.”
- »Soude hi mi daer aenranden
 Met enen evelen moet,
 Ic doorhouwe hem sinen schilt;
- 20 Ten doet hem nemmermeer goet.
 Ic doorslae hem sinen schilt
 Met enen schermenslach,
 Dat hijt siner vrou moeder
 Een jaer wel claghen mach.”
- 25 »Dat en suldi niet doene,”
 Sprac joncheer Diederic,
 »Ic heb den jonghen Hillebrant
 Met goeder herten lief.
 Ghi sult hem sere groeten
- 30 Al door den wille mijn,
 Ende dat hi u laet riden,
 So lief als ic hem mach sijn.”
- Al metten selven woorden
 Hi die groene gaerde opran
- 35 Tot in des merken pleine
 Hillebrant die oude man,
 Tot in des merken pleine,
 Daer hi den jonghen vant.
 »Wat doet desen ouden grise
- 40 Hier in mijns vaders lant?
- Ghi voert een harnas louter,
 Al waerdi eens conincs kint;
 Ghi maecter mijn jonghe herte
 Met sienden oghen blint;
- 45 Ghi sout tsoheime bliven
 Ende houden uw ghemac.”
 Met enen hupschen ghelude
 Die oude loech ende sprac:
 »Soude ic tsoheime bliven

- 50 Ende houden mijn ghemac?
 Van striden ende van vechten
 Daer is mi af ghesacht,
 Van striden ende van vechten
 Al op mijn henenvaert;
 55 Dat segghic u wel, jonghen helt;
 Daer wert af grijs mijn baert.”

»Den baert sal ic u afrucken
 Ende daertoe sere slaen,
 So dat u dat rode bloet

- 60 Over uw wanghen sal gaen;
 Uw harnas ende uwen schilt
 Moet ghi mi ghevende sijn,
 Ende bliven mijn ghevanghen,
 Behoet God dat leven mijn.”

- 65 »Mijn harnas ende schilt
 Daer heb ic mi met gheneert,
 Ic en was noit mijn daghen
 Van enen man verveert.”
 Si lieten daer haer woorden,

- 70 Si ghinghen met swaerden slaen,
 Ende wat si daer bedreven,
 Dat suldi wel verstaen.

Die jonghe brocht den ouden
 Een also swaren slach,

- 75 Mer dat hi van al sijn daghen
 Nie so seer vervaert en was;
 Sijn paert dat spranc te rugghe
 Wel twintich vademmen wijt:

»Den slach, die ghi daer sloeghet;

- 80 Heeft u gheleert een wijf!”

»Soude ic van vrouwen leren;
 Dat waer mi grote schande:
 Ic heb noch ridders ende heren
 Binnen mijns vaders lande;

- 85 Ic heb noch ridders ende cnechten
 Al in mijns vaders hof;

Wes ic niet gheleert en hebbe ;
Daer over lere ic noch."

- Het quam so dat den ouden
90 Liet sinken sinen schilt,
So dat hi den jonghen Hillebrant
Sijn swaert al onderghinc;
Hi nam hem in sijn middele;
Al daer hi smaelste was,
95 Hi worp hem neder te rugghe
Al in dat groene gras.
» So wie hem selven aen den ketel wrijft,
Hi heeft gaerne van den roet:
So hebt ghi ghedaen, ghi jonghe helt !
100 Hier teghen uwen wederspoet,
Spreekt nu uw biechte,
Uw biechtvader wil ic sijn,
Dats, sidi van den wolven,
Ghenesen moocht ghi sijn."
105 » Wolven dat sijn wolven,
Si lopen door dat wout:
Ic ben een jonghen deggen
Gheboren uut Grieken stout;
Mijn moeder hiet vrou Goedele,
110 Een hertoghinne fijn,
Ende den ouden Hillebrant
Dat is die vader mijn."
» Hiet uw moeder vrou Goedele,
Een hertoghinne fijn,
115 Was Hillebrant dijn vader,
So bistu die sone mijn."
Hi schoot op sinen helme;
Hi custe hem aen sinen mont:
» Nu danc ic God den here,
120 Dat ic u sie ghesont."
» Och vader, lieve vader !
Die wonden, die ic heb gheslaghen;
Wil ic al mijn leven lanc
In mijnder herten draghen."

125 — »Nu swighet, sone, stille!
 Der wonden weet ic wel raet;
 Wi willen van hier scheiden:
 God sterc ons op die vaert!

Nu nemet mi ghevanghen
 130 Als men enen ghevanghen doet;
 Vraghen u dan die lieden,
 Wat man dat ghi daer voert,
 So suldi hen dan segghen:
 Tis een die quaetste man,
 135 Die oit op deser werelt
 Van moeder lijf ghewan.’

Het viel op enen Saterdach
 Omtrent der vespertijt,
 Dat die jonghe Hillebrant
 140 Die groene gaerde op reet,
 Hi voerde op sinen helme
 Van goude een cranselijn,
 Ende neven siner siden
 Den liefsten vader sijn.

145 Hi voerde hem ghevanghen
 Al sonder argelist,
 Hi sette hem bi sijnder moeder
 Boven haer aen haren disch.
 »Sone, wel lieve sone!
 150 Dat gheeft mi al te vri,
 Waer om ghi desen ghevanghen
 Hier settet boven mi?”

»Moeder,” seide hi, »moeder!
 Die waerheit sal ic u saghen:
 155 Aen gheender groender heiden
 Had hi mi bi nae verslaghen;
 Het is Hillebrant die oude,
 Die liefste vader mijn:
 Nu neemt hem in uwen armen,
 160 Ende heet hem willecom sijn!”

Si nam hem in haren armen;

Si custe hem aen sinen mont:
 »Nu danke ic God den here,
 Dat ic u sie ghesont.

- 163 Wi willen van hier scheiden
 Ende varen in ons lant;
 Te Barnen binnen der steden
 Daer sijn wi wel becant.”

GEESTELIJKE LIEDEREN.

STABAT MATER.

- Die moeder stont vol van rouwen,
 Weenende onder tcruis met rouwen
 Daer haer lieve sone aen hinc,
 Wiens siele suchtende ende bevende,
 3 Seer bedruet in swaerheid levende
 Metten sweerde des rouwen doerghinc.
- O hoe droeve ende hoe onblyde
 Was die suetste ghebenendide
 Moeder van den eenighen sone,
 10 Die welke weenede ende rouwede,
 Die weerde moeder als si aenschouwede
 Sijn pine swaer ende onghewoene!
- Wie es die mensche hi en dede claghe,
 Als hy Cristus moeder aensaghe
 15 In sulken swaren druck sijnde?
 Wie en soude niet weenen moeghen
 Sulck moeder siende in sulken doeghen,
 Soe droevich als men haer kijnt soe pijnde?
- Om sijns volcs sondeghe ghewenten
 20 Siende[ne] also tormenten
 Ende den gheeselen soe onderdaen,
 Sy sach haer kint seer ghenoeft
 Ontfermelijc sterven ende onghetroest
 Met saechter sielen deerlijc uutgaen.
- 25 Eya moeder, fonteyne der minnen,
 Doet my dien druc bevoelen binnen,

Dat ic met di doch weenen mach,
 Doet dat mijn herte berne seere
 Inder minnen Cristi onsen here,
 30 Dat hem believe mijn bejach!

Heileghe moeder, doet dat lyden
 Ende sijn wonden tot allen tyden
 In mijn herte vaste ende vry.
 Doet dat sijn passie ende wonden,
 35 Sijn smadeghe crucinghe om onse sonden
 Deelachtig met my sondare sy.

In my vesticht dijn lyden alteenen,
 Doet my die crucinghe dijns soens beweenen,
 Die ben in dese alleynde geduerlijc;
 40 Doet my waerlijc met di beclaghen
 Die crucinghe seer swaer om verdragen
 Ende met begheerten beweenen truerlijc.

Doet my met di ondert cruce staen,
 Met di ghesellende gherende te gaen,
 45 Ende met begherten in my gheplant.
 Desen druc maect my ghemeyne,
 En laet in my niet wesen cleyne
 Die begherten ~~was~~ lydens onderstant.

Fins

O maghet der maechden boven al!
 50 En sijt my niet wreet in mijn misval,
 Doet my met di weenen ghenadelijc!
 Doet my draghen Cristus doot,
 Sijn passie ende lyden groot,
 Ende dencken om sijn wonden ghestadelijc!

55 O maghet soet, maghet goedertieren,
 Maria, sachtmoedich in alle manieren,
 Aenhooret roepen des dienaers dijn!
 Maect die wonden met my ghewont
 Ende tcruiice te draghen in alre stont
 60 Ter liefden van den sone dijn.

Ontsteect my vierichlijc in desen;
 Bi dy, o maghet, beschermt te wesen
 Inden daghe sijns oerdeels wreet,

- Doet dattet cruce behoede my,
 65 Ende Cristus doot bi my sy;
 Ende met graciën maect my ghecleet!
 Met Cristo doet my verscheyden,
 Ende gheeft my te comen nae dit beleyden
 Te lidene der victorien!
 70 Wanneer dlichaem sal laten dleven,
 Doet dat die siele dan sy ghegheven
 Ten paradyse der glorien.

DIES EST LAETITIAE.

- Het is een dach van vrolicheden
 In des conincs hove,
 Want daer heeft gewonnen heden
 Een maecht van groten love
 5 Een kynt gemaect al wonderlijc
 Ende altemael geruchtelijc
 Nae zijnre menschelicheden.
 Dat dair is onuutsprekelijc
 Ende dair toe onbegripelijc
 10 Na zijnre godlicheden.
 Die moeder is dochter wonderlijc
 Dies zoens, hij is hoor vader.
 Waer hoord yeman des ghelijcs?
 Hy is God ende mensch to gader;
 15 Hy is knecht ende daertoe heer,
 Hy is overal, dats meer,
 Onbegripelic te vynden;
 Hy is teghenwoordich ende veer,
 Tis groot wonder ende meer,
 20 Ten can gheen mensch verzinnen.
 Doe voortquam die Godes zoen
 Vander maget pure,
 Ghelijc der lelyen bloeme schoon
 Verwondert der natuere,
 25 Dat die jonghe maghet wan
 [Dat] was eer ye dinc began;
 Mensch na zijn behagen,

Dat die borsten der reynicheit
Gaven melck der kyntsklijcheit

30 Den ouden van daghen.

Ghelijc dat niet en quetst dat glas,
Daer die sonne schiint dore,
Ghelovet dat sy maghet was
Na der dracht als vore.

35 Die moeder is gebenedijt,
Door wies besloten lichaem lijt
Die Gods zone geboren;
Die borsten oec wel heylich waren,
Die God in sine jonghe jaren

40 Te zugen hadde vercoren.

In den duuster wan die maecht
Der zonnen verlichter;
Die prins wert inden stal gelaecht,
Alder werelt stichter;

45 Men bant hem mit een wieghe bant,
Die de sterren maecte mitter hant,
Doe hy den hemel wrachte;
Hy weende als een kindekijn mede,
Die donren inden wolken dede,

50 Doe hy opvoer mit crachte.

God den harderkiin ontboot
Des nachts al by hooren beesten
By den engel blyscap groot
Al vandes conincx feesten,

55 Dat gewonnen had een maecht,
In eenre krebbe was hy gelaecht,
In doekelkijn gewonden;
Hy is alder werelt heer,
Van gedaente scoenre meer

60 Dan ye mensche was vonden.

Doe men al die werelt bescreef,
Doe ghinc die maecht met kynde,
Te Bethleem dair sy doe bleef
Ende wan dat kynt dair ynnē,

65 Die ons moet scriven in dat hof,

Dair die enghelen singhen lof
 Van zijne waerdicheden :
 Heer God van hemelrijk ,
 Gheeft ons allen op aertrijc
 70 Van goeden willen vrede !
 Amen.

KERSTLIED.

- Ons ghenaket die avontstar,
 Die ons verlichtet also claer:
 Wel was haer doe.
 Susa ninna susa noe,
 5 Jesus minne sprac Marien toe.
- Dat huus dat hadde so menich gat,
 Daer Cristus in gheboren was:
 Wel was haer doe.
 Susa ninna susa noe,
 10 Jesus minne sprac Marien toe.
- Si sette dat kint op haren schoot,
 Si cussedet voor sijn mondekijn root;
 Het was so soet.
 Susa ninna susa noe,
 15 Jesus minne sprac Marien toe.
- Si sette dat kint op hare cnien,
 Si sprac: »Groot eer moet u gheschien!»
 Wel was haer doe.
 Susa ninna susa noe,
 20 Jesus minne sprac Marien toe.
- Si sette dat kint op haren aerm,
 Mit groter vrouden sacht sijt aen;
 Het was so soet.
 Susa ninna susa noe,
 25 Jesus minne sprac Marien toe.
- Die moeder makede den kinde een bat,
 Hoe lieflic dattet daer inne sat!
 Wel was haer doe.
 Susa ninna susa noe,
 30 Jesus minne sprac Marien toe.

Dat kindekijn pletterde mitter hant,
 Dattet water uten becken spranc:
 Wel was haer doe.
 Susa ninna susa noe,
 35 Jesus minne sprac Marien toe.

Die os ende ooc dat eselkijn
 Die aenbeden dat soete kindekijn:
 Wel was haer doe.
 Susa ninna susa noe,
 40 Jesus minne sprac Marien toe.

MARIALIED.

God groet u coninghinne,
 Maria soet gheluit,
 Ghi sijt een vat vol minnen,
 Altoos ghebenedijt!
 5 O weerde bruoet der weelden,
 U lof is ewich lanc,
 Fonteine des ewighen levens,
 Schenket ons der minnen dranc!

God groet u, alreclaerste,
 10 Die ic aenschouwen mach!
 Maria onse bewaerster
 Si is een ewich dach
 Vol schoonheit sonder verdrieten,
 Vol alre doochden groot:
 15 Och mocht ic haer ghenieten,
 Die edele rose root!

God groet u, merghensterren,
 O spieghel sonder smit,
 Schoonheit sonder meren,
 20 O lelie onbesmit,
 Maria edele sonne,
 Ic mach u gheven prijs,
 Ghi sijt een suver bloeme,
 Een rose des paradijs!

25 God groet u, suver maghet;
 O peerle der joncfrouwen schoo !

- Ghi schijnt ghelijc der sonnen
 Al in des hemels troon;
 Daer is si uutvercoren
 30 Een spieghel al volmaect,
 Als een vercierde rose,
 Och moeder ende maecht!
- God groet u, suver maghet,
 O soete medecijn,
 35 Och dach die ewich daghet,
 Hoe gheerne waer ic dijn!
 En wilt mi niet vergheten,
 Wel edel honichroot,
 Als mi mijn herte sal breken
 40 Al in der uren mijns doods.

HET HEMELSCH VADERLAND.

- Och waer ic in mijns vader lant,
 So en durfte ic niet meer truren!
 Den enghen wech heb ic bestaen,
 Hi wort mi dicwjl sure.
- 5 Den enghen wech den moet ic gaen
 Ende ic moet immer sterven.
 Ghenoechte, solaes ende alle vroude
 Die moet ic leren derven.
- Ic heb so langhe ghenoechte ghesocht
 10 In minnen der creaturen:
 Dat heb ic also duur becocht,
 Haer vroude en mach niet duren.
- Si moeten al ghelaten sijn
 Mit herten ende ooc mit sinnen,
 15 So blivestu vri ende onghеваen
 Van hare valscher minnen.
- O lieflic leet, een heimelic troost,
 Ic wil mi tot u voeghen
 Ende minnen onbecant te sijn:
 20 In di is mijn vernoeghen.
- Och enich een ende anders gheen;

Wanneer wildi mi troosten?
 Ic doghe so menich hertenwee,
 Och woudi mi verlosen!

25 Och edele siele, verweende brunt,
 Laet staen u weenlike truren!
 Den ewighen troost is u beloofd,
 Hi comt in corten uren.

Och herte vri, hoe wel is di!
 30 Condijt te rechte besinnen,
 Lief ende leit ghetroost te sijn
 Ende God alleen te minnen.

Der minnen quael is wee ende wael:
 Och mocht ic hem beschouwen,
 35 Ic worde ghesont in corter stont,
 In hem is mijn vertrouwen.

Jerusalem, mijns vader lant,
 Nae di verlanghet mi sere!
 Hier is so menighe bitterheit;
 40 Dat doet mi dijns begheren.

Daer is so groten loon bereit
 Nae desen corten arbeit.
 Een blide ghesicht, een claer aenschijn,
 Wat mach den salighen soeter sijn?

45 Die borghers sijn so seer verblijt
 Van buten ende ooc van binnen:
 Si drinken uter minnen vloet,
 Si moghen wel vrolic singhen.

Si loven alle soetelic,
 50 Ten is niet uut te spreken;
 Haer bliscap is so menichfout,
 Den rouwe is al vergheten.

DRAMATISCHE POEZIE.

Dr. JONCKBLOET, Gesch. der Mnd. Dichtk. IIIu. 506—569.

HOFFMANN VON FALLERSLEBEN, Horae Belgicae. P. VI.

Terwijl de middeleeuwsche letterkunde over het algemeen arm aan dramatische voortbrengselen is, maakt hierop de Middelerlandsche eene gunstige uitzondering. Het geestelijk drama dat aanvankelijk in de kerken werd gespeeld, en de oorsprong van het tooneel in de middeleeuwen is geweest, is ten onzent slechts door een enkel mysteriespel vertegenwoordigd, terwijl van de wereldsche tien zijn tot ons gekomen, waarvan drie *abele spelen* of ernstige stukken, een *zinnespel* in den trant der latere rederijkers: *Van den winter ende van den somer*, en zes *sotternien*, die na de ernstige stukken werden opgevoerd.

De drie abele spelen zijn kennelijk van denzelfden dichter en in het begin der XIVe eeuw geschreven, en toonen in vergelijking met de zwakke proeven in Frankrijk uit dat tijdperk eene veel grootere kunstwaarde, terwijl ook de sotternien tintelen van een levendigen volkshumor, een frischheid van kleuren, waarmede tooneelen uit de lagere volksklasse ons worden geschetst.

EEN ABEL SPEL VAN ESMOREIT

SCONINGS SONE VAN CECILIEN.

Horae Belgicae. P. VI. p. 3—39.

God die van der maghet was geboren,
Omdat hi niet en woude laten verloren
Dat hi met sinen handen hadde ghemaect,
So woude hi al moedernaect

3 Die doot sterven in rechter trouwen.

Nu biddic u, heren ende vrouwen,
Dat ghi wilt swighen ende horen.
Het was een coninc hier te voren,
In Cecilien was hi gheseten,

10 (Verstaet, so moghedi wonder weten.)

Ende ghecreech een kint bi sijn wijf;
Maer bi hem hielt hi enen keitijf,
Sijns broeder sone, hiet Robbrecht,
Die dat conincrike na recht

15 Altemale soude hebben verworven;

Haddie coninc sonder oor ghestorven.

- Maer nu wert daer een cnecht gheboren,
 Dies Robbrecht hadde groten toren
 Ende int herte groten nijt.
- 20 Nu seldi hier sien in corter tijt
 Wat dat den jonghelinc gheschiet,
 Ende hoe hi ghebracht was in swaer verdriet,
 Ende enen Sarrasijn es vercocht,
 Ende in groten ellende brocht,
- 25 Ende ooc die moeder diene droech,
 Dat si daer na noit en loech
 In twintich jaren, daer si lach
 Ende noit sonne noch mane en sach:
 Dat beriet her Robbrecht al.
- 30 Nu swijcht ende merct hoet beghinnen sal.

Robbrecht.

- Ay mi! ay mi der leider gheboort,
 Die hier nu es comen voort
 Van Esmoreit den neve mijn.
 Ic waende wel coninc hebben ghesijn,
- 35 Als mijn oom hadde ghelaten tlijf.
 Nu heeft hi al bi sijn wijf
 Een kint ghecreghen, die oude viliaert.
 O Cecilien, edel bogaert,
 Edel foreest, edel rijk,
- 40 Ic moet bliven ewelijc,
 Edel foreest, van di bastaert:
 Dies mijn herte also beswaert,
 Dat mi inbringhen sal de doot;
 Maer bi den Here die mi gheboot,
- 45 Ic sal daer omme pinen nacht ende dach,
 Hoe ic dat wicht verderven mach;
 Ic saelt versmoren oft verdrenken:
 Daer sal ic nacht ende dach om denken,
 Al soudic daer omme liden pijn.
- 50 Ic sal noch selve de coninc sijn
 Van Cecilien den hoghen lande.
 Ic sal ooc pinen om haer scande,
 Der coninghinne, mijns ooms wijf,
 Dat hi nemmermeer sijn lijf

- 55 Met haer en sal delen, die wigant.
 Aldus so sal mi bliven tlant,
 Mach ic volbringhen dese dinc.

—
Meester.

- Waer sidi, hoghe gheboren coninc
 Van Damast, gheweldich heer?
 60 Mijn herte es mi van rouwen seer
 Van saken die ic hebbe ghesien.

De coninc.

Platus meester, wat sal gheschien;
 Daer ghi aldus om tachter sijt?

Meester.

- Her coninc, te nacht te mettentijt
 65 Was ic daer buten op dat velt.
 Daer sach ic die lucht also ghestelt
 Ende die planeten ant firmament,
 Dat in kerstenrijc een kint
 Gheboren es van hogher weerde,
 70 Dat u sal doden metten sweerde,
 Her coninc here, ende nemen tlijf,
 Ende uw dochter sal sijn sijn wijf,
 Ende kerstenheit sal si ontfaen.

De coninc.

- Meester, nu doet mi verstaen;
 75 Wanneer so was dat kint gheboren?

Meester.

Te nacht, her coninc, als ghi mocht horen;
 So wert gheboren dat jonghelinc.
 Sijn vader es een hoghe coninc
 Van Cecilien in kerstenlant.

De coninc.

- 80 Meester, nu so doet mi becant;
 Selen dese saken moeten sijn?

Meester.

Jaes, her coninc, bi Apolijn!
 Ofte en doe cracht van groter hoeden.
 Maer wildi werken na den vroeden,
 83 Ic sal u enen raet visieren,
 Hoe ende in wat manieren
 Dat ghi selt bliven in uwen staet;
 Want enen goeden scarpn raet
 Waer hier goet toe gheordeneert.

De coninc.

90 Ay, nu so ben ic ghescoffeert!
 Van der saken die ghi mi telt
 Es mijn herte also ontstelt,
 Dat ic mi niet gheraden en can;
 Maer ghi sijt so wisen man,
 93 Platus meester, lieve vrient,
 Ende hebdi mi langhe met trouwen ghedient;
 Ende meneghen wisen raet ghegheven,
 Dat ic in eren altoos ben bleven:
 Nu biddic u, meester ghetrouwe ende goet;
 100 Dat ghi al metter spoet
 Wilt hulpen vinden enen raet,
 So dat ic blive in minen staet
 Ende van den jonghelinc onghequeet,
 Daer ghi mi dus vele af telt,
 103 Dat ic sijns mach wesen vri.

Meester.

Her coninc here, so hoort na mi,
 Edel baroen, edel wigant:
 Ghi selt mi gheven altehant
 Enen scat met mi te vuren,
 110 Ende ic sal in corten uren
 Daerwaert riden onghespaert;
 Den jonghelinc van hogher aert
 Sal ic ghecrighen met miere const.
 Ic bidde Mamette om sine onst,
 113 Dat icken ghewinnen moet met eren;
 Want nemmermeer en menic te keren;

- Ic salne u bringhen in uwer ghewout.
 Daer omme seldi mi silver ende gout,
 Her coninc, gheven in miere ghewelt.
- 120 Ic salne stelen of copen om ghelt
 Ofte ghecrighen met enegher list:
 Aldus hebbic den raet gheghist.
 Dan sal hi u vri eighen sijn,
 Hi sal werden een goed payijn,
- 125 Na onser wet selen wine leren:
 Aldus so seldi bliven in eren.
 Hi sal wenen dat ghi sijn vader sijt
 Nu lichtelijc. Hets meer dan tijt,
 Ic wil gaen varen metter spoet.

De coninc.

- 130 Platus meester, desen raet es goet.
 Gaet henen ende haest u metter vaert,
 Ic wille dat ghi niet en spaert.
 Nemt scats ghenoech in uwer ghewelt
 Metter ghischen ongetelt,
- 35 Ende brinct mi den jonghelinc:
 Dies biddic u boven alle dinc,
 Ende en spaert daer ane ghenen cost;
 Want ic hebbe so groten lost,
 Dat ic den jonghelinc soude bescouwen.

Meester.

- 140 Her coninc here, in rechter trouwen!
 Ic sal daer omme pinen dach ende nacht.

Robbrecht.

- Entrouwen! ic hebbe so langhe ghewacht;
 Dat ic ghecreghen hebbe mijn begheert.
 Dese jonghelinc die es so weert
- 145 Met minen oom den ouden grisen
 Ende metter moeder, dien so prisen,
 Dat si nie sconer kint en saghen:
 Dese bliscap sal ic hen verjaghen,
 Want het gheeft miere herten pijn:

- 150 Vermalendijst moestu sijn
 Ende die u ooc ter werelt bracht!
 Want ic nie sint, dach noch nacht,
 Bliscap int herte en conde ghewinnen.
 Al souden si beide daer omme ontsinnen,
 155 Dijn lijf dat heefstu nu verloren:
 Ic sal di in enen put versmoren
 Ofte sterven doen een ergher doot.

Meester.

- O vrient, dat ware jammer groot:
 Het dunct mi sijn so scone kint.
 160 Ghi sijt emmer te male ontsint,
 Dat ghi wilt doden dese jonghe gheboort;
 Maer ghi sijt daer op ghestoort,
 Dat horic wel ane uw ghelaet.
 Ic bidde u, vertrect mi uwen staet,
 165 Waer omme sidi daer op so gram?

Robbrecht.

- Vrient, doen hi ter werelt quam
 Ende van siere moeder wert gheboren,
 Quam mi in minen slape te voren,
 Dat hi mi nemen soude mijn leven:
 170 Dies ben ic in sorghen bleven,
 Dat ic noit sint en conste gheduren,
 Ende ic hebbe ghewacht van uren turen,
 Ende hebben ghestolen der moeder sijn.
 Ic meine dat ic nu sinen fijn
 175 Doen sal, eer hi mi ontgaet.

Meester.

- Vrient, ic sal u beteren raet
 Gheven, wildi na mi horen.
 Secht mi: wanen es hi gheboren?
 Dies biddic u door Apolijn.
 180 Hi mochte van selker gheboorten sijn,
 Ic salne copen altehande,
 Ende voerene met mi uten lande
 In heidenesse, des sijt wijs,

In ene stat, heet Balderijs;
 183 Die door Torkien es gheleghen.

Robbrecht.

Vrient, wildi den jonghen deghe
 Copen, ic sal u segghen dan,
 Wiene droech, ende wiene wan
 Sal ic u segghen altgader:
 190 Die coninc van Cecilien es sijn vader,
 Een wigant hoghe gheboren,
 Ende sijn moeder, als ghi moget horen,
 Es conincs dochter van Hongherien.

Meester.

Vrient, es hi van dier paertien,
 193 So es die jonghelinc mijn gherief,
 Ic salne copen, eest u lief.
 Nu sprect op, hoe gheefdine mi?

Robbrecht.

Vrient, dies moochdi wesen vri,
 Om dusent pont van goude ghetelt.

Meester.

200 Hout, vrient, daer es ghelt,
 Ende gheeft mi den jonghelinc;
 Maer berecht mi ene dinc:
 Hoe es sijn name, doet mi becant.

Robbrecht.

Esmoreit heet die jonghe wigant,
 203 Also es die name sijn.

Meester.

So sal hi ewelijc payijn
 Bliven, dies moochdi wesen vroet;
 Mamet die mi bewaren moet,
 Ende ic vare wech met minen gast.

—

Robbrecht.

210 Entrouwen! nu es mijn herte ontlast

11.

- Van dies ic stont in groter sorghen;
 Want ewelijc blijft hi verborgen
 In heidenesse, dies ben ic wijs;
 Want die stede van Balderijs
 215 Leghet door Torkien in verren lande.
 God die moet hem gheven scande!
 Hoe sere hadde hi mi ontstelt!
 Nu willic gaen ende doen dit ghelt
 Heimelic in miere ghewout,
 220 Want het es al edel gout.
 Al en bleve mi nemmermeer
 Tlantscap, nochtan waric een heer
 Met desen ghelde, dat ic hebbe ontfæen.
 Ic hebt na minen wille wel ghedaen,
 225 Want ooc sal mi nu bliven tlant.

—
Meester.

Waer sidi, hoghe gheboorne wigant,
 Van Damast gheweldich coninc?
 Nu comt ende siet den jonghelinc,
 Die gheboren es van edelen bloede.

De coninc.

- 230 Nie en was mi so wel te moede
 Alst es van desen hoghen prosint.
 Ic salne ophouden voor mijn kint;
 Miere dochter sal icken bevelen.

Meester.

- Wattan! her coninc, ghi selt helen
 235 Voor uwe dochter algader,
 Wie sijn moeder es ende sijn vader:
 Dat en seldi haer vertrecken niet,
 Want u mochte daer af verdriet
 Comen hier namaels over lanc;
 240 Want vrouwen sijn van herten wanc.
 Seidi hare sijn hoghe gheslachte,
 Ende dan Venus in haer wrachte,
 Ende worde minnende den jonghen man,

- So mochte si hem segghen dan ,
 245 Hoe dat hi ware comen hier ;
 Want , her coninc , der minnen vier
 Mochte in uwer dochter openbaren ,
 Als hi ware comen te sinen jaren.
 Daer omme en secht haer ghene dinc
 250 Dan dat hi es een vondelinc ;
 Te min so salder haer gheligghen an.

De coninc.

- Platus , Platus , bi Tervogan !
 Het dunct mi goet dat ghi mi secht.
 Laet ons dit ewelijc ghedect
 255 Sijn , dese sake voor die dochter mijn ,
 So machics in vreden sijn. —
 Waer sidi , dochter Damiet ?
 Comt tot mi onghelet ,
 Ic moet u spreken , bi Mahoen !

Damiet.

- 260 Vader , dat willic gherne doen.
 Nu secht m wats uw ghebot ?

De coninc.

- Damiet , bi minen God !
 Anesiet hier desen roden mont ,
 Desen jonghelinc , dit es een vont ;
 265 Mamet heefden mi verleent.
 Ic hoorden daer hi hadde gheweent ;
 Daer ic in die bogaert wandelen ghinc ,
 Daer vant ic desen jonghelinc
 Onder enen cederenboom.
 270 Damiet , nu nemes goom ,
 Ende houten op als uwen broeder :
 Ghi moet sijn suster ende moeder.
 Esmoreit heet dese jonghen man.

Damiet.

- Vader here , bi Tervogan !
 275 Noit en sach ic sconer kint.

- Heefden ons Mamet ghesint;
 Dies willic hem danken ende Apolfjn:
 Ic wil gherne suster ende moeder sijn.
 O uutvercoren jonghe figure!
 280 Du best die schoonste creature,
 Die ic met oghen nie ghesach.
 Met rechten ic Mamet danken mach,
 Dat ic sal hebben enen broeder:
 Ic wil gherne sijn suster ende moeder.
 285 O Esmoreit, wel scone jonghelinc,
 Hoe sere verwondert mi dese dinc,
 Dat ghi waert vonden sonder hoede;
 Want ghi dunct mi van edelen bloede
 Biden ghewaden, die ghi hebt an.
 290 Nu comt met mi, wel scone man,
 Ic sal u als minen broeder doen.

—
De kersten coninc.

- Waer sidi, Robbrecht, neve coen?
 Comt tot mi, ic moet u spreken.
 Mi dunct dat mi mijn herte sal breken
 295 Van groten rouwē die mi gaet an.

Robbrecht

- Ay oom, hoghe gheboren man,
 Waer bi sidi aldus ontstelt?

De k. coninc.

- Van rouwen ben ic also ghequelt,
 Ic duchte dat mi mijn herte sal scoren.
 300 Mijn scone kint hebbic verloren,
 Esmoreit den sone mijn!
 Ay, ic en mochte niet droever sijn!
 Al haddic verloren in dier ghelijc
 Mijn goet ende ooc mijn conincrijc,
 305 Daer omme en woudic droeven twint,
 Haddic behouden mijn scone kint.
 Ay' mi! ay mi! den bitteren rouwe
 Die ic nu lide ende ooc mijn vrouwe!

- Ic duchte het sal mi costen lijf,
 310 Ochte mijn vrouwe dat edel wijf,
 Si heefden rouwe int herte so groot.
 Mi dunct, ic ware mi liever doot
 Dan ic soude liden dit torment.

Robbrecht.

- Ay! edel oom, wide bekent,
 315 Nu en wilt u aldus niet mesbaren!
 Ic weet wel hoe daer es ghevaren:
 Al drijft mijn moeje den rouwe so groot,
 Sine heeft daer af ghene noot,
 Dat weet ic te voren wel.
 320 Haer herte dat es tuwaert fel,
 Om dat ghi out sijt van daghen:
 Ic hebt haer dic wel horen claghen,
 Dat si van mi niet en wist.
 Ic duchte, si u noch met hare list,
 325 Her coninc oom, sal nemen tleven;
 Si sal u seker noch vergheven,
 Dat weet ic te voren wale.
 Ic hebbe so menichwerf haer tale
 Ghehoort in heimeliker stont,
 330 Nochtan en ghewoechs nie mijn mont
 Meer dan nu te deser ure.
 Ic weet wel, si heeft die creature
 Selve ter doot ghebrocht;
 Want si u noit wel en mocht,
 335 Om dat ghi hebt enen grauwen baert.
 Si es op ene ander vaert,
 Si mint seker enen jonghen man.

De k. coninc.

- Bi den vader die mi ghewan!
 Robbrecht neve, wistic dat,
 340 Haer en soude ghehulpen bede no scat,
 Ic en soutse doden, dat felle wijf!

Robbrecht.

Oom, daer settic vore mijn lijf;

Dat ic u segghe, en eest niet waer.
 Ic hebt gheweten over menich jaer,
 345 Dat si u niet en es van herten vrient.

De k. coninc.

O wi! ende waer hebbic dies verdient?
 Met rechte ic dat wel claghen mach.
 Mi dochte dat ic enen inghel sach,
 Als ic anesach haer edel lijf,
 350 Ende es so wreet dat felle wijf?
 Seker, neve, dat wondert mi.
 Nu gaet henen ende haeltse mi,
 Ic moetse emmer spreken horen.

Robbrecht.

Waer sidi, vrouwe hoghe gheboren?
 355 Comt toten coninc minen oom.
 Och edel vrouwe, nemt sijns goom,
 Want hi staet al buten kere.

De vrouwe.

Ay her coninc, edel here!
 Wie sal ons nu hulpen claghen
 360 Den bitteren rouwe die wi draghen,
 Dat wi hebben verloren ons kint?

De k. coninc.

Swijch, van Gode so moeti sijn gheschint,
 Felle pute, quade vrouwe!
 Al den druc ende den rouwe
 365 Dat hebdi mi altemale ghedaen,
 Dat sal u te quade vergaen;
 Want ict algader hebbe vernomen
 Hoe die saken toe sijn comen:
 Ghi hebt die moort allene ghewracht;
 370 Mijn scone kint hebdi versmacht:
 Dat sal u seker kosten tijf.
 Ghi sijt wel dat quaetste wijf,
 Die nie ter werelt lijf ontfinc.

De vrouwe.

Och edel here, edel coninc!
 375 Hoe soudic dat vinden in mijn herte,
 Dat ic hem doen soude eneghe smerte,
 Die ic te miere herten droech?

De k. coninc.

Swijch, quade vrouwe! hets ghenoech
 Ghesproken, ic en wils nemmeer horen;
 380 Ic sal u in enen put versmoren.
 Robbrecht, leitse mi ghevaen!

De vrouwe.

God, die hem ane ene cruce liet slaen,
 Die so moet mi nu verdinghen
 Ende te miere onscout bringhen,
 385 Want ic hier af niet en weet.

Robbrecht.

Seker, vrouwe, hets mi leet.

De vrouwe.

Ay God! ontfermt u dit swaer torment,
 Daer ic in ben, want ic hebbe mijn kint
 Verloren ende men tijcht mi ane die daet.
 390 Ay gheweldich God, daer al an staet!
 Ghi waert sonder verdienste ende sonder scout
 Vaste ghenaghelt ane een hout,
 Ootmoedich God, met naghelen dri,
 Ontfermhertich God, nu biddic di,
 395 Dat die waerheit noch werde vernomen,
 Ende ic te miere onscout moet comen:
 Dies biddic u, hemelsche coninghinne!
 Ay! sal ic nu in minen sinne
 Bliven, dat sal wonder sijn.
 400 Ay God! wie heeft sijn venijn
 Aldus swaerlike op mi ghescoten?
 Ay God! uut u so comt ghevloten
 Alle recht ende alle waerheit:

Nu helpt mi noch te minen bescheit,
 405 Dat ic ontsuldich moet vonden sijn.

De jonghelinc.

O Tervogan ende Apolijn!
 Hoe mach mijn suster, dat edel wijf,
 Ghehebben also reine lijf,
 Dat si ghenen man en mint,
 410 Noch in heidenesse neghenen en kint
 Dien si woude hebben tenen man!
 Bi minen god Tervogan!
 Si heeft emmer een edel nature,
 Ofte si mint ene creature
 415 Heimelike, daer ic niet af en weet;
 Want si en es emmer niet bereet
 Tot eneghen man die nu leeft.
 Ic waent haer Mamet al ingheeft,
 Dat si heeft so edele aert.
 420 Dit es miere liever suster bogaert;
 Hier plecht haer wandelinghe te sijn.
 Bi minen god Apolijn!
 Ic wilder mi ooc in vermeiden gaen,
 Want die vaec comt mi aen;
 425 Ic wil hier slapen ende nemen rast.

De jonghe vrouwe Damiet.

Ay mi! ay mi! hoe groten last
 Draghic al stille int herte binnen!
 Ic ben bevaen met sterker minnen,
 Die ic heimelijc in mijn herte draghe.
 430 O Apolijn! ic u dat claghe,
 Dat mijn herte enen man so mint,
 Nochtan dat sijs niet en kint
 Sijn gheboorte noch sijn gheslacht;
 Maer het doet der minnen cracht,
 435 Si heeft mi vast in haren bant.
 Ay! doene mijn vader vant
 Ende bracht mi den jonghelinc;

- Hi gaffen mi als vondelinc ,
 Dat ic soude sijn suster ende moeder.
 440 Hi waent dat hi es mijn broeder ,
 Maer hi en bestaet mi twint ;
 Nochtan hebbickene ghemint
 Boven allen creaturen ;
 Want hi es edel van naturen
 45 Ende ooc van enen hoghen moede ,
 Hi es coenlijc van edelen bloede ;
 Al was hi te vondelinghe gheleit ,
 Mijn herte mi van binnen seit ,
 Dat hi es hoghe gheboren.
 450 Esmoreit uutvercoren ,
 Edel ende vroom , scone wigant ,
 Doen u mijn lieve vader vant ,
 Dies es leden bi ghetale
 Achtien jaer , dat weet ic wale ,
 455 Hebdi gheweest mijn minnekijn.
 O uutvercoren degheh fijn ,
 Ewelijc blivic in dit verdriet ;
 Want ic en wils u ghewaghen niet :
 Dadict , mijn vader name mi tlijf.

De jonghelinc.

- 460 O uutvercoren edel wijf ,
 Ende ben ic dan een vondelinc ?
 Ic waende mijn here de coninc ,
 Edel wijf , hadde ghesijn mijn vader ,
 Ende ghi mijn suster , dat waendic algader ,
 465 Ende beide gheweest van enen bloede.
 Ay ! mi es nu also we te moede :
 Bi minen gode Tervogan !
 Ic ben wel die droefste man ,
 Die nie ter werelt lijf ontfinc.
 470 Ay mi ! ben ic dan een vondelinc ,
 Op erde nie droefer man en waert.
 Ic waende sijn van hogher aert ,
 Maer mi dunct ic ben een vont.
 Nu biddic u , edel rode mont ,
 475 Dat ghi mi algader secht

Van inde toorde ende al ontdeect
Hoe dat mi uw vader vant.

De jonghe vrouwe Damiet.

O Esmoreit, wel scone wigant,
Nu ben ic wel also droeve als ghi.
480 Ic en wist niet dat ghi mi waert so bi,
Doen ic sprac die droeve tale.
O edel wigant, nu nemet wale:
Het quam mi uut groter minnen vloet.

De jonghelinc.

O edel wijf, nu maect mi vroet,
485 Hoe die saken comen sijn.
Ic plach te segghen suster mijn,
Maer dat moetic nu verkeren,
Enen anderen sanc moetic nu leren,
Edel wijf, ende spreken u an
49 Ghelijc enen vremden man;
Nochtan so moetic ewelijc bliven
Uw vrient ende ghetrouwe boven allen wiven,
Die op der erden sijn gheboren.
Och edel wijf, nu laet mi horen
495 Ende secht mi waer ic vonden waert.

De jonghe joncfrou Damiet.

Och edel jonghelinc van hogher aert,
Na dien dat ghi hebt ghehoort,
So willicet u vertrecken voort,
Waer dat u mijn vader vant:
500 In sinen bogaert, scone wigant,
Daer hi hem verwandelen ghinc.

De jonghelinc.

Och edel wijf, berecht mi ene dinc:
En hoordi daer na noit ghewaghen
Vrouwe oft joncfrou horen claghen,
505 Dat iemen een kint hadde verloren?

De jonghe joncfrou Damiet.

O edel jonghelinc uutvercoren
Daer af en hebbic niet ghehoort.

De jonghelinc.

- Ay! so ben ic van cleiner gheboort,
 Dat duchtig, oft uut verren lande.
 510 Mamet late mi noch die scande
 Verwinnen, dat ic weten moet
 Wie mi desen lachter doet,
 Dat ic te vondelinghe was bracht.
 Nu en willic nemmeer den enen nacht
 515 Ten anderen verbeiden, ic en hebbe vernomen
 Van wat gheslachte dat ic ben comen,
 Ende wie dat mijn vader si.

De jonghe joncfrou Damiet.

- O Esmoreit, nu blijft bi mi!
 Ic bits u in die ere van allen vrouwen.
 520 Storve mijn vader, ic soude u trouwen,
 Edel wigant, tot enen man:
 O Esmoreit, so moochdi dan
 Sijn van Damast gheweldich here.

De jonghelinc.

- O edel vrouwe, die onnere
 525 En sal u nemmermeer gheschien;
 Dien lachter moet verre van u vlien;
 Dat ghi sout nemen enen vondelinc.
 Uw vader es een hoghe coninc,
 Ende daer toe sidi so scone,
 530 Ghi moocht met rechten draghen crone
 Voor elken man die nu leeft.
 Mijn herte van groter scande beeft,
 Dat ic aldus hebbe ghevaren.

De jonghe joncfrou Damiet.

- O Esmoreit, laet uw mesbaren!
 535 Dies biddic u, edel wigant.
 Al waest dat u mijn vader vant,
 Dan wert u nemmermeer verweten.
 Met groten vrouden onghemeten
 Selen wi leyen, ic ende ghi.

De jonghelinc.

- 340 O edel wijf, dies moetic mi
 Ewelijc van u beloven;
 Maer nemmerme en willic hoven
 Met enighen wive die nu leeft
 Ofte die de werelt binnen heeft,
 345 Ic en sal tierst, bi Tervogan!
 Den vader kennen die mi wan,
 Ende ooc die moeder die mi droech.
 O rode mont, ic hebbe ghenoech
 Hier ghelet, ic wille gaen varen.

De jonghe joncfrou Damiet.

- 350 O wi! nu mach ic wel mesbaren:
 Ic blive allene in dit verdriet.
 Vele spreken en dooch emmer niet,
 Dat so hebbic ondervonden;
 Vele spreken heeft in meneghen stonden
 355 Dicwile beraden toren;
 Bi vele spreken es die meneghe verloren.
 Haddic ghesweghen al stillekijn,
 So haddic in vrouden moghen sijn
 Bi Esmoreit al mijn leven,
 360 Dien ic met spreken hebbe verdreven.
 Met rechte mach ic roepen olas!
 O wi! dat ic niet stom en was,
 Doen ic sprac dit droeve woort.

De jonghelinc.

- O edel wijf, nu willic voort.
 365 Mamet beware uw reine lijf!
 Nu biddic u, wel edel wijf,
 Groet mi den coninc minen here;
 Want ic en sal keren nemmermere,
 Ic en hebbe vonden mijn gheslacht
 70 Ende ooc den ghenen die mi bracht;
 Daer ic te vondelinghe was gheleit.

De jonghe joncfrou Damiet.

- O scone jonghelinc Esmoreit,

Nu biddic u door ootmoet,
 Als ghi van uwer saken sijt vroet,
 575 Dat ghi dan wederkeert tot mi.

De jonghelinc.

O scone joncfrouwe van herten vri,
 Dan sal ic laten nemmermeer,
 Ic en sal met enen corten keer,
 Edel wijf, tot u comen,
 580 Als ic die waerheit hebbe vernomen,
 Bi minen god Tervogant!

De jonghe joncfrou Damiet.

O Esmoreit, nemet desen bant:
 Hier in so waerdi ghewonden,
 Esmoreit, doen ghi waert vonden:
 585 Edel jonghelinc, dies ghelooft.
 Ghi selten winden omtrent uw hooft
 Ende voerten also openbaer
 Op aventure, of iemen waer
 Die u kennen mochte daer an,
 590 Ende peinst om mi, wel scone man;
 Want ic blive in groter sorghen.

De jonghelinc.

Mijn God, die niet en es verborghen,
 Die moet nu mijn trooster sijn!
 O Mamet ende Apolijn,
 595 Mahoen ende Tervogan!
 Dese scone wapen die hier staen an,
 Mochten si toebehoren mi,
 So waer ic int herte wel vri,
 Dat ic ware van edelen bloede.
 600 Mi es emmer also te moede,
 Om dat ic lach daer in ghewonden,
 Doen ic te vondelinghe was vonden,
 Ic bender seker af gheboren:
 Mijn herte segghet mi te voren,
 605 Want ic daer in ghewonden lach.

- Ic nemmeer vroude ghewinnen en mach ;
 Ic en hebbe vonden mijn gheslachte
 E de die mi ooc te vondelinghe brachte ,
 Ic souts hem danken , bi Apolijn !
 610 Ay ! mochtic noch vader ende moeder mijn
 Scouwen , so waer mi therte verclaert ,
 Ende waren si dan van hogher aert ,
 So waer ic te male van sorghen vri.

Sine moeder.

- O edel jonghelinc , nu comt tot mi
 615 Ende sprekt jeghen mi een woort ,
 Want ic hebbe u van verre ghehoort
 Jammerlijk claghen uw verdriet.

De jonghelinc.

O scone vrouwe , wats u gheschiet ,
 Dat ghi aldus licht in dit prisoen ?

Sine moeder.

- 620 O edel jonghelinc van herten coen ,
 Aldus moetic ligghen ghevaen ,
 Nochtan en hebbic niet mesdaen ,
 Want mi verraderie al doet.
 O scone kint , nu maect mi vroet ,
 625 Hoe sidi comen in dit lant ,
 Ende wie gaf u dien bant ?
 Berecht mi dat , wel scone jonchere.

De jonghelinc.

- Bi Mamet minen here !
 Vrouwe , dan sal ic u weigheren niet.
 630 Wi moghen mallic anderen ons verdriet
 Claghen , want ghi sijt ghevaen ,
 Ende groot verdriet es mi ghedaen ;
 Want ic te vondelinghe was gheleit ,
 Ende desen bant in gherechter waerheit
 635 Daer so lach ic in ghewonden ,
 Lieve vrouwe , doen ic was vonden
 Ende voeren aldus openbaer

Op aventure; oft iemen waer ,
Die mi kennen mochte daer an.

Sine moeder.

640 Nu secht mi , wel scone man ,
Wetti iet waer ghi vonden waert?

De jongheling.

O lieve vrouwe , in enen bogaert
Te Damast in ware dinc ,
Daer so vant mi die coninc ,
645 Die mi opgehouden heeft.

Sine moeder.

Ay God , die alle doochden gheeft ,
Die moet sijn ghebenedijt !
Van herten ben ic nu verblijt ,
Dat ic gheleeft hebbe den dach ,
650 Dat ic mijn kint anescouwen mach.
Mijn herte mochte wel van vrouden breken:
Ic sie mijn kint ende ic hoort spreken ,
Daer ic om lide dit swaer tormint.
Sijt willecome , wel lieve kint ,
655 Esmoreit , ic ben uw moeder
Ende ghi mijn kint , dies sijt vroeder ;
Want ic maecte metter hant ,
Esmoreit , selve dien bant :
Daerin so haddic u ghewonden ,
660 Esmoreit , doen ghi waert vonden
Ende ghi mi ghenomen waert.

De jonghelinc.

O lieve moeder , secht mi ter vaert ,
Hoe heet die vader die mi wan ?

Sine moeder.

Dates van Cecilien die hoghe man
665 Es uw vader , scone jonghelinc ,
Ende van Hongherien die coninc
Es die lieve vader mijn :

Ghi en moocht niet hogher gheboren sijn
Int kerstenrijc verre noch bi.

De jonghelinc.

670 O lieve moeder, nu secht mi,
Waer omme lichdi aldus ghevaen?

Sine moeder.

O lieve kint, dat heeft ghedaen
Een verrader valsc ende quaet,
Die uwen vader gaf den raet,
675 Dat ic u selven hadde versmoort.

De jonghelinc.

O wi der jammerliker moort!
Die dat mijn vader den coninc riet
Bracht mi ooc in dit verdriet,
Dat ic te vondelinghe was gheleit.
680 Ay! ende of ic die waerheit
Wiste, wie dat hadde ghedaen,
Die doot soude hi daer omme ontfæen,
Bi minen god Apolijn!
Ay lieve moeder mijn!
685 Nu en willic langher beiden niet,
Ic wil u corten dit verdriet;
Aen minen vader den hoghen baroen,
Dat hi u bringhe uut desen prisoen,
Dat sal mine ierste bede sijn.
690 Danc hebbe Mamet ende Apolijn,
Ende die scheppere die mi ghewrachte,
Dat ic hebbe vonden mijn gheslachte
Ende ooc die moeder die mi droech.
Mijn herte met rechte in vrouwen loech,
695 Doen ic anesach die moeder mijn.

Sine moeder.

Ootmoedich God, nu moeti sijn
Ghelooft, ghedanct in allen stonden!
Mijn lieve kint hebbic nu vonden,
Die mi nu verlossen sal

700 Want die vroude es sonder ghetal,
Die nu mijn herte van binnen drijft.

Robbrecht.

O wi! enen dief dien men ontlijft
En mochte niet so droeve ghesijn,
Als ic nu ben int herte mijn,
705 Want ic duchte grote scanden.
Haddickene doot met minen handen,
Doen ickene vercocht, so waer hi doot.
Ay! ic hebbe den anxt so groot,
Dat mi daer af sal comen toren;
710 Want comet uut, ic ben verloren,
Dat icken vercochte den Sarrasijn.

De kersten coninc.

Gaet henen, Robbrecht neve mijn,
Tot miere vrouwen die coninghinnen,
Die ic ewelijc met herten moet minnen
715 Ende ooc bliven onderdaen,
Want icse ghehouden hebbe ghevaen
Sonder verdiente ende buten scout:
Dat rout miere herten menichfout,
Dat ic haer hebbe gheweest so wreet.
720 Gaet henen ende haeltse mi ghereet,
Ende laetse haer scone kint anscouwen.

Robbrecht.

Her coninc here, in rechter trouwen,
Dat willic al te gherne doen.

Comt, edel vrouwe, uut desen prisoen;
725 Daer ghi dus langhe in hebt gheleghen;
Ghi selt anesien den jonghen deghe
Esmoreit den jonghelinc.
Mijn herte van binnen vroude ontfinc;
Doen ic anesach den sconen wigant.

De kersten coninc.

- 730 O edele vrouwe, gheeft mi uw hant,
 Ende wilt mi dese mesdaet vergheven;
 Want ewelijc al mijn leven
 So willic uw dienere sijn,
 Want die scouden die sijn mijn:
 735 Dat hebbic nu wel vernomen;
 Want Esmoreit ons kint es comen
 Een scoon volwassen jonghelinc.
 Ic bidde u om Gode, die ontfinc
 Die doot van minnen, verghevet mi.

De vrouwe.

- 740 O edel here van herten vri,
 Ic wils u al te gherne vergheven,
 Want alle minen druc es achterbleven
 Ende al mijn toren ende al mijn leit.
 Waer es mijn lieve kint Esmoreit?
 745 Roepten mi voort ende laten mi sien.

Robbrecht.

Och edel vrouwe, dat sal u gheschien.
 Waer sidi, Esmoreit, neve mijn?

De jonghelinc.

- Ic ben hier bi Apolijn!
 O Mamet ende Mahoen,
 750 Lieve vader, hoghe baroen,
 Die moet u gheven goeden dach,
 Ende ooc miere moeder die ic noit en sach
 Meer dan nu te deser tijt!
 Ic ben al miere droefheit quijt,
 755 Die ic in mijn herte ontfinc.
 Doen ic vernam dat ic een vondelinc
 Was, doen waert ic die droefste man,
 Die nie ter werelt lijf ghewan,
 Maer het es mi al ten besten vergaen.

De kersten coninc, sijn vader.

- 760 O Esmoreit, doet mi nu verstaen
 Ende secht mi, waer hebdi ghewoont?

De jonghelinc.

- Met enen coninc die es ghecroont
 Te Damast, her vader mijn.
 Hi es een edel Sarrasijn,
 763 Die vant mi in sinen bogaert,
 Ende hi heeft een dochter van hogher aert,
 Die mi so blidelijc ontfinc:
 Doen mi haer vader die coninc
 Vant, doen waert si mijn moeder,
 770 Ende hielt mi op als haren broeder,
 Daer icse ewelijc om minnen moet;
 Die heeft mi al ghemaect vroet,
 Hoe dat mi haer vader vant,
 Ende dat ic lach in desen bant,
 • 775 Doen haer vader mi haer brachte.

De vrouwe.

- Dits die bant die ic selve wrachte,
 Esmoreit, wel scone man.
 Ic setter uws vader wapen an:
 Men macht noch sien in drie paertien,
 780 Ende ooc die wapen van Hongherien;
 Omdat ghi daer uut sijt gheboren
 So haddic u so uutvercoren,
 Dat icken maecte tuwer eren,
 Dat mi ter droefheit moeste verkeren,
 785 Esmoreit, doen ic u verloos.
 Ic bidde Gode die sijn cruce coos,
 Dat hijt hem te recht wille vergheven,
 Die mi anedede dat bitter leven,
 Daer ic so langhe in hebbe ghesijn.

De jonghelinc.

- 790 O lieve moeder, bi Apolijn!
 En was nie ondaet noch moort
 Si en moeten comen voort,
 Ende int inde werden si gheloont.

Robbrecht.

Bi den Here die was ghecroont

- 795 Met eenre cronen dorenijn!
 Esmoreit neve mijn,
 Wistict wie dat hadde ghedaen,
 Die doot soude hi daer omme ontfæen,
 Ofte hi ontsonke mi in die eerde,
 800 Ic soudene seker met minen sweerde
 Doden ofte nemen tlijf.
 Ay mi! oft ic den keitijf
 Wiste die u den lachter dede,
 Hi en soude mi niet in kerstenhede
 805 Ontsitten, hi ware seker doot.

De vrouwe.

Nu willen wi loven in vrouden groot,
 Ende alle droefheit willen wi vergheten,
 Want met vrouden onghemeten
 So es mijn herte nu bevaen.

De coninc.

- 810 Esmoreit sone, nu laet ons gaen
 Ende laet ons met vrouden sijn;
 Maer Mamet ende Apolijn
 Dies so moeti nu vertien,
 Ende gheloven ane Marien .
 815 Ende ane God den oversten vader,
 Die ons ghemaect heeft alle gader,
 Ende al dat in die werelt leeft
 Met siere const ghemaect heeft;
 Die sonne ende mane, dach ende nacht
 820 Heeft hi ghemaect met siere cracht,
 Ende ooc hemel ende ertrijc,
 Ende loof ende gras in dier ghelijc:
 Daer so moeti gheloven an.

De jonghelinc.

- Vader here, so biddic hem dan
 825 Den oversten God van den trone,
 Dat hi Damiet die scone
 Beware boven al dat leeft,
 Want si mi opgehouden heeft:
 Daer omme eest recht dat icse minne

- 830 Van Damast die edele coninghinne,
 Damiet dat edel wijf.
 Ay God, bewaert haer reine lijf!
 Want si es nojael ende goet;
 Met rechte dat icse minnen moet
 835 Boven alle die leven op ertrijc.
 En dadics niet, so haddic onghelijc,
 Want si es mi van herten vrient.

Robbrecht.

- Esmoreit neve, dats goet verdient.
 Nu willen wi alle droefheit vergheten;
 840 Met bliden moede willen wi gaen eten,
 Want die tavel es bereit.
-

De jonghe joncfrou Damiet.

- Ay! ende waer mach Esmoreit
 Merren, dat hi niet en coomt?
 Ic duchte dat hi es verdoemt
 845 Ochte ghestorven quader doot,
 Ofte hi es in vrouden groot,
 Dat hi mi dus heeft vergheten.
 Ic sal nochtan die waerheit weten
 Hoe die saken met hem staen,
 850 Al soudic daer om die werelt doorgaen.
 Waer sidi, Platus, meester vroet?

De meester.

- Edel vrouwe, ghetrouwe ende goet,
 Tot uwen dienste ben ic bereit.

De jonghe joncfrou Damiet.

- Meester, nu willic Esmoreit
 855 Gaen soeken van lande te lande,
 Al soudic daer omme liden scande
 Ende hongher ende dorst ende jeghenspoet.
 Het es een dinc dat wesen moet:
 Gherechte minne dwinct mi daer tu.
 860 Lieve meester, nu biddic u,

Dat ghijs mi niet af en gaet,
 Ghi en blijft bi mi ende gheeft mi raet,
 Hoe dat wine vinden moghen.

De meester.

Vrouwe, nu sijt in goeden hoghen!
 863 Na dien dat ghijs begheert
 Ende ghi den jonghelinc hebt so weert,
 So willen wi soeken den hoghen man.

De jonghe joncfrou Damiet.

Platus meester, gawi dan
 Ghelijc of wi waren pilgherijn.

870 Ay! en sal hier niemen sijn
 Die ons beiden iet sal gheven
 Twe pilgherijms die sijn verdreven
 Ende van den rover afgheset?

De jonghelinc.

Ay! daer horic Damiet
 873 Spreken; hoordicse nie?
 O weerde maghet sente Marie!
 Ende hoe ghelijc so sprect si hare,
 Damiet der sconer care,
 Van Damast die scone coninghinne,
 880 Die ic boven alle vrouwen minne
 Die op der eerden sijn gheboren.
 Nu sprect op ende laet mi horen,
 Ghi sprect haer boven maten ghelijc.

De jonghe joncfrou Damiet.

Waer ic te Damast int conincrijc,
 883 Esmoreit wel scone man,
 So soudic haer bat gheliken dan;
 Maer nu sta ic als een pilgherijn.

De jonghelinc.

O Damiet; vrouwe mijn;
 Ende sidi dit, wel edel wijf? :

- 890 Mijn herte, mijn siele ende mijn lijf
 Met rechten in vrouden loven mach;
 Want ic nie liever gast en sach,
 Die noit op eertrike was gheboren.
 Och edel wijf, nu laet mi horen,
 895 Hoe sidi comen in dit lant?

De jonghe joncfrou Damiet.

- O Esmoreit, wel scone wigant,
 Mi dochte ic hadde u gherne ghesien,
 Maer en mochte mi niet geschien,
 Ic en moeste daer omme liden pijn.
 900 Doen maectic mi als een pilgherijn,
 Ende come aldus ghedooft doort lant,
 Ende nam Platus metter hant,
 Dat hi soude mijn behoeder sijn.

De jonghelinc.

- Waer sidi, lieve vader mijn?
 905 Comt tot hare, ghi moetse scouwen,
 Die vol minnen ende vol trouwen
 Haer herte tote miwaert draecht.
 Het es recht dat si mi behaecht:
 Si heeft so vele door mi ghedaen.

De coninc.

- 910 So willicse met blider herten ontfacen.
 Sijt willecome, Damiette wel scone!
 Ghi selt in Cecilien crone
 Draghen boven al die leven.
 Ic salse minen sone opgheven,
 915 Ende ghi selt seker werden sijn wijf;
 Want ic hebbe so ouden lijf,
 Dat icse nemmeer ghedraghen en can.

Robbrecht.

- Her coninc oom, bi sente Jan!
 Esmoreit hi es wel weert,
 920 Hi wert een ridder wide vermeert
 Ende die de wapene wel hantiert:
 Desen raet dunct mi goet ghevisiert,

Dat hi die crone van u ontfa.
 Damiet, nu comt hier na,
 925 Ghi selt werden jonghe coninghinne.

De meester.

Hulpt Mamet! dat ic niet uut minen sinne
 En come, dat verwondert mi.
 O Esmoreit, edel ridder vri!
 Die man brachte u in al dit verdriet.
 930 Wat hi u secht hine meines niet,
 Hi hevet tuweert al valschen gront.
 Ic cochte u jeghen hem om durent pont
 Van finen goude, die ic hem gaf.

De jonghelinc.

Meester, nu secht mi daer af,
 935 Hoe die saken ghelegghen sijn.

De meester.

O Esmoreit, bi Apolijn!
 Dies es leden achtiën jaer
 Dat ic quam ghereden daer,
 Esmoreit, op die selve stede.
 940 Nu hoort wat die keitijf dede:
 Daer soude hi u seker hebben versmoort,
 Hi sprac tot u so felle woort,
 Dat ghi hem sijn rike sout ondergaen.
 Ghi moeste hem emmer iet bestaen,
 945 Dat hoordic wel an sijn ghelaet.

De jonghelinc.

Meester, vertrect mi al den staet,
 Dies biddic utermaten sere;
 Want ic sta al buten kere,
 Dat ic die waerheit niet en weet,
 950 Die miere moeder dat grote leet
 Ende mi dien lachter mochte anedoen.

De meester.

O Esmoreit, bi Mahoen!

Het heeft ghedaen die selve man;
 Bi minen god Tervogan!
 955 Hi soude u hebben ghenomen tlijf,
 Want hi vermaets hem, die keitijf,
 Ic horet ende sprac hem aen
 Ende seide hem, het ware quaet ghedaen,
 Want hi soude doden den jonghen voocht,
 960 Also dat ic u jeghen hem cocht
 Om dusent pont van goude root.

De jonghelinc.

Bi den Here die mi gheboot!
 Die ondaet sal ghewroken sijn,
 Eer ic sal eten of drinken wijn.
 965 Nu moeti uwen indach doen!
 Waer sidi vader, hoghe baroen,
 Ende Robbrecht die moordenaer?

Robbrecht.

Bi den Here, dan es niet waer!
 Esmoreit, neve mijn,
 970 Ic hebbe oit goet ende ghetrouwe ghesijn,
 In was noit moordenaer no verrader.

De jonghelinc.

Swijc, putesone! het es noch quader
 Die ondaet die ghi hebt ghewracht.
 Hoe quam dat nie in uw ghedacht
 975 Te vercopen uwes selfs gheboren bloet,
 Ende maket minen vader vroet,
 Dat mijn moeder hadde ghedaen?

Robbrecht.

Daer willic in een crijt voor gaen,
 Esmoreit, wel coene wigant,
 980 Es hier enich man int lant,
 Die mi dat wil tien an.

De meester.

Swijch al stille, quaet tiran!

Ghi souden hebben doot ghesteken ,
 En haddi mi niet horen spreken ,
 985 Daer ic ten aenganghe quam ghereden.
 Ic en was nie so wel te vreden ,
 Als dat icken jeghen u cochte om ghelt.
 Ic gaeft u al onghetelt
 In een foortsier , was yvorijn ;
 990 Noch soude ment vinden in uwe scrijn :
 Daer willic onder setten mijn lijf.

De jonghelinc.

Ay mi , Robbrecht , fel keitijf!
 Met rechten ic u wel haten mach.
 Ghi selt nu hebben uwen doemsdach :
 995 Al die werelt en holpe u niet.

Robbrecht hanct men hier.

De jonghelinc noch.

Aldus eest menichwerf gheschiet :
 Quade werken comen te quaden lone ;
 Maer reine herten spannen crone ,
 Die vol doochden sijn ende vol trouwen.
 1000 Daer omme radic , heren ende vrouwen ,
 Dat ghi uw herte in doochden stelt ,
 So wordi int ende met Gode verselt
 Daer boven in den hoghen trone ,
 Daer die inghelen singhen scone :
 1005 Dies onne ons die hemelsche vader !
 Nu secht Amen alle gader.

Amen.

De meester.

God die neme ons allen in hoede.
 Nu hoort , ghi wise ende ghi vroede ,
 Hier so moochdi merken ende verstaen ,
 1010 Hoe Esmoreit ene wrake heeft ghedaen
 Over Robbrecht sinen oom al hier ter stede.
 Elc blive sittene in sinen stede ,
 Niemen en wille thuisweert gaen :

Ene sotheit sal men u spelen gaen ,
 4015 Die cort sal sijn , doe ic u weten.
 Wie hongher heeft hi mach gaen eten ,
 Ende gaet alle dien graet neder.
 Ghenoeghet u , so comt alle weder.

DIE SOTTERNIE VAN LIPPIJN.

Horae Belgicae, P. VI. p. 40—48.

Hier beghint twijf.

Hem ! secht , hem ! God hebs al deel !
 Ic wil gaen driven mijn riveel
 Met minen soeten lieve int gras.
 Hets lanc leden dat ic met hem niet en was.
 3 Hem ! secht , hem ! waer sidi Lippijn ?

Lippijn.

Ic ben hier , wat saelt sijn ?

Sijn wijf.

Lippijn , ghi moet gaen halen borre ende vier ,
 Ende ic sal wedercomen schier ,
 Ende bringhen ons iet dat wi selen eten.

Lippijn.

10 Bi der doot ons Heren ! ghi selet vergheten ,
 Ghi pleecht so dicwile langhe te merren.

Sijn wijf.

Wat , Lippijn ! ghi en moghet u niet erren ,
 Want ic hebbe dicwile vele te doene :
 Eer ic ghehore mine sermoene ,
 15 So vallet hoghe op den dach ,
 Eer ic ten vleeschuus comen mach ,
 So copic ooc gherne goeden coop ;
 Dan so moetic beiden tot den loop
 Es ghedaen van den bedranghe :
 20 Also comet toe dat ic merre so langhe ,
 Goede Lippijn , ghi moetet al weten.

Lippijn.

Ewaerheit! ghi soudes mi vele ontmeten
 Ende ic en weter wat toe segghen.
 Gaet henen, ic sal ons vier anlegghen
 25 Ende halen borre ende scuren den pot;
 Want also moet mi hulpen God!
 Ic hebbe mi oit te slavernien gheset.

Sijn wijf.

Goede Lippijn, wast die scotelen met
 Ende keret ons den vloer scone.

Lippijn.

30 Goede, nu hoort, dat u God lone?

Sijn wijf.

Ende mer daer bi niet.

Lippijn.

Al hebbic al mijn daghe
 Gheweest uwe arme slave,
 Mi dunct ic moetse noch sijn al mijn leven.

Sijn wijf.

35 Swijch, God moet u lachter gheven!
 Dat ghi so langhe leeft dats mi leet. —
 En es dit niet een scoon bescheet?
 Waer mach hi merren, mijns herten druut?
 Het gheet hem al te galghen uut,
 40 Dat hi mi aldus te vondelinghe set.

Haer lief.

Minnekijn, hets misselijc wat mi let:
 Hebdi daer gheweest harde langhe?

Lippijns wijf.

Ja ic, mijn herte es so wranghe,
 Dat ic u so langhen niet en sach.

Haer lief.

45 Laet ons gaen drinken een goet ghelach,
 Mijn uutvercoren minnekijn.
 Wi selen noch tavont met vrouwen sijn
 Lichtelijc. Nu comt hier naer. —

Lippijn.

O wi here! es dat waer?

- 50 Bi Gode! ic hebs ghenoech ghesien;
 Want si leet metten bloten cnien,
 Ende hi esser tuschen ghecropen,
 Bider doot ons Heren! hi esser in gheslopen,
 Siet! met deser hoeren, ende gheeft mi te verstane,
 55 Dat si te messen plecht te gane,
 Ende leet ende druilt met enen anderen man,
 Ende maect van mi enen pol her Jan.
 Si seet: si gheet int vleeschuus:
 Bi sente Jan! ic sal haer dit abuus
 60 Noch tavont tongoede maken.
 Can ic an enen stoc gheraken,
 Ic sal haer touwen so haer vel,
 Dat haer rouwen sal dit spel,
 Dat si met hem heeft bedreven.

De comere.

- 65 Wat, Lippijn! God moet u goeden dach gheven.
 Hoe steet met u, hoe sidi te ghemake?

Lippijn.

- Ey, Trise, ic woude mi therte brake
 Van groten rouwe die ic drive.
 Ic en hat nemmermeer minen wive
 70 Betrout dat si mi heeft ghedaen.

De comere.

Lippijn, nu doet mi verstaen,
 Hoe ende ooc in wat manieren.

Lippijn.

Dies ic mi ewelijc moet scoffieren:
 Si leghet ende druilt met enen anderen man.

De comere.

- 75 Ewaerheit! dats een dinc dat ic niet en can
 Gheloven van uwen wive;
 Ic kense also reine van live,
 Si en daets om al die werelt niet.

Lippijn.

Dat een man met sinen oghen siet,
 80 Dats hem nochtan quaet tongheven.

De comere.

Lippijn, also moetic met eren leven,
 Bi sien es die meneghe bedroghen.

Lippijn.

Wat! neen, dit en es niet gheloghen,
 Want ic hebse selve ghesien
 85 Ligghen metten bloten cnien'
 Ende ghinghen hem beide te werke stellen.

De comere.

Wat, Lippijn! dit en soudi niet vertellen,
 Uw wijf waer daer bi gheonneert:
 Uw oghen sijn al verkeert
 90 Van drinken ende van ouden daghen.
 Goede Lippijn, en wilt des niet ghewaghen:
 Uw wijf waer daer bi gheschent.

Lippijn.

Wat duvel! seldi mi maken blint
 Van dinghen die ic selve sach?
 95 Ic sach dat si averrecht lach,
 Ende hi raepster op haer slippen.

De comere.

Ey swijch, goede Lippen!
 En was anders niet dan u dochte.
 En hoorde ghi noit segghen van alfsghedrochte,
 100 Dat die liede pleghet te bedrieghen?
 De viant gheeft luttel om een lieghen,
 Om toren te maken tuschen man ende wijf.
 Ic wilder over setten mijn lijf,
 En waest niet een elvinne dat ghi saecht.

Lippijn.

105 Wat duvel! heeft God die werelt gheplaecht
 Met alven ende met alvinnen?
 En soudic dan mijn wijf niet kinnen?

Dat ware emmer een misselijc dinc.
 Ic sach dat si met hem ghinc,
 110 Hi namse in sinen aerm ende traese naer.

De comere.

Lippijn, loghen en was noit waer:
 Daer toe kennic te wel uw wijf;
 Want si heeft also reine lijf,
 Si en daets om al de werelt niet van goude root;
 115 Maer talfsghedrochte es also groot,
 Dat den meneghen maect so blint,
 Dat hi hem selven niet en kint;
 Hoe soude hi dan enen andren ghekinnen?

Lippijn.

Bi der doot ons Heren! ghi maect mi al uten sinnen.
 120 Wat duvel es mi nu gheschiet?
 Ben ic blint ende sie ic niet?
 Des wonders ghelijc en sach ic nie,
 Ende ic sie wel alle dese lie,
 Die hier sitten al omtrint.
 125 Entrouwen! so en ben ic al niet blint,
 Al soudijs mi gherne maken vroet.

De comere.

Lippijn, wetti wat ghi doet?
 Ic biddu dat ghijs nemmermeer en secht,
 Ende ghi uw wijf met eren dect.
 130 Het es ene elvinne die u quelt,
 Si heeft uw ghesichte al ontstelt,
 Uw oghen staen al ontset.

Lippijn.

Ey goede! eest dat dat mi let?
 Mi dochte emmer dat icse sach.

De comere.

135 Het was ene elvinne dat daer lach,
 Dat willic u sweren op een cruus.
 Uw wijf sit noch in haer huus,
 Dat willic wedden om een bier.

III.

13

Lippijn.

Ende si hiet mi gaen halen borre ende vier,
140 Si seide; si soude gaen om eten

De comere.

Wat, Lippijn! wildi die waerheit weten,
So sidi seker te male verleit:
Ene elvinne heeft haer nette ghespreit,
Dat sie ic wel, om u te vaen.
145 Comt met mi! wi selen voor uw dore gaen;
Uw wijf sit noch bi haren viere.

Lippijn.

Wat! ben ic dronken van den biere,
Ochte vlieghe dalve achter straten?

De comere.

Wat, ghevadere! en moochdi ons niet in laten?

Lippijns wijf.

150 Wat key! jaic; wie es daer?

De comere.

Wat, Lippijn! en seidic u niet waer?

Lippijn.

Benedijste God van hemelrijc!
So en sach ic noit des wonders ghelijc.
Ic sie wel, die scouwen sijn mijn.

De comere.

155 Wat seidic u, lieve Lippijn!
Maer ghi en woudes niet wesen vroet.
Mijn ghevadere es ghetrouwe ende goet,
Al soudier gherne een hoere af maken.

Lippijns wijf.

God gheve hem ramp in sine caken!
160 Heeft hi hem van mi dies beclaecht?

De comere.

Jai, ende dat ghi bi enen anderen man laecht,
Dies heeft hi mi ghedaen een beclach.

Lippijn.

Ewaerheit, mi dochte dat ict sach;

Maer ic laets mi nu ghenoeghen :

165 Trise caent wel in beste voeghen.

Maer al hat mi mijn lijf ghedaen ,
So waerdi heden morghe opghestaen ,
Ende hiet mi halen vier ende borre.

Lippijns wijf.

Swijch , wel vule corre !

170 Beghindi mi anderen man ane te tien ?

Lippijn.

Seker ! woudic die waerheit lien ,
So sach ic , of mijn oghen waren mi verkeert.
Maer Trise heeft mi also gheleert ,
Ende seet dat mi een alf heeft bedroghen.

Lippijns wijf.

175 Waer omme hebdi mi dan beloghen ,
Ende doet mi scande overal ?

Lippijn.

Ey minnekijn ! ic ben diet beteren sal ,
Hebbic iet messeit ofte mesdaen.

Lippijns wijf.

Ghi selter nochtan smeten omme ontfaen ,
180 Vul out quaet grijsaert !

De comere.

Bi onsen Here ! hi waers wel waert ,
Dat wine onder voete ghinghen legghen.

Lippijn.

Lieve wijf , ic en saels nemmeer segghen :
Ic en wiste niet dat ic was in dolen.

Lippijns wijf.

185 Ey ! men sal u leren gaen ter scolen.

Hier vechten si.

Ghi goede liede , dit hebben wi
Ghespelt al in een boerdement.
Si leven noch wel , si u bekent ,
Die deser gheliken wel hebben ghesien.

- 190 Wet dat menich boerden gheschien,
Daer dusdaneghe mere niet af en gaet.
Daer bi biddic u dat ghi ontfaet
In danke onse fobitasie.
Ic bidde den coninc vol van gratie,
195 Die van der maghet was gheboren,
Dat hem niemen en wille storen
Van dat hi hier heeft ghesien ende ghehoort.
Staet op! ghi moghet wel gaen voort,
Want wi moeten alle scheiden:
200 Ons here God moet ons allen gheleiden.

Amen.

